

20
20

PROART

ZENEIPARI

JELENTÉS

Koronavírus fejezettel kiegészítve

Készítette:
Jakab Gábor, Főző Zsolt

A jelentés elkészítésében közreműködött:
Csige Blanka, Igari András, Mayer Balázs, Szabó Tamás

A kézirat lezárása: 2020. november 5.

HÉTFA Kutatóintézet és Elemző Központ
"A használható tudásért"

Cím: 1051 Budapest, Október 6. u. 19. IV/2.
Telefon: +36 30 730 6668, Fax: +36 1 700 2257
E-mail: info@hetfa.hu, www.hetfa.hu

**A jelentés a ProArt Szövetség a Szerzői Jogokért
megbízásából készült.**

www.proart.hu
www.zeneipar.info

Design_Parádi Kriszta

JELENTÉS EGY 73,5 MILLIÁRDOS IPARÁGRÓL

A legutóbbi átfogó ProArt Zeneipari Jelentés előszavának a címe ez volt: „Fény az alagút közepén?“, az ideinek nehéz volt címet találni. A jelentés a 2019-es adatokat dolgozza fel, de nem hagyhattuk figyelmen kívül a Magyarországon 2020 márciusában kitört koronavírus-járványt és annak gazdasági, illetve egyéb következményeit. Ez a jelentés a károk mértékének meghatározásához is szükséges adatokat gyűjti össze az utolsó pre-Covid év számainak, tendenciáinak rögzítésével.

A jelentés egyik legfontosabb megállapítása, hogy a hazai hangfelvétel-iparág a streamingből és a jogkezelésből származó bevételeknek köszönhetően folyamatosan növekedett az elmúlt években, így 2019-ben is. Sőt, a hangfelvételek felhasználása utáni bevételekben 2018-ról 2019-re 12%-os növekedés volt, ez az elmúlt évtized legnagyobb emelkedése. Az élőzenei területen is folytatódott a bővülés 2019-ben: a zenei rendezvényeken megvalósuló fellépések száma 6%-kal nőtt. A két szegmensből a magyar könnyűzeneipar méretét 73,5 milliárd forintra tehetjük.

Bár a koronavírus-járvány rombolását még mindig csak korlátozottan látjuk, az már biztos, hogy 2020-ban, a veszélyhelyzeti korlátozások miatt a könnyűzenei rendezvények száma soha nem tapasztalt mértékben visszaesett: 2019-hez képest 76.2%-kal kevesebb élőzenei fellépés valósult meg 2020 első nyolc hónapjában. Az élőzene-iparág válsága legalább 40 milliárd forintos bevételkiesést jelent idén a zeneipar szereplői számára. A csökkenés miatt a magyar gazdaságból kieső jövedelem akár a 262,5 milliárd forintos összeget is elérheti. A kiesett élőzenei bevételek felértékelik a hangfelvételekből és a jogkezelésből származó jövedelmek jelentőségét a zeneipar azon szereplőinek büdzsájában, akik ezekből részesednek.

Bízom abban, hogy a 2021-es év már ismét a fellendülése lesz és újra látjuk a fényt az alagútban!

Szűts László, a ProArt – Szövetség a Szerzői Jogokért elnöke

Bevezetés	5	6.3. Digitális értékesítés	63
1. A zeneipar számokban.....	8	6.4. Rádiós sugárzás	66
1.1. A globális hangfelvétel-kiadói iparág	9	6.5. Televíziós sugárzás	69
1.2. A hazai hangfelvétel-iparág	11	6.6. Egyedi engedélyezés	70
1.3. A globális élőzene-iparág	13	6.7. Másolt zene	71
1.4. A hazai élőzene-iparág.....	14	6.8. DJ-k	74
1.5. A magyar zeneipar mérete és elérése....	16	6.9. Háttérzene.....	75
2. Hogyan működik a zeneipar?.....	18	7. Élőzene	78
2.1. A zenei értéklánc felépítése.....	19	7.1. Élőzenei fellépések	79
2.2. Az élőzene-iparág működése.....	23	7.2. Fesztiválok.....	84
3. Hogyan hallgatunk zenét?	28	7.3. Élő háttérzene	86
3.1. Zenehallgatás.....	29	8. A zeneipar helyzete	
3.2. Élőzene	34	a 2020. évi koronavírus válságban	88
3.3. Mennyit költünk zenére?.....	35	A válság kialakulása: kijárási korlátozás	
3.4. Zenélés, éneklés, zeneoktatás.....	37	és zenés rendezvények tiltása.....	89
4. A zeneipar szíve – A zenészek	40	A zenei rendezvények számának	
4.1. Kik a zenészek?.....	42	csökkenése	91
4.2. A zenészek és a zenei pálya.....	43	Az élőzene-iparág méretének csökkenése....	93
4.3. Hogyan és miből élnek a zenészek.....	44	Az élőzene-iparág csökkenésének hatása	
5. Szerzemények	50	a magyar gazdaságra	94
5.1. Szerzemények születése.....	51	A zeneipar szereplőinek helyzete	
5.2. Szerzemények regisztrálása.....	51	a válságban	95
5.3. Szerzemények után járó jogdíjak	54	Iparági összefogás és érdekérvényesítés	102
6. Hangfelvételek.....	56	Támogatások és válságkezelő	
6.1. Hangfelvételek létrejötte és kiadása.....	57	intézkedések.....	103
6.2. Fizikai értékesítés	62	Kilátások a jövőre	105
		A jelentés készítéséhez felhasznált	
		források	107

BEVEZETÉS

A 2020. évi zeneipari jelentés a negyedik átfogó jelentés a magyarországi zeneipar helyzetéről. Mint minden második évben, idén is egy olyan áttekintéssel jelentkezünk, ami teljes képet kíván nyújtani a hazai zeneipar keresleti és kínálati viszonyairól, a zene különböző formáinak forgalmáról, a trendekről és az iparági szereplők által észlelt gazdasági kihívásairól. A jelentés készítésével célunk egy olyan kiadvány elkészítése, ami reálisan ábrázolja az iparág főbb eredményeit és helyzetét, és támogatni tudja az iparági szakemberek mindennapi munkáját. A jelentésnek nem célja a komolyzenei piac elemzése.

A zene művelése és élvezete természetesen sokkal több annál, mint ahogyan az ebben a jelentésben a számokon, grafikonokon és gazdasági eredményeken keresztül megjelenik. A jelentés készítőiként egyetértünk azzal, hogy a zeneművészet művelőinek tevékenységét, illetve hivatásuk eredményét a kultúra részeként kell értelmezni. Ahhoz azonban, hogy a zenei szektor erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit objektív szempontok alapján felmérjük, szükséges annak anyagi, gazdasági és üzleti kereteit átlátni. A ProArt Zeneipari jelentéseinek célja, hogy ezt az alapot megadja a zene művelőinek és a velük kapcsolatban álló szakembereknek.

2020-ban a koronavírus-válság kibontakozásával új helyzet elé került a zeneipar, hiszen egy olyan gazdasági válság alakult ki a vírus nyomán, amiben a zeneipar a frontvonalba került. Becslésünk szerint 2020-ban a potenciális élőzenei bevételek mintegy háromnegyede esik ki az iparágból a vírus miatt, olyan visszaesést

okozva a zeneiparban, amire évtizedek óta nem volt példa. Ebben a helyzetben felértékelődik a károkat leíró információk szerepe, ezért az idei zeneipari jelentés utolsó, nyolcadik fejezetében rendhagyó módon nem az előző lezárt évekkkel, hanem az idei év történéseivel foglalkozunk. Ebben a fejezetben igyekeztünk legjobb tudásunk szerint rendszerezni az elérhető információkat és egy tisztább képet adni az iparágot ért válságról.

A zeneipari jelentés 2020. évi kiadását a ProArt megbízásából a Hétfő Kutatóintézet és Elemző Központ készítette. A jelentésben szereplő adatok és megállapítások forrásai elsősorban a három zenei közös jogkezelő szervezet, az Artisjus, az EJI és a Mahasz saját adatai, valamint a zenehallgatókra, illetve a zenészekre fókuszáló kérdőíves felméréseink eredményei. Ezt egészítettük ki idén is olyan szakértői beszélgetésekkel, amiket a zeneipar különböző területein tevékenykedő szereplőkkel folytattunk.

A jelentés felépítése az előző jelentésekhez hasonlóan a zenei értékteremtés logikáját követi, sőt sok esetben eredményei is hasonlóak, de legalább is összehasonlíthatók az előző évek jelentéseivel. A jelentés első fejezetében, mintegy összefoglalóként, a globális és magyar hangfelvétel-iparág különböző szegmenseinek méretéről és változásairól lesz szó, ezt követi a zenei értéklánc működését bemutató fejezetünk, ami természetesen nem rejt lényegi változásokat az előző évekhez. Szerepe, hogy segítségül szolgáljon azoknak, akik még nem annyira jártasok az iparág működésében. Idén is készítettünk reprezentatív lakossági felmérést a magyarok zenefogyasztási szokásairól, felmérésünk idén jobban leképezi a magyarországi lakosságot, pontosabb kérdésfeltevésünk pedig segít tisztázni korábban nyitva hagyott kérdéseket.

Ezután a zenei értékteremtés folyamatát követhetjük nyomon: a negyedik fejezet a legfontosabb szereplőkről, magukról a zenészekről szól, majd az ötödik fejezet az értékteremtés első lépésével, a szerzemények megszületésével foglalkozik. A jelentésben a zeneipar hangfelvételi és élőzenei ágát külön kezeljük, a szerzemények közönséghez való eljuttatásának csatornáit is ennek megfelelően csoportosítottuk: a hatodik fejezet a hangfelvételek elkészítésével, kiadásával, sugárzásával és egyéb csatornáival foglalkozik, a hetedik fejezetben pedig az élőzene különböző formái szerepelnek. Ahogyan azt korábban is említettük, az utolsó, nyolcadik fejezetben a zeneipar 2020-as válságának főbb tudnivalóit és történéseit foglaltuk össze.

1. A ZENEIPAR SZÁMOKBAN

A zenéből alapvetően két jövedelmi ág mentén keletkezik bevétel a zeneiparban dolgozók számára – a hangfelvételekből és az élőzenéből. Az alábbiakban ennek a két jövedelmi ágnak (iparágnak) a 2019-re vonatkozó legfontosabb eredményeit mutatjuk be hazai és nemzetközi vonatkozásban.

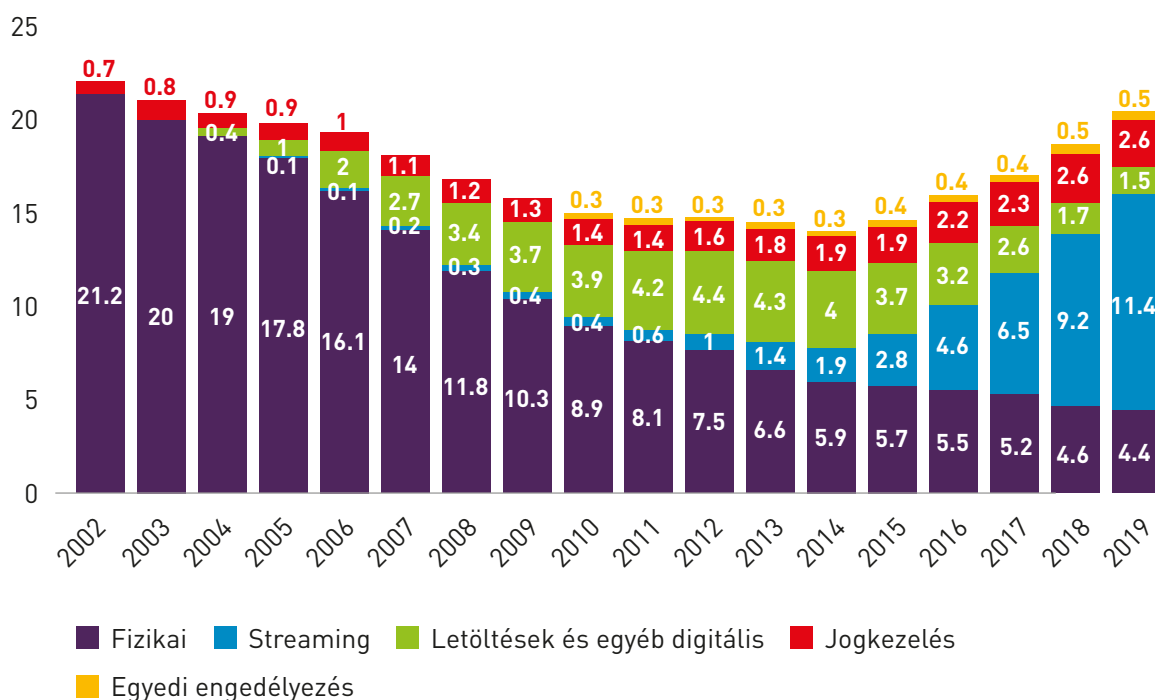
1. A zeneipar számokban

A zeneipar hangfelvételi ágának méretéről és trendjeiről megbízható adatokkal rendelkezünk. A Mahasz (Magyar Hangfelvétel-kiadók Szövetsége) több mint tíz éve egységes szerkezetben gyűjt adatokat a hangfelvételek által a kiadóknak generált jövedelmekről; az EJI és az Artisjus pedig a felvételek nyilvános felhasználása után az előadóknak és szerzőknek juttatott összegekről tud beszámolni. Az iparág hangfelvétel-kiadói részének globális méretéről és a nemzetközi trendekről a kiadók és a kiadók közös jogkezelőinek nemzetközi szervezete, az IFPI (International Federation of the Phonographic Industry) kiadványaiból alkothatunk képet, amely minden tagországtól évente összegyűjti az adatokat. A globális és hazai hangfelvétel-iparág eredményeinek bemutatása után bemutatjuk az élőzene-iparág legfontosabb nemzetközi számait, és ismertetjük becslésünket a hazai élőzene-iparág méretére.

1.1. A GLOBÁLIS HANGFELVÉTEL-KIADÓI IPARÁG

Világszerte 2015 óta újra növekszik a hangfelvétel előállítók bevétele, köszönhetően a streaming bevételek elmúlt években tapasztalt ugrásszerű növekedésének. A trend 2019-ben tovább folytatódott a globális bevételek 2019-ben elérték a 20,4 milliárd dollárt, amivel az iparág beérte a 2004. évi bevételeinek teljes összegét.

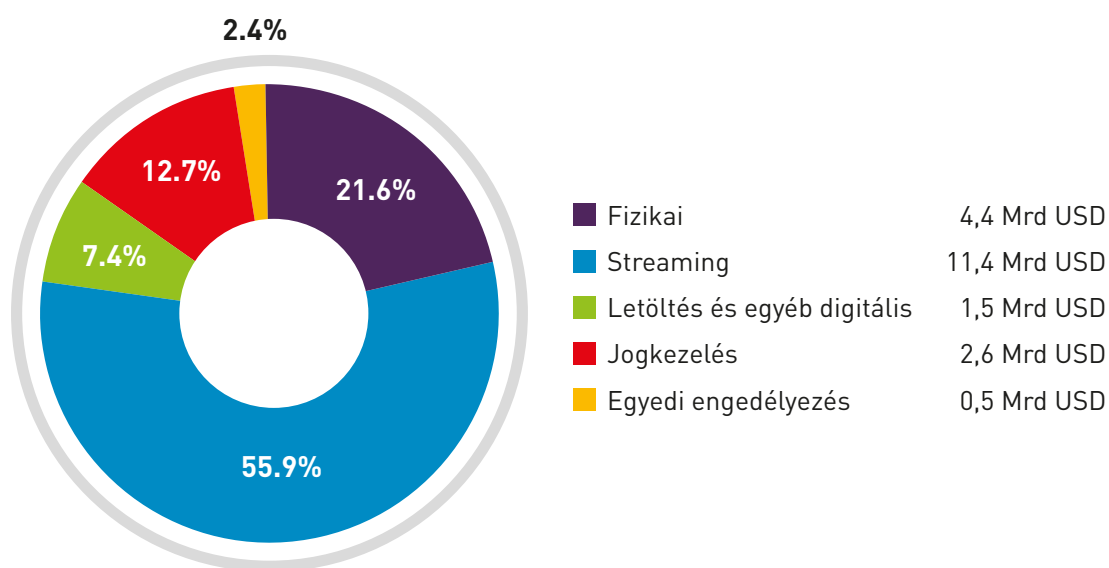
1. ábra: Hangfelvétel-kiadók globális bevételeinek alakulása (milliárd USD)

Forrás: IFPI (2020)

Az elmúlt két évben a streaming diadalmenete tovább folytatódott, 2019-ben az ebből származó bevételek meghaladták a 11 milliárd dollárt, ami egyedül magasabb, mint az összes többi bevételi forrás együttvéve, arányuk az összes bevételen belül jelenleg 55,9%. Ezzel párhuzamosan szintén növekedtek a hangfelvétel-kiadók jogkezelésből származó bevételei (2018 óta 2,6 milliárd dollár). A letöltésekből és a fizikai értékesítésből származó bevételek aránya pedig a vizsgált időszakban továbbra is csökkenő tendenciát mutat, együtt már kevesebb mint a harmadát teszik ki a bevételeknek.

2. ábra: A globális hangfelvétel-iparág szegmensei 2019-ben

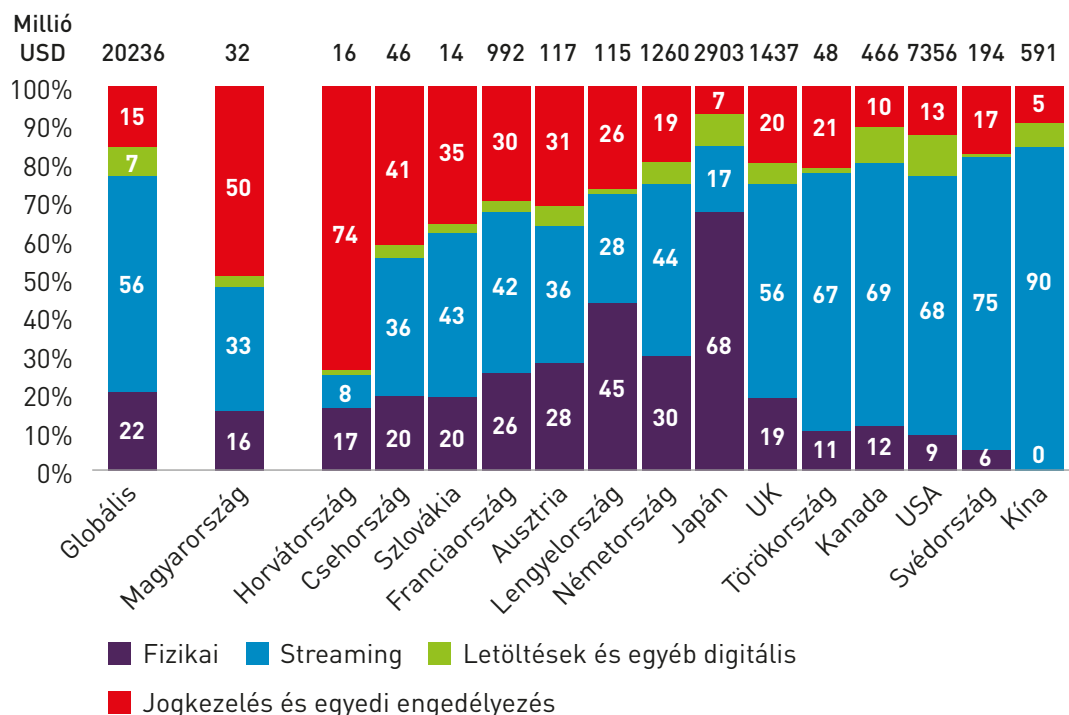

Forrás: IFPI (2020)

Nemzetközi összehasonlításban továbbra is nagy különbségek vannak országok között, mind az országon belüli iparág méretében, mind a különböző szegmensek egymáshoz viszonyított arányában.¹ Japánban például továbbra is meghatározó a fizikai értékesítés, Lengyelországban is 50% közelében van, míg az elmúlt két évben Németországban elkezdett csökkenni és átadni a helyét a streaming szegmensnek. A digitális szegmens a világ legtöbb országában a hangfelvétel-iparág legalább felét teszi ki, Svédország esetében pedig 75%-ot, de a világ legnagyobb zeneiparában, az Egyesült Államokban is 68%-os a részesedése. Kína szinte teljesen digitális, ennek háttérében azonban kevésbé az iparág fejlettsége, mint inkább a közös jogkezelés elmaradott volta áll. Magyarországra, a többi közép-kelet-európai országgal együtt a jogkezelésből származó bevételek magas aránya jellemző.

¹ A hangfelvétel-iparág nemzetközi leírása a hangfelvételekhez köthető szerzői jogi bevételeket nem számítja a hangfelvétel-iparág részének. Az országok nemzetközi összehasonlításánál a magyar adatok is ennek megfelelően szerepelnek. A magyar piac elemzésénél ugyanakkor a jogkezelési szegmensbe a szerzői és előadói jogi bevételeket is beleértjük, az élőzene után keletkező szerzői jogdíjak kivételével.

3. ábra: Hangfelvétel-kiadói bevételek mérete és összetétele országonként 2019

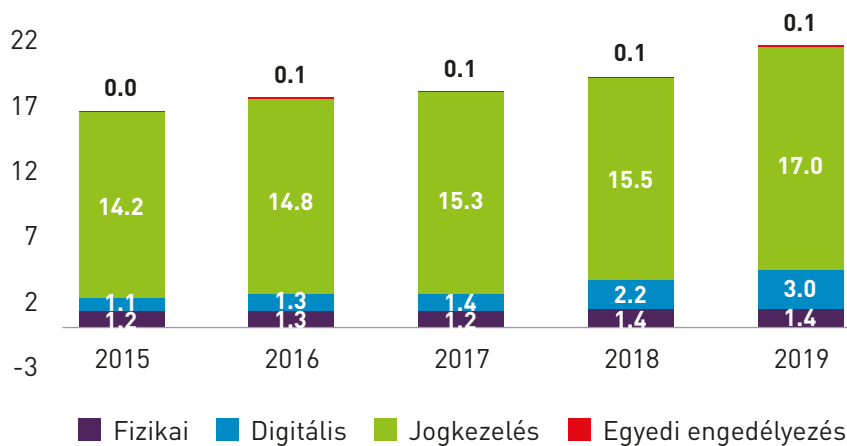
Forrás: IFPI (2020)

1.2. A hazai hangfelvétel-iparág

A hazai szerzők, előadók és hangfelvétel-előállítók 2019-ben 21,5 milliárd forint bevételt realizáltak hangfelvételeik után. Ez több mint 12%-os többletet jelent az előző évi bevételeikhez képest, ami messze a legnagyobb ilyen növekedés a magyar zeneipar elmúlt évtizedes történetében. A növekedés javarészt a közös jogkezelés (+9,7%) és a digitális bevételek (+36,4%) megugrásának köszönhető, míg a fizikai értékesítés bevételei nem változtak az előző évi bevételekhez képest.

A hangfelvételekből származó bevétel meghatározó része (79%-a) továbbra is a közös jogkezelőkön keresztül jut el az érintettekhez, ám a digitális piac fejlődésével a közös jogkezelés relatív súlya csökkenőben van: 2017-ben ez az arány még 85% volt. Folytatódik a digitális szegmens növekedése, hiszen míg 2 évvel ezelőtt a digitális bevételek épphogy meghaladták a fizikai bevételek összegét, 2019-ben a digitális bevételek több mint dupláját teszik ki a fizikai bevételeknek, még úgy is, hogy közben a fizikai bevételek összege is nőtt a két év alatt. A fizikai és a digitális szegmensen belüli arányokkal és változásokkal a hatodik, hangfelvételekről szóló fejezetben foglalkozunk részletesebben.

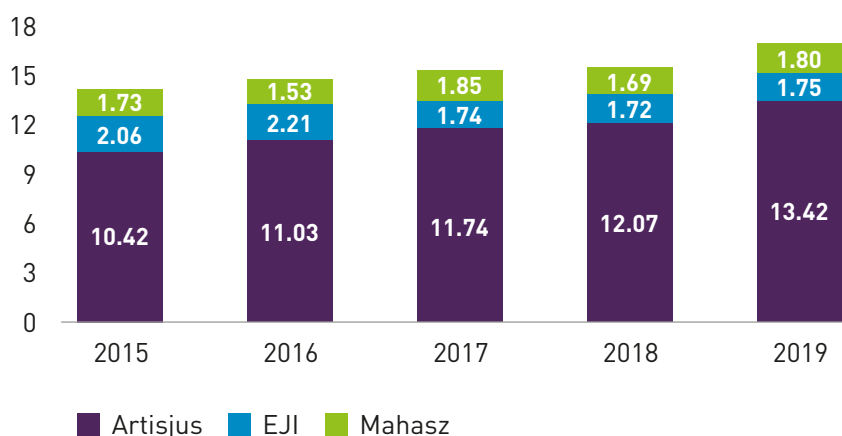
4. ábra: Magyar hangfelvétel-iparág alakulása (milliárd Ft)

Forrás: Artisjus (zenei+irodalmi jogkezelés, élőzene nélkül), EJI (csak zenei jogkezelés, audiovizuálist nem tartalmazza), Mahasz. A jogdíjak mind a három jogkezelő esetében a felosztott jogdíjakat mutatják.

A hangfelvételek után keletkező jogdíj 79%-a, közel 13,5 milliárd forint az Artisjus által kezelt szerzői jogdíjakból keletkezik. Az EJI által kezelt előadóművészi jogdíjak, illetve a Mahasz által kezelt hangfelvétel-kiadói jogdíjak további 10-10%-át adták a jogkezelési szegmensnek 2019-ben. A szegmens növekedése elsősorban a szerzői jogdíjak növekedésének köszönhető (+11%), de kis mértékben az előadói és a hangfelvételi jogdíjak is növekedtek. A jogdíjak megugrását javarészt a televíziós jogdíjak és üreshordozó díjak növekedése hajtotta, de szinte mindegyik jogdíjnemet kisebb növekedés jellemezte (egyedül a külföldről beszedett jogdíjak mértéke csökkent 9%-al). Összességében tehát azt mondhatjuk, hogy a hazai jogkezelési szegmens értéke az elmúlt években folyamatosan nőtt.

5. ábra: Hangfelvételek jogdíjkezelésének alakulása, Magyarország (milliárd HUF)

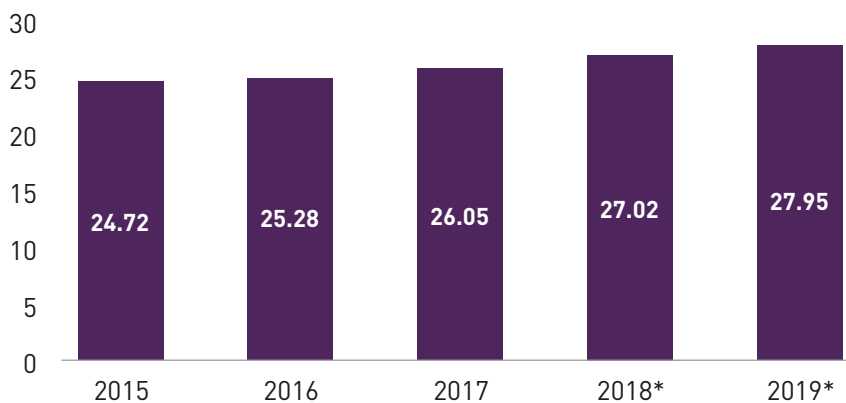

Forrás: Artisjus (zenei+irodalmi jogkezelés, élőzene nélkül), EJI (csak zenei jogkezelés, audiovizuálist nem tartalmazza), Mahasz. A jogdíjak mind a három jogkezelő esetében a felosztott jogdíjakat mutatják.

1.3. A globális élőzene-iparág

Az élőzene-iparág elmúlt két évre vonatkozóan egyelőre csak előzetes becslések érhetők el. Ezek alapján azért az elmondható, hogy az iparág növekedési üteme 2019-ig bezárólag tovább folytatódik, összesen mintegy 28 milliárd dollárra becsüli a PwC az iparág utolsó teljes évét.² Az elmúlt évek növekedése rendre 3 és 4% között alakult. Előrejelzésük szerint az iparág hasonló növekedési ütemmel 2023-ra elérhette volna a 31,5 milliárd dollárt, ám ez a számítás nem számolt a koronavírus-válság által okozott károkkal, ami valószínűleg évekre visszavetheti az iparág fejlődését. A koronavírus válság hatásaival bővebben a jelentés utolsó fejezetében foglalkozunk.

6. ábra: Globális élőzene-iparág bevételei (milliárd USD)

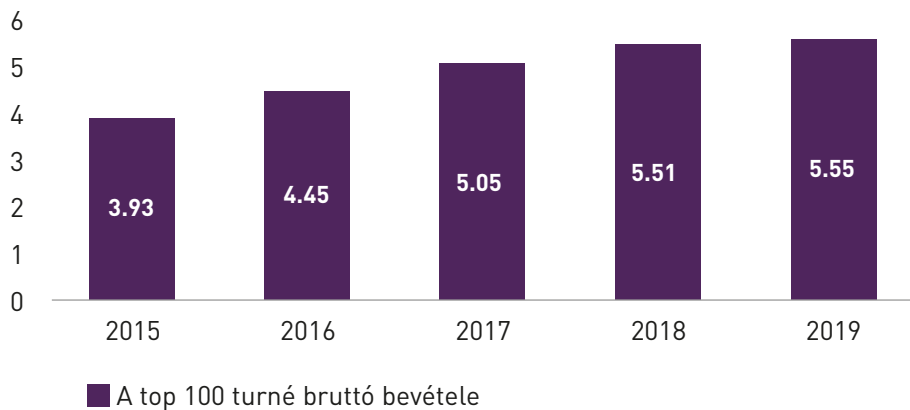

Forrás: PwC (2020). A * értékek előrejelzések.

Hasonló kép rajzolódik ki, ha áttekintjük a legnagyobb nemzetközi turnék elmúlt években generált bevételeit. A Pollstar adatai szerint az elmúlt 5 évben 41%-al nőtt a legnagyobb 100 turné bevétele. A négy éven át tartó, évente közel 10%-os növekedés után 2019-ben ez 5,55 milliárd dollárt jelentett, ami már nem jelent nagyságrendi növekedést az előző évhez képest. Mégis, tovább folytatódik az a trend, hogy az élőzeneipar nem feltétlenül csak a fellépések mennyiségével, hanem a koncertjegyek drágulásával (és egyben értékesebbé válásával) is növekszik.

² PwC (2020)

7. ábra: Globális zenei turnék bevételei (milliárd USD)

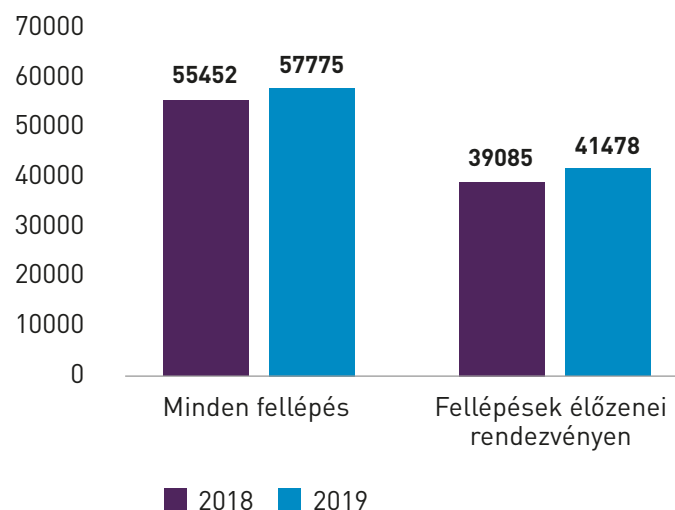

Forrás: Pollstar (2019), az adott időszak 100 legnagyobb turnéjának adatai alapján.

1.4. A hazai élőzene-iparág

Magyarországon a hangfelvételek jövedelmezősége mellett az iparág élőzenére építő része is tovább fejlődött 2019. évvel bezárólag. Egyrészt azt láthatjuk, hogy az élőzenei fellépések száma tovább növekedett az országban, az Artisjus adatai alapján a konkrét zenei rendezvényekhez köthető fellépések száma 6%-al nőtt 2019-ben. Ez a növekedés jórészt az ingyenes, önkormányzati finanszírozású településnap rendezvények fellépéseire köthető, de kisebb növekedés minden szegmensben tetten érhető.

8. ábra: A hazai élő- és elektronikus zenei fellépések száma, 2018-2019

Adatok forrása: Artisjus

1. A zeneipar számokban

A fellépések számának növekedése mellett fontos trend, hogy az iparág legnagyobb magyar vállalkozásainak árbevétele is növekedett az elmúlt években, 2019 évben például átlagosan 10-12% növekedéssel zártak ezek a cégek. Természetesen a legnagyobb koncerthelyszínek és fesztiválok eredményébe nem csak a koncertjegyek bevétele, hanem a helyben kapcsolódó vendéglátás egy részének bevételei is beletartozik. A vendéglátás szolgáltatásainak drágulása mellett viszont a megkérdezett iparági szakértők szerint a növekedés köthető a zenei produkciók értékesebbé válásához is.³

Iparági szereplőkkel és szakemberekkel egyeztetve 2019-re vonatkozóan 52-55 milliárd forintra tesszük a hazai-élőzene iparág méretét. Mindez egy nagyobb, 5-10%-os növekedést feltételez az előző évhez képest, melybe besúlyoztuk az önkormányzati fellépések növekedésének trendjét és a piaci szereplők árbevétel-növekedését is.

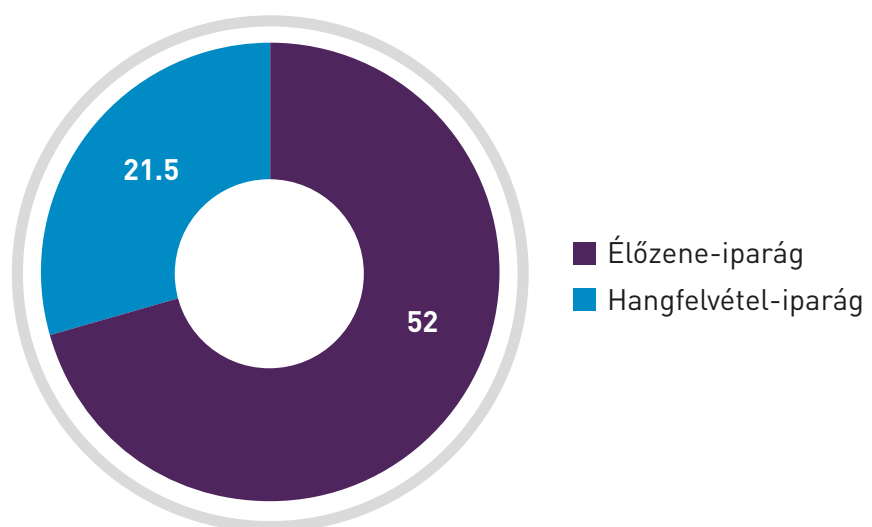
Fotó: Kálló Péter

³ Idei számításunk annyiban különbözik a korábbiaktól, hogy erősebben támaszkodik az iparági cégek pénzügyi beszámolóira, eredményeire. Mivel azonban sok vállalkozásnál a kapcsolódó vendéglátás nem elválasztható (vagy csak részben), ezért annak eredményei is a becslés részét képezik. Más vállalkozásokról, vagy például az önkormányzati szervezeteknél nem látható a vendéglátás eredménye, ezért az élőzeneipar működésének és eredményeinek pontos lehatárolása a jelenlegi adatok birtokában nem lehetséges.

1.5. A magyar zeneipar mérete és elérése

Az előzőek alapján láthatjuk, hogy mind a hangfelvétel-iparág, mind az élőzene-iparág növekedett az elmúlt két évben. A magyar zeneipar méretét összesen 73,5 milliárd forintra becsüljük a 2019 évre vonatkozóan.⁴ Ez alapján a magyar zeneipar méretében körülbelül 18 milliárd forinttal nagyobb, mint a hazai szabadforgalmú könyvpiac 2019-ben (55,5 milliárdos becsült forgalma alapján)⁵ és körülbelül fele akkora (45%), mint a magyarországi filmgyártás (2019-ben 164,4 milliárd forint).⁶

9. ábra: A magyar zeneipar mérete 2019-ben (milliárd HUF)

Adatok forrása: Artisjus, EJI, Mahasz, illetve saját számítások

Az iparági bevételek méretén túl fontosnak tartjuk felhívni a figyelmet arra, Magyarországon hányan kerülnek mindennapi kapcsolatba a zenével. Az iparág gazdasági jelentősége mellett talán ez az, ami igazán meg tudja mutatni a zeneipar erejét és fontosságát:

- Lakossági felmérésünk alapján a magyarok 79%-a hallgat mindennap zenét valamilyen formában.
- A zenei rendezvényekhez köthető közel 42 ezer fellépés több millió látogatót vonzott 2019-ben is.
- Az NMHH adatai alapján a 15 évesnél idősebb lakosság közel háromnegyede naponta, több mint 90 százalékuk legalább hetente hallgatott rádiót a 2019-es évben.⁷
- Felmérésünk alapján 2019-ben több mint 3 millióan használták a YouTube ingyenes szolgáltatását legalább hetente.

⁴ Az élőzene-iparágra a konzervatívabb 52 milliárd forintos becslésünket felhasználva.

⁵ Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülete (2020).

⁶ Nemzeti Filmintézet (2020).

⁷ NMHH (2019, 2020).

Fotó: Kálló Péter

2. HOGYAN MŰKÖDIK A ZENEIPAR?

A zenei értékteremtés folyamatában egyre hangsúlyosabb a digitalizáció trendje, hiszen tovább növekszik a digitális szolgáltatások szerepe és népszerűsége az iparágon belül. Ezen felül viszont az elmúlt években nem történt lényegi változás abban, hogy hogyan jut el a zene a hallgatókhoz és a közönséghez. A zenei jövedelem-áramlások tekintetében ugyanakkor történtek változások, egy bírósági eljárás egyezségi lezárását követően már a Deezer is fizet előadóművészi jogdíjakat az EJI-n keresztül.

2.1. A zenei értéklánc felépítése

Zene megalkotása, a hangfelvétel elkészítése és annak a hallgatókhoz való eljuttatása - dióhéjban így lehetne összefoglalni a zeneipar működésének lényegét. Természetesen ennél jóval bonyolultabb ez a folyamat, hiszen a zene létrehozásának is különböző állomásai és módjai vannak, a hallgatókhoz is számos különböző formában jut el a zene. Az alábbiakban röviden ezeket mutatjuk be: először a zenei érték teremtésének folyamatait vesszük végig, majd a következő alfejezetben áttekintjük a zeneipari jövedelem-áramlások állomásait és csatornáit.

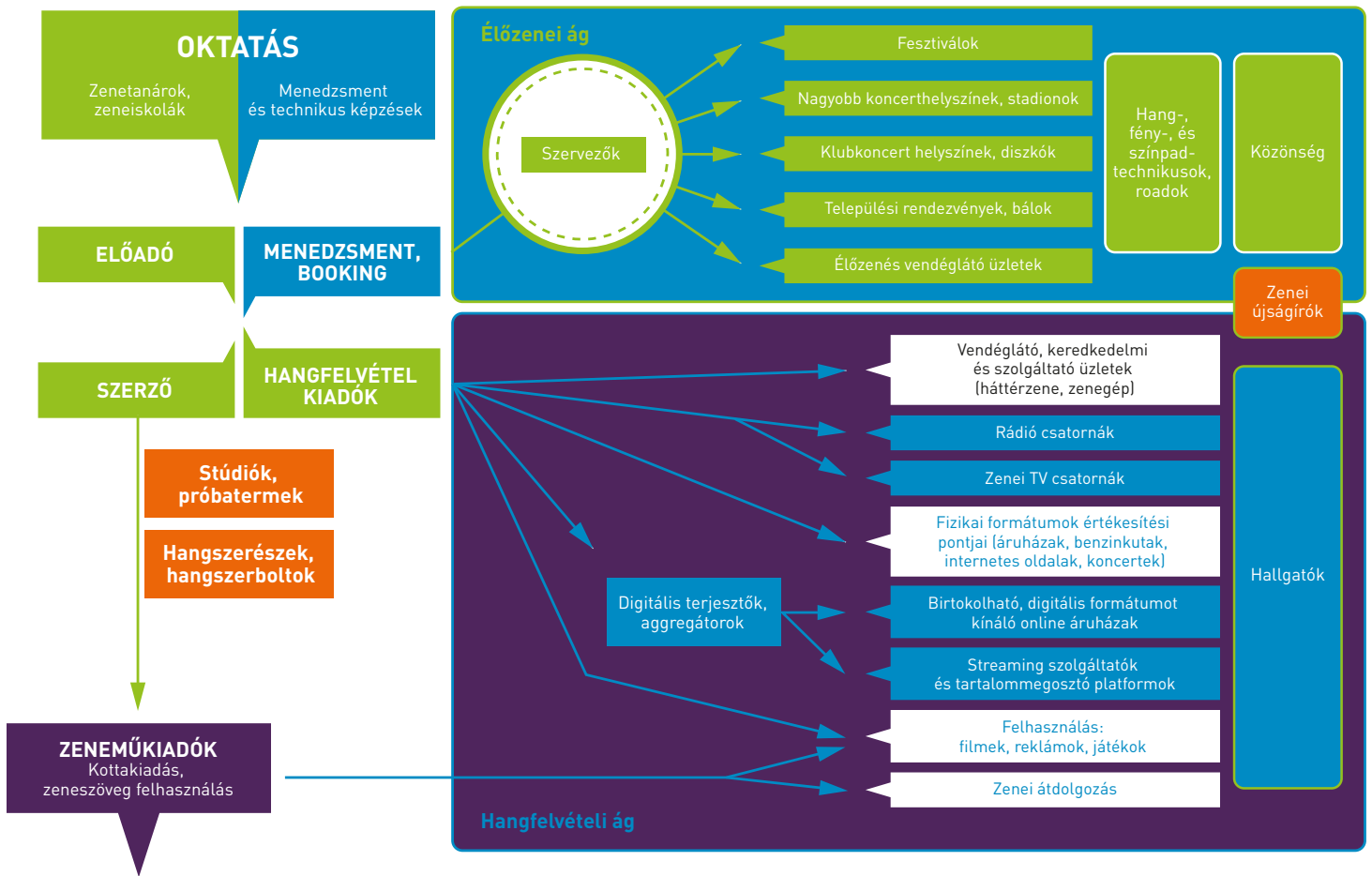
A ZENE LÉTREJÖTTE

Az értékteremtés továbbra is a zene szerzőitől és előadóitól indul ki, hiszen ők azok, akik megalkotják és előadják a megszületett zeneműveket. A legtöbb mű nem megrendelésre készül, azonban előfordul, hogy a művek előadók vagy kiadók megrendelésére készítik a szerzők, néhány esetben pedig reklámok, filmek, játékok zenéjének elkészítésére kapnak megbízást.

Az előadók és szerzők a tevékenységéhez szükséges, hogy a megfelelő színvonalú zenei oktatás rendelkezésre álljon. A könnyűzenei készségek elsajátítása sok esetben autodidakta tanulás vagy magánoktatás formájában valósul meg. A hatékony zeneszerzés és zenei előadás továbbá megköveteli a minőségi munkaeszközöket, azaz a hangszereket, kellékeiket és a különböző hangtechnikai eszközöket, amikhez jellemzően hangszerboltokban és online áruházakban juthatnak hozzá a zenészek.

10. ábra: Az értékteremtés folyamatai a zeneiparban

Saját szerkesztés

A zenét ezután el kell juttatni annak fogyasztóihoz, a közönséghez. Ennek továbbra is két fő útja van: (1) a zene élő előadása közönség előtt és (2) a hangfelvételek eljuttatása a hallgatókhoz. Az fenti iparági értékláncfolyamatokat összegző ábrán látható az, hogy a két út hogyan kapcsolódik a zenészek és szerzők tevékenységéhez, és hogy miként segítenek kiadók, menedzsmentek és egyéb közvetítők eljutni az élőzenei és hangfelvételi ág különböző szereplőihöz. A hangfelvételi és az élőzenei ág mellett vannak egyéb olyan szereplők és tevékenységek, amelyek közvetve kapcsolódnak az iparági értékláncba. Ilyen például a zeneoktatás, a kottakiadás, a zeneszóveg felhasználás vagy például a zenei újságírás.

A HANGFELVÉTEL-IPARÁG MŰKÖDÉSE

Az értéklánc hangfelvételi részének a lényege, hogy a zenemű hangfelvételleként rögzítésre kerül, majd ez a hangfelvétel jut el különböző formákban a közönséghez.

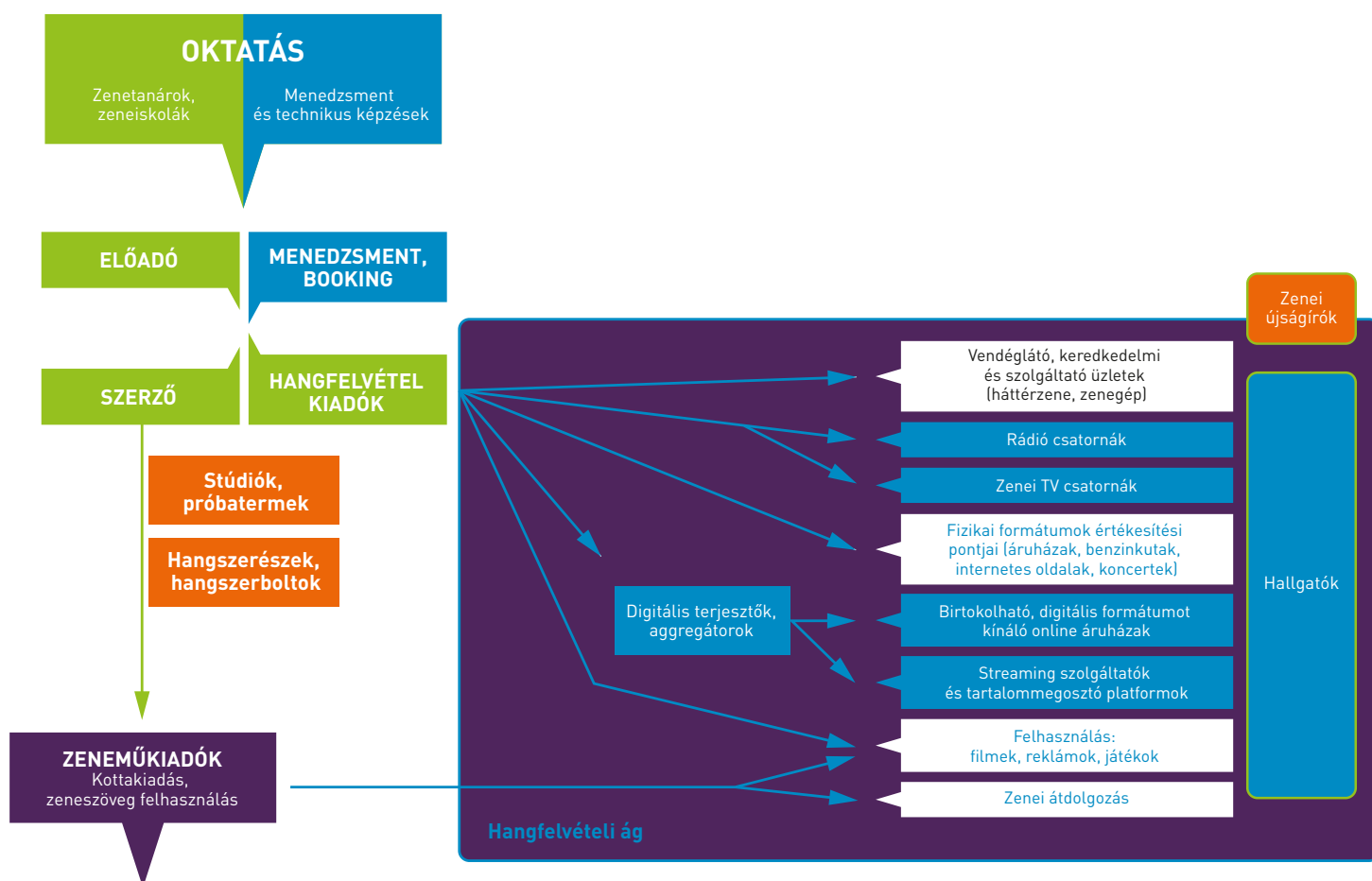
2. Hogyan működik a zeneipar?

A hangfelvételek elkészítésénél gyakran közreműködnek professzionális hangmérnökök és producerek, ami segíti a lehető legjobb minőségű hangfelvétel megszületését. Gyakran készülnek egyes hangfelvételekből olyan ún. remixek is, amelyek az eredeti hangfelvételsávok módosításával, újabb sávok, effektek, akár komplett dalrészek hozzáadásával jönnek létre. Az ezeket a remixeket elkészítő DJ-producerek szerepe esetenként olyan jelentős lehet egy-egy hangfelvétel további sikerében, hogy gyakran társszerzőként kerülnek bejegyzésre egy-egy hangfelvételnél, így a munkadíj mellett a későbbi jogdíjakból is részesülnek.

A hangfelvétel kiadók kulcsszereplők a hangfelvételek létrejöttében és terjesztésében, hiszen segítenek finanszírozni, menedzselni a hangfelvételek rögzítését, továbbá jellemzően a kiadók felelősek azok terjesztéséért.

A hangfelvételek terjesztése sok csatornán keresztül történik. Néhány évtizede vinylen, kazettán, CD-n, DVD-n, azaz fizikai formában árulták a felvételeket. Ilyen hanghordozóhoz számos értékesítési ponton ma is hozzájutni: kiskereskedelmi és elektronikai áruházakban vagy akár benzinkutakon is vehetünk hangfelvételeket különböző hanghordozókon.

11. ábra: A hangfelvétel-iparág működése

Saját szerkesztés

2. Hogyan működik a zeneipar?

Az utóbbi évtizedben egyre fontosabb a hangfelvételek digitális értékesítése különböző online áruházakon, videómegosztó platformokon vagy zenei streaming szolgáltatásokon keresztül. A kiadók és a digitális szolgáltatások közötti kapcsolatot a digitális terjesztők és aggregátorok teremtik meg, hiszen a hangfelvételek kiadói sokszor nem tudnak közvetlen kapcsolatba kerülni a digitális szolgáltatások többségével. A digitális terjesztők általában egyszerűbb közvetítő szerepet vállalnak a kiadók és a digitális szolgáltatások között, rajtuk keresztül lehet eljuttatni a szolgáltatások katalógusába a hangfelvételeket és az azok felhasználásához szükséges kiadói jogokat. A digitális aggregátorok ennél szélesebb körű szolgáltatást kínálnak: általában lehetőséget adnak a személyes kapcsolattartásra, a célzott problémakezelésre, és segíteni tudnak a platformokon való jelenlét optimalizálásában.

Jelenleg a digitális értékesítésnek többféle bejáratott módja működik. A birtokolható digitális formátumot kínáló online áruházakban a fizikai hanghordozókhoz hasonlóan egy egyszeri díj megfizetése ellenében megvehetik a vásárlók az adott hanglemezt vagy hangfelvételt, míg az online streaming szolgáltatások hozzáférést biztosítanak hangfelvételek egy széles köréhez. A streaming szolgáltatások jellemzően két modellben működnek: a hirdetésekkel támogatott modellben a felhasználók előfizetési díj fizetése nélkül is, de hirdetésekkel „terhelten” hallgathatják a szolgáltató katalógusát, míg előfizetési díjért cserébe több funkciót és hirdetésmentességet kínálnak a szolgáltatók. Digitális szolgáltatásnak tekinthetjük továbbá az online elérhető rádiócsatornákat is, ezeknél a klasszikus rádiócsatornához hasonlóan szerkesztett műsort hallgathatunk, sok esetben hirdetésekkel kiegészítve.

A hangfelvételek értékesítése mellett egy másik fontos csatorna a rádiós vagy televíziós sugárzás. A digitális forradalom átalakította ugyan az emberek rádióhallgatási és TV-nézési szokásait, de még mindig a rádió az új zenék megismerésének egyik legfontosabb forrása.

A hangfelvételek és a közönség találkozásának hasonlóan széles kört érintő módja a háttérzene. Zene szól rengeteg helyen, ahol a mindennapokban megfordulunk: szórakozó helyeken, éttermekben, sörözőkben, kávéházakban, bevásárló központokban, a fodrásznál, azaz szinte minden kereskedelmi és szolgáltató üzletben, ahova a mindennapok során ellátogatunk. Ezek a helyek eltérő forrásból szolgáltatják a háttérzenét, van, ahol a rádió szól, máshol válogatott saját zene, sokan az internetes streaming és videómegosztó oldalakat választják, és léteznek kifejezetten ezzel a szolgáltatással foglalkozó háttérzene-szolgáltatók is, melyek az adott üzlet vagy vendéglátóhely specifikus ízlésének, imidzsének megfelelő zenei repertoárt állítanak össze és azt sugározzák.

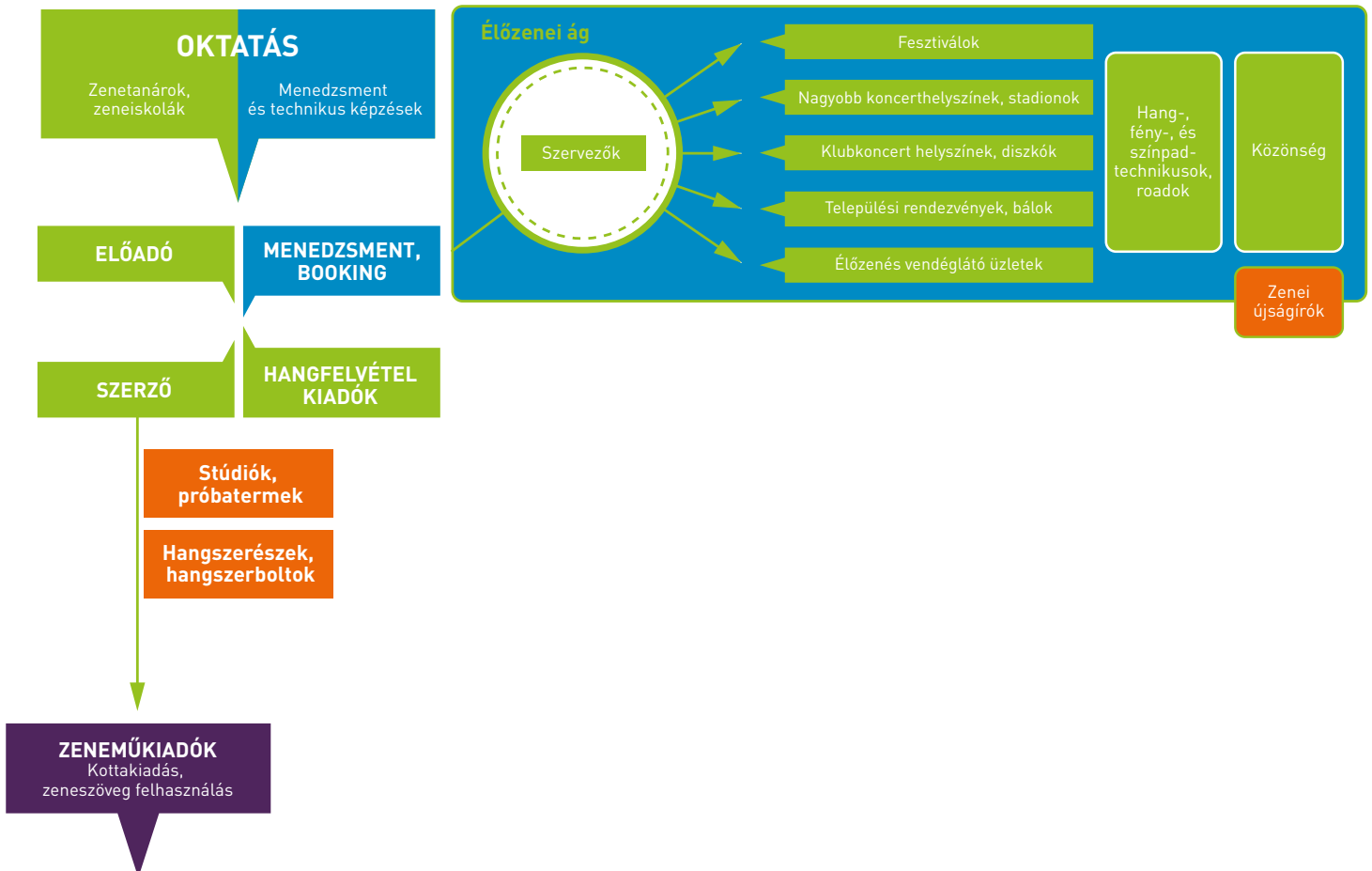
2. Hogyan működik a zeneipar?

A hangfelvételek és a közönség találkozásának további formája, amikor a hangfelvétel egy másik alkotás vagy termék része lesz. Legjellemzőbb példa erre a filmek, reklámfilmek, illetve számítógépes játékok világa, ahol az alkalmazott zene komoly, pénzben is kifejezhető értéket képvisel. Az ilyen típusú felhasználások egyedi engedélyezés alapján lehetségesek, ami azt jelenti, hogy a szerzővel, előadóval és a hangfelvétel kiadójával külön megállapodást kell kötni a felhasználás feltételeiről. Sok esetben ezeket intézik az erre szakosodott zeneműkiadók, melyek a hangfelvétel-kiadók mellett fontos közvetítő szerepet töltenek be azzal, hogy a szerzemények egyedi felhasználási jogait képviselik.

2.2. Az élőzene-iparág működése

Az értéklánc élőzenei részének lényege a zenei művek élő előadása különböző eseményeken, helyszíneken. Az események lehetnek többek között nagy zenei és művészeti fesztiválok, egy koncerthelyszín szervezésében létrejövő fellépések, vagy például önkormányzati szervezésű események.

12. ábra: Az élőzene-iparág működése

2. Hogyan működik a zeneipar?

Az előadók oldaláról a zenekari menedzsment felelős ezeknek a fellépéseknek a leszervezéséért, a helyszínekkel való egyeztetésért. A ma már sokszor kiadói feladatokat is ellátó, vagy kiadó formájában is működő menedzsment egyébként nem csak az élőzenei fellépések leszervezésében segíthet a zenekarnak, hanem az iparágon belüli érvényesülés szinte minden formájában partnerek lehetnek: együttműködhetnek a zenekari marketingben, a hangfelvételek népszerűsítésében, vagy például a pénzügyi és jogi ügyek intézésben.

Az élőzenei helyszínek és események oldalán is többen szervezik az eseményeket, a legtöbb esetben ők kezdeményeznek és hívják az előadókat az eseményeikre, más esetekben az előadók menedzsmentje kezdeményez. A hazai piacon sok különböző szituáció kialakulhat, például ha a helyszín szervezőcsapata nem kívánja vállalni a fellépéssel kapcsolatos üzleti kockázatokat, előfordul hogy az esemény szervezését átveszi az előadó menedzsmentje.

A nagyobb események szervezését a legtöbb esetben egy komplex szervezőcsapat végzi, programszervezőkkel, színpadmesterekkel, a vendéglátásért, marketingért vagy például a biztonságért felelős szervezőkkel. A szervezők mellett fontos szereplők a hang-, fény- és színpadtechnikai szakemberek, akik a fellépések megfelelő technikai lebonyolításáért felelősek, a zenekarok színpadra jutását, utazását, illetve a színpadok építését pedig a roadok segítik.

JÖVEDELEMÁRAMLÁS A ZENEIPARBAN

Az értékteremtés folyamatai mellett érdemes azt is áttekinteni, hogy a zenéért kifizetett összegek miként jutnak el a zenészekhez és segítőkhez. Mivel sok esetben nem közvetlen a kapcsolat a zene előállítója és hallgatója között, ezért a jövedelmek áramlása is bonyolult, jellemzően közvetítőkön keresztül történik. Közülük is legfontosabbak a közös jogkezelő egyesületek. A legtöbb esetben ők biztosítják, hogy a zene felhasználója fizessen a zenéért, továbbá hogy ez az összeg eljusson a zene előadójához (EJI), szerzőjéhez (Artisjus) és hangfelvétel esetén a hangfelvételek jogtulajdonosához (Mahasz).

Mivel az élőzenei és a hangfelvételi ágban is más módokon jut el a zene a fogyasztóhoz, ezért a jövedelemáramlás folyamatai is különböznek. Az alábbiakban mi is külön mutatjuk be az élőzene és a hangfelvételi ág jövedelmeit.

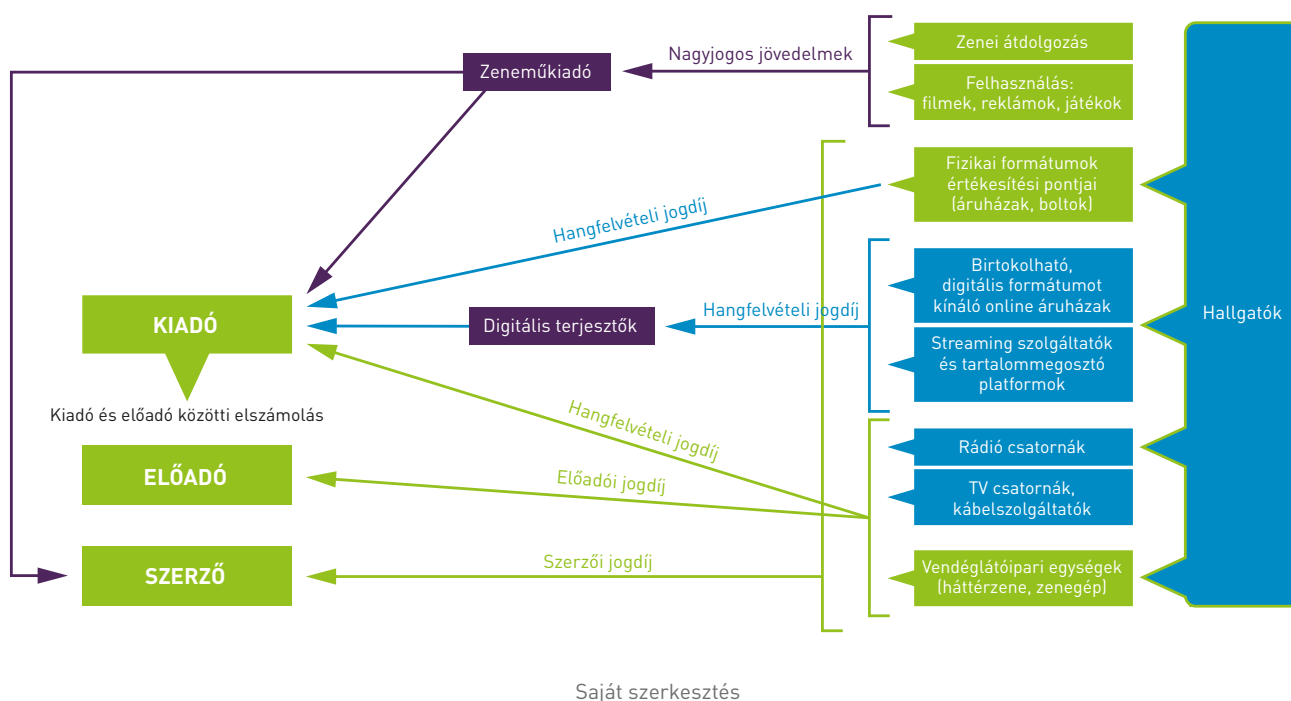
JÖVEDELEMÁRAMLÁS A HANGFELVÉTEL-IPARÁGBAN

A hangfelvételek felhasználása (például rádiós sugárzása, internetes hozzáférhetővé tétele) után a szerzők, előadók és a hangfelvétel előállítók és bizonyos esetekben zeneműkiadók is részesülnek jövedelemben.

2. Hogyan működik a zeneipar?

A szerzők hangfelvételekből származó jogdíjait az Artisjus gyűjti és juttatja el a jogosultakhoz. Az Artisjus egyrészt érvényesíti a jogdíjfizetési kötelezettséget a fizikai és digitális értékesítések során. Másrészt az Artisjus szedi be a jogdíjakat a nyilvános elhangzásai után, jellemzően a TV és rádió csatornáktól vagy például háttérzenével rendelkező boltokól, éttermektől. Az Artisjus a nagyjogos,⁸ egyedi engedélyezések (pl.: film, reklám, játék felhasználás) során keletkezett szerzői jövedelmekért nem felel. Ilyenkor jellemzően egy zeneműkiadó jár el a szerző helyett, amennyiben nem közvetlenül a szerző intézi ezeket az engedélyezéseket.

13. ábra: Jövedelemáramlás a hangfelvétel-iparágban

Az előadók a hangfelvételek fizikai és digitális értékesítései után jellemzően egyedi megállapodásaik alapján, a kiadók útján jutnak jövedelemhez. Ebben változást jelent az, hogy az EJI és a Deezer egy jogvitát követően megállapodott arról, hogy a Deezer az előadókat megillető jogdíjakat az EJI-n keresztül fizeti meg az előadóknak. Ez alapján várhatóan a jövőben a Deezer és a hozzá hasonló digitális szolgáltatók is kötelesek lesznek előadói jogdíjat fizetni az előadóknak az EJI-n keresztül. A nyilvánosságához való közvetítés (TV, rádió, háttérzene) elhangzásai utáni jogdíjakat is az EJI juttatja el az előadókhöz.

A hangfelvételek kiadói a fizikai értékesítések esetében a kereskedelmi láncon (kis- és nagykereskedők) keresztül jutnak hozzá a hangfelvételek utáni bevételekhez. A digitális értékesítések és lejátszások során

⁸ A szerzői jogi szabályok és a nemzetközi jogosítási gyakorlat alapján vannak olyan felhasználási típusok, amiknél a közös jogkezelő (Artisjus) nem játszik közvetítő szerepet (pl. film, reklám, játék felhasználás). Ezeket az egyedi engedélyezési helyzeteket nevezi a zsargon „nagyjogos felhasználásnak”.

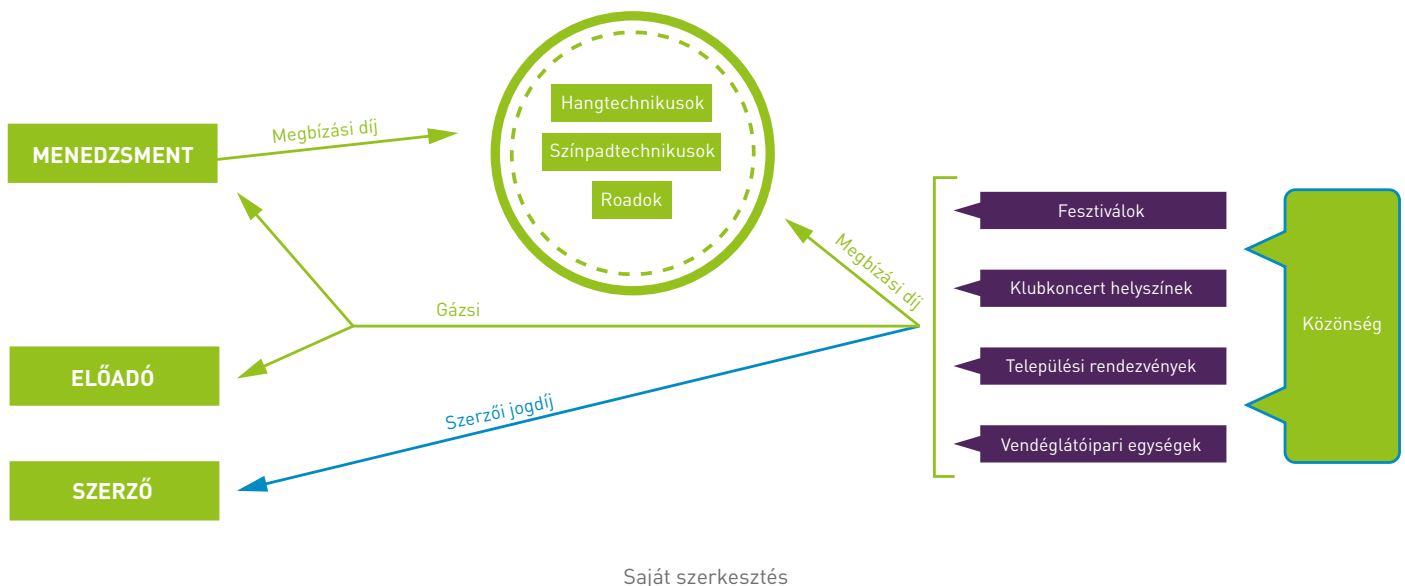
2. Hogyan működik a zeneipar?

pedig digitális terjesztőkön vagy aggregátorokon keresztül kapják meg az értékesítésből származó bevételeket, ill. jogdíjakat. A nyilvánossághoz való közvetítés jogdíjait a kiadók esetében a közös jogkezelő, a Mahasz szedi be a TV és rádiócsatornáktól, illetve a háttérzenés vállalkozásoktól.

JÖVEDELEMÁRAMLÁS AZ ÉLŐZENE-IPARÁGBAN

Az élőzenei fellépésekért az előadóművészek általában díjazásban részesülnek (fellépti díj, gázsí, tiszteletdíj), a játszott szerzemények után pedig a szerzőknek szerzői jogdíj jár. Utóbbi az Artisjuson keresztül jut el a jogosultakhoz, hiszen az élőzenei rendezvények szervezői kötelesek bejelenteni, hogy mely szerzők művei hangzottak el egy előadáson. Ezzel párhuzamosan a szervezők kötelesek jogdíjat is fizetni az elhangzások után.

13. ábra: Jövedelemáramlás az élőzene-iparágban

A fellépti díj közvetlen jövedelem, melyet a fellépő közvetlenül a helyszíntől vagy a koncert szervezőjétől kap. További lehetőség, hogy a fellépésért járó díjat a zenekari menedzsment osztja szét az előadók és a zenekar megbízásában álló közreműködők között (pl.: booking menedzser, hangmérnök, színpadtechnikus, road).

Közreműködők nem csak a zenekar oldalán állhatnak, a koncert szervezői a helyszínen foglalkoztatnak többek között hang- és színpadtechnikusokat, színpadmestereket vagy például VJ-eket, akik a látványért felelnek. Rajtuk kívül a rendezvény alatt sok olyan ember is dolgozik (például a vendéglátásban), akiknek a tevékenysége nem kapcsolódik közvetlenül a zenei produkcióhoz, bérüket mégis jellemzően a jegybevételekből vagy a közönség helyszíni fogyasztásából fedezik.

3. HOGYAN HALLGATUNK ZENÉT?

- Idén is megkérdeztük a 18-59 közötti magyar lakosságot zenehallgatási szokásairól.
- Továbbra is rádión keresztül hallgat a magyarok túlnyomó többsége zenét, a lakosság közel 68%-a naponta legalább egyszer bekapcsolja a rádióját.
- A YouTube szorosan a rádió nyomában van, de felmérésünk alapján valamivel kevesebben és ritkábban használják az emberek.
- A 18-59 közötti lakosság 82%-a az elmúlt évben részt vett valamilyen élőzenés eseményen. Kimondottan könnyűzenei fókuszú koncerten vagy fesztiválon a lakosság 66,2%-a vett részt.
- Élőzenére a lakosság körülbelül 60%-a költött 2019-ben. Belépőjegyekre átlagosan 32180 forintot költöttek el válaszdóink, a koncertekhez kapcsolódóan pedig átlagosan 26180 forintot.

3. Hogyan hallgatunk zenét?

Hasonlóan az eddigi, átfogó zeneipari jelentésekhez (2016, 2018) idén is készítettünk egy önálló reprezentatív felmérést a magyar lakosság zenehallgatási szokásairól. A kutatás elsődleges célja a zenefogyasztással kapcsolatos szokások és azok változásainak feltérképezése volt. Idén is azok a fő kérdések foglalkoztattak minket leginkább, hogy miként hallgatnak a magyarok zenét? Milyen gyakran járunk koncertre, és mennyit költünk a zenére? Mit gondolunk a zenészekről? Mik a trendek a zenehallgatásban, és mit gondolunk a zeneoktatásról Magyarországon?

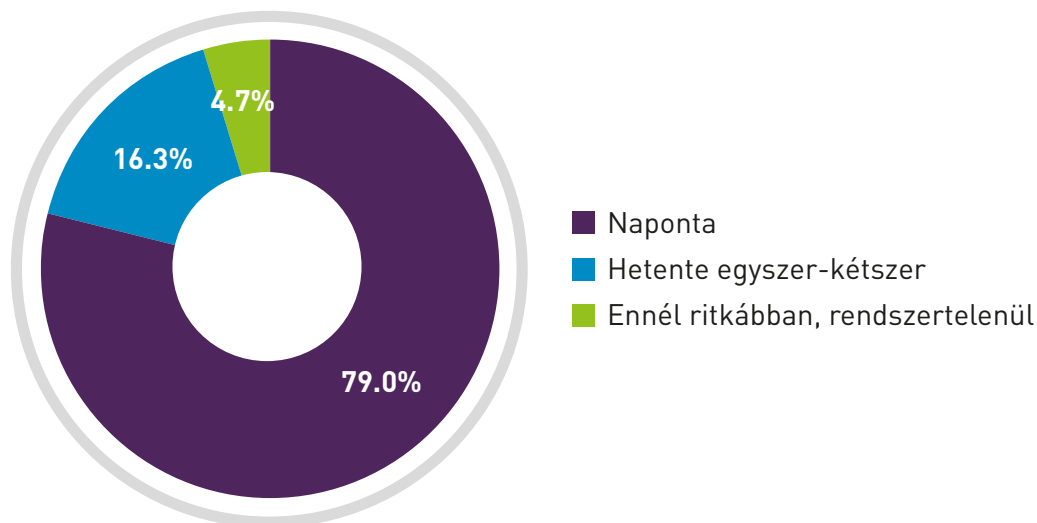
Az idei jelentéshez viszont már egy átfogóbb, lakossági szokásokat pontosabban mutató felmérés készült. Változtattunk a megkeresés módján, idén nem internetes kérdőívvel, hanem telefonon kerestük meg interjúalanyainkat, ezzel is növelve elérésünket. Ezzel lehetőségünk nyílt végzettség alapján is lekérdezni a magyar lakosságot, növelve az alacsonyabb végzettségűek arányát a lekérdezésben. Továbbá megnöveltük a megkérdezettek számát, 500 fő helyett idén már 1000 főt kerestünk meg, ami tovább növelte a felmérés pontosságát. Az idei felmérés túlnyomó részében arra kértük a megkérdezetteket, hogy zenefogyasztási szokásaikat 2019. évre vonatkozóan adják meg, hogy a koronavírus válság okozta megváltozott körülmények ne zavarják a 2019-re vonatkozó felmérés eredményeit.

A HÉTFA Kutatóintézet és Elemző Központ megbízásából az adatfelvételt 2020. június 15. és július 15. között készítette a Call To Action Kft. A kutatásban 1000 fő vett részt, tükrözve a magyarországi lakossági arányokat kor, nem és végzettség szerinti megoszlás alapján, továbbá a minta reprezentatívnak tekinthető a megkérdezettek lakóhelyének megyei és településméret szerinti megoszlását tekintve. A telefonos kérdőívvel a 18 és 59 év közötti lakosokat keresték meg kérdezőbiztosaink, annak érdekében, hogy lekérdezésünk hasonlítható legyen más médiaterületeken végzett kutatásokhoz. A felmérés tehát a 18 és 59 év közötti magyar lakosság zenefogyasztási szokásait képezi le.

3.1. Zenehallgatás

A zene továbbra is szervesen velünk van a mindennapokban, hiszen felmérésünk alapján a 18-59 közötti magyar lakosság 79%-a hallgat zenét naponta. Jellemzően zenét nem csak a szabadidőnkben, de produktív tevékenységeink során is rendszeresen hallgatunk.

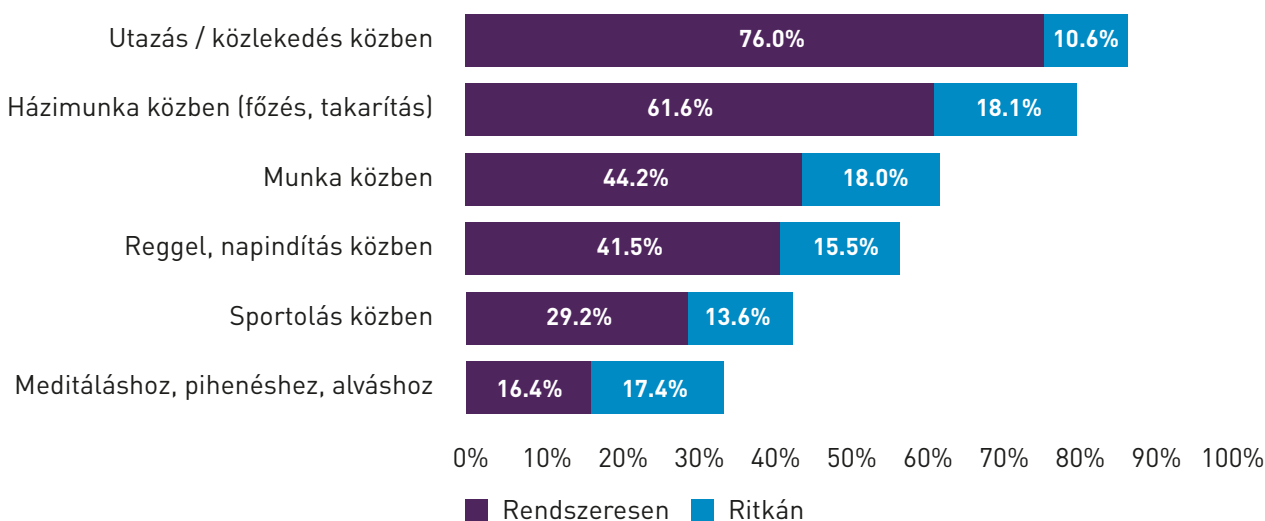
15. ábra: Milyen gyakran hallgat zenét?

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív; N=1000

A megkérdezettek 76%-a hallgat zenét utazás és közlekedés közben, 61,6%-a házimunka közben és 44,2%-a normál munkavégzés közben. Az eredmények nem jelentenek újdonságot, hasonló hallgatói szokásokról számoltak be megkérdezettjeink a korábbi években is.

16. ábra: Különböző tevékenységek közben zenét hallgatók aránya

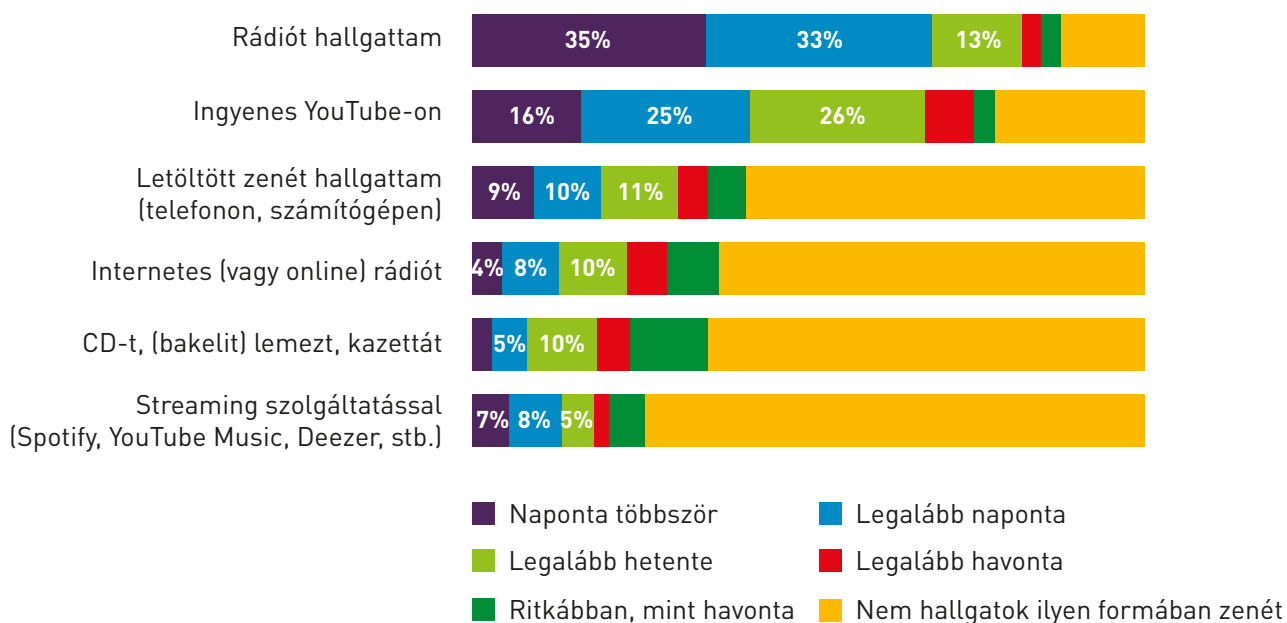

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív; Milyen tevékenység közben hallgatott zenét? N=1000

3. Hogyan hallgatunk zenét?

Az idei felmérésben konkrét gyakoriságokhoz kötöttük a zenehallgatás módjának felmérését, ezzel is pontosítva az adatfelvételt. A rádió és a reklámmal támogatott – vagyis nem előfizetéses – YouTube továbbra is a legnépszerűbb forrásai a zenének, rádiót naponta 68% hallgat, ingyenes YouTube-ot pedig naponta 31,4% használ. Legalább havonta a lakosság 20% használ streaming szolgáltatást, 29% pedig legalább havonta hallgat online rádiót.

17. ábra: Hogyan hallgattott zenét a tavalyi évben (2019-ben)?

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív; N=1000

Az idősebb korcsoportok között kifejezetten népszerű a rádió: 40-49 év között 71%, 50-59 év között 73% legalább naponta egyszer rádión hallgat zenét. A YouTube a 30 év alattiaknál teljesíti a legjobban a napi használatban: a 20-29 évesek 55%-a naponta többször vagy legalább naponta egyszer használja. A 30-39 év közöttiek 34%-a is legalább heti rendszerességgel használja a YouTube-ot zenehallgatásra. A YouTube-ot kevesebben használják naponta, de relatíve többen jelölték meg, hogy legalább hetente használják.

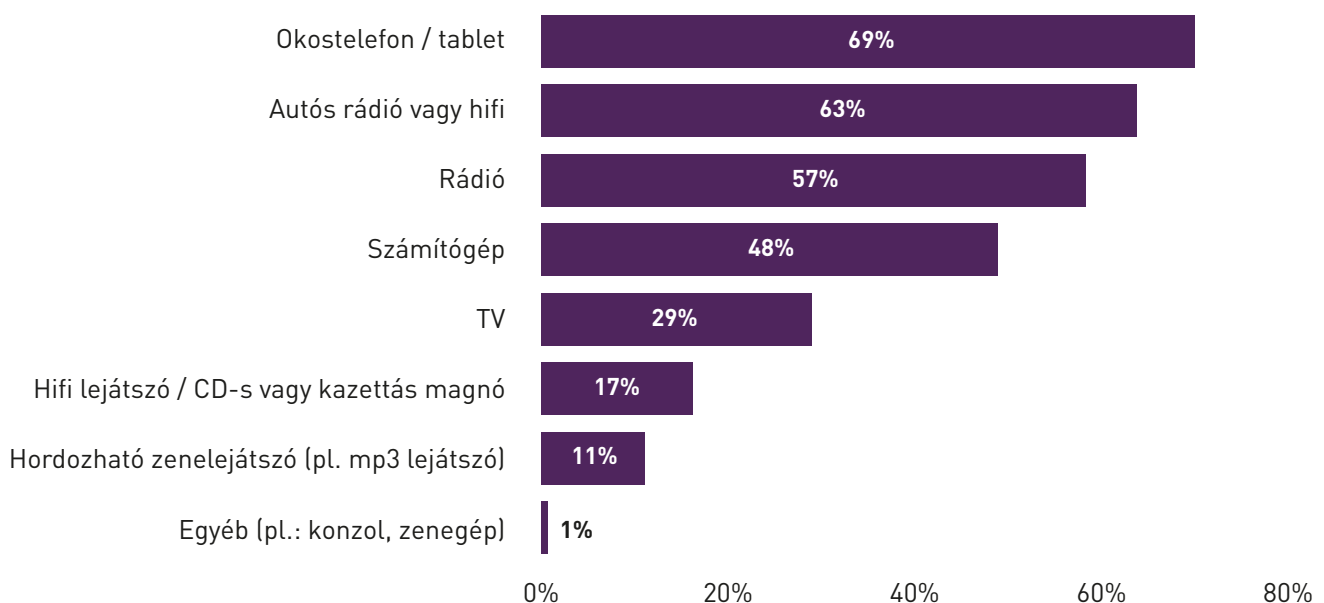
Az idei pontosabb adatfelvétel és kérdésfeltevés segítségével tisztább képet kaphattunk arról, hogy mennyire sikerült az elmúlt években a YouTube-nak felzárkózni a rádiók népszerűségéhez. Láthatjuk, hogy a verseny szoros, viszont a rendszeres, napi használatot tekintve a rádiók vezető szerepe nem elvitatható, különösképpen, ha az online rádióhallgatás adatait is figyelembe vesszük.

A zenehallgatás módjához illeszkedik a zenehallgatásra használt eszközök népszerűsége. A legtöbb az okostelefonjukat vagy tabletjüket használják zenehallgatásra (68%), de a rádió és az autós hifi hasonlóképpen

3. Hogyan hallgatunk zenét?

gyakran használt eszközök. Ahogyan azt korábban említettük, a válaszadók túlnyomó többsége, több mint 70%-a gyakran hallgat utazás közben zenét, és nagy valószínűséggel jó részük az autóban rádiót hallgatva közlekedik. Érdeemes megjegyezni, hogy közel 30% jelölte meg, hogy a TV készüléke segítségével is szokott zenét hallgatni, és mivel a felmérés egy másik kérdéséből tudjuk, hogy zenei televíziós csatornát csak a válaszadók 16% hallgat rendszeresen, ezért valószínűnek tartjuk, hogy már jónéhányan használják TV készülékeiket zenehallgatásra rádiócsatornák, a YouTube vagy valamilyen más streaming szolgáltatás segítségével.

18. ábra: Milyen eszközökkel hallgatott zenét?

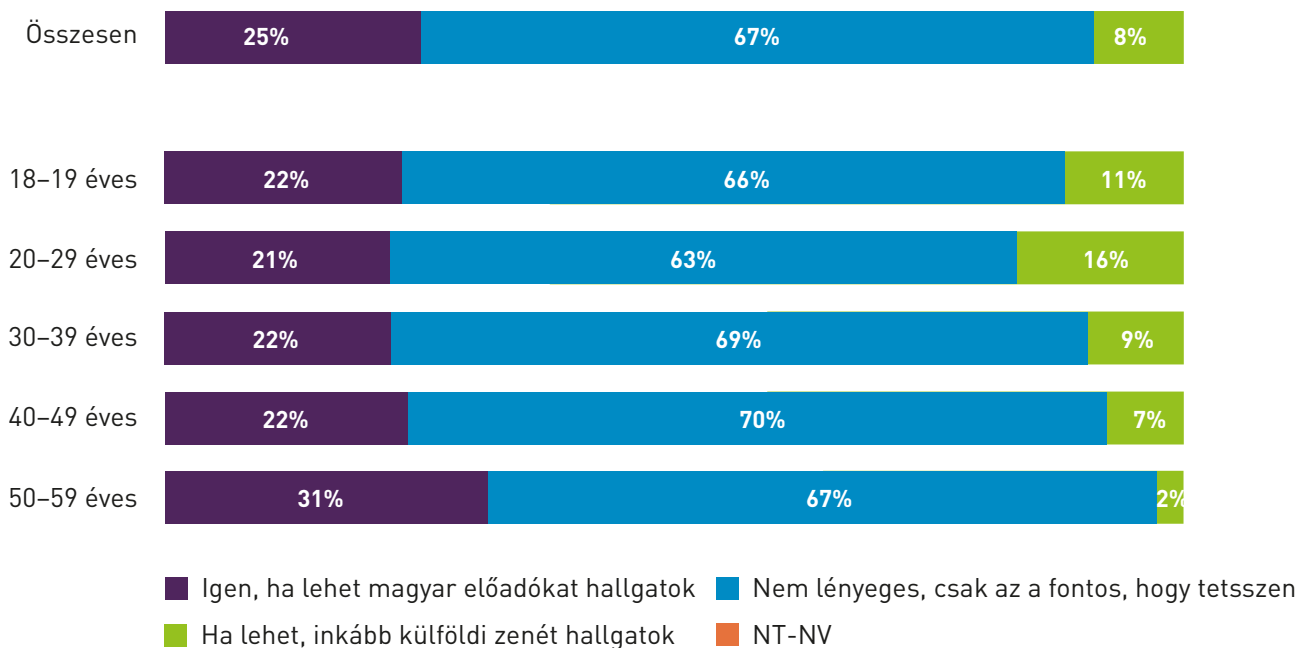

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív; N=1000

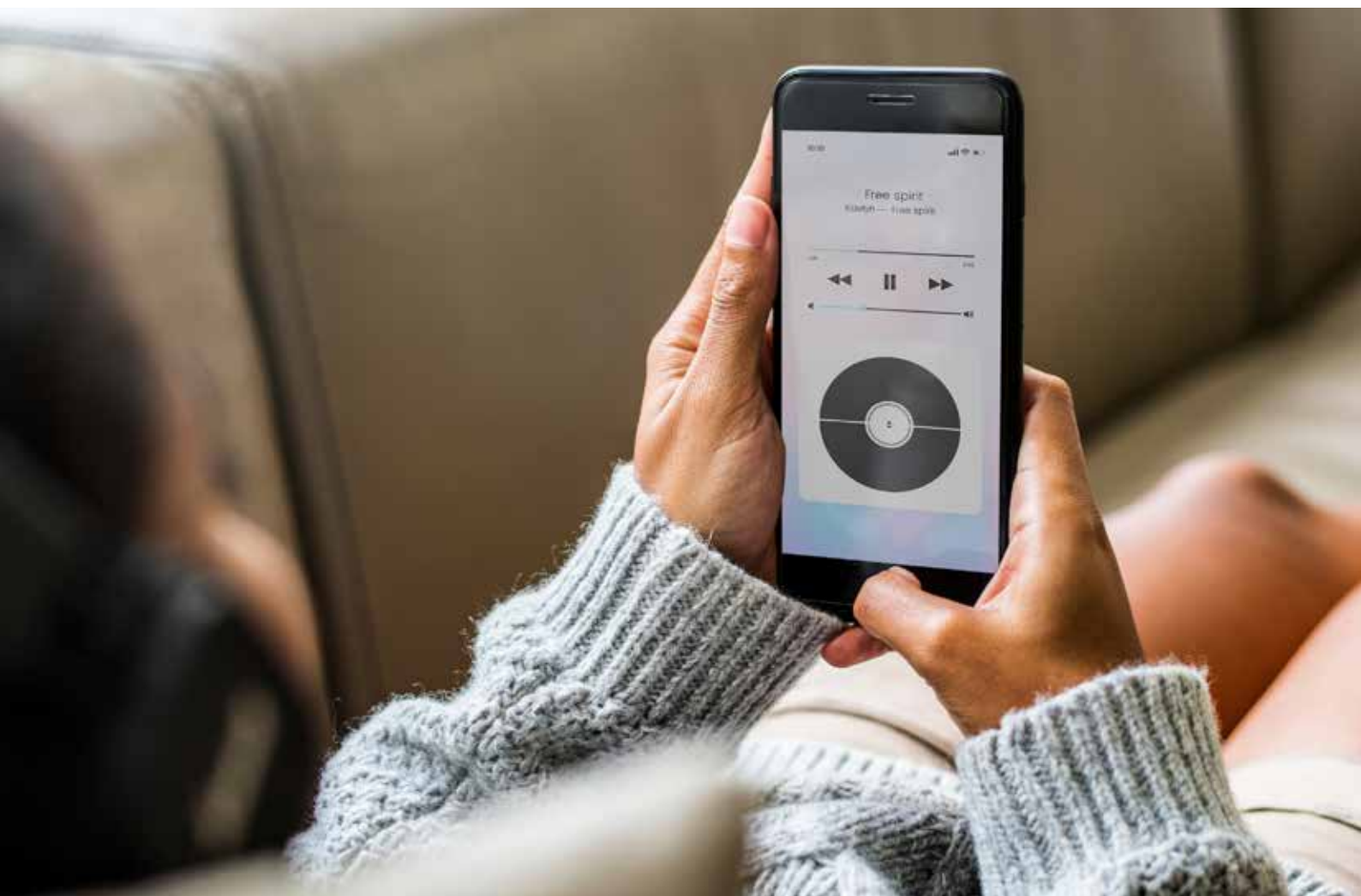
A zene kiválasztásánál a válaszadók túlnyomó többsége számára az a fontos, hogy tetszen maga zene. Az újdonság varázsa, illetve, hogy magyar-e a kérdéses dal vagy sem, másodlagos szempontok. Ha azonban az életkort nézzük, azt látjuk, hogy az idősebbek között van egy markáns, 32%-os csoport, aki inkább a magyar előadókat, míg a 20-29 éves korosztály 16%-a kifejezetten a külföldi zenéket szereti.

Az, hogy a hallgatók az új vagy a régi felvételeket részesítik előnyben, szintén nem független a kortól. A 20 alattiak közül 23%-a keresi a zenében az újdonságokat, az 50 felettiek 32%-a pedig kifejezetten a régi, megszokott kedvenceit szereti hallgatni.

19. ábra: Zenehallgatásnál előnyben részesíti a magyar előadókat?

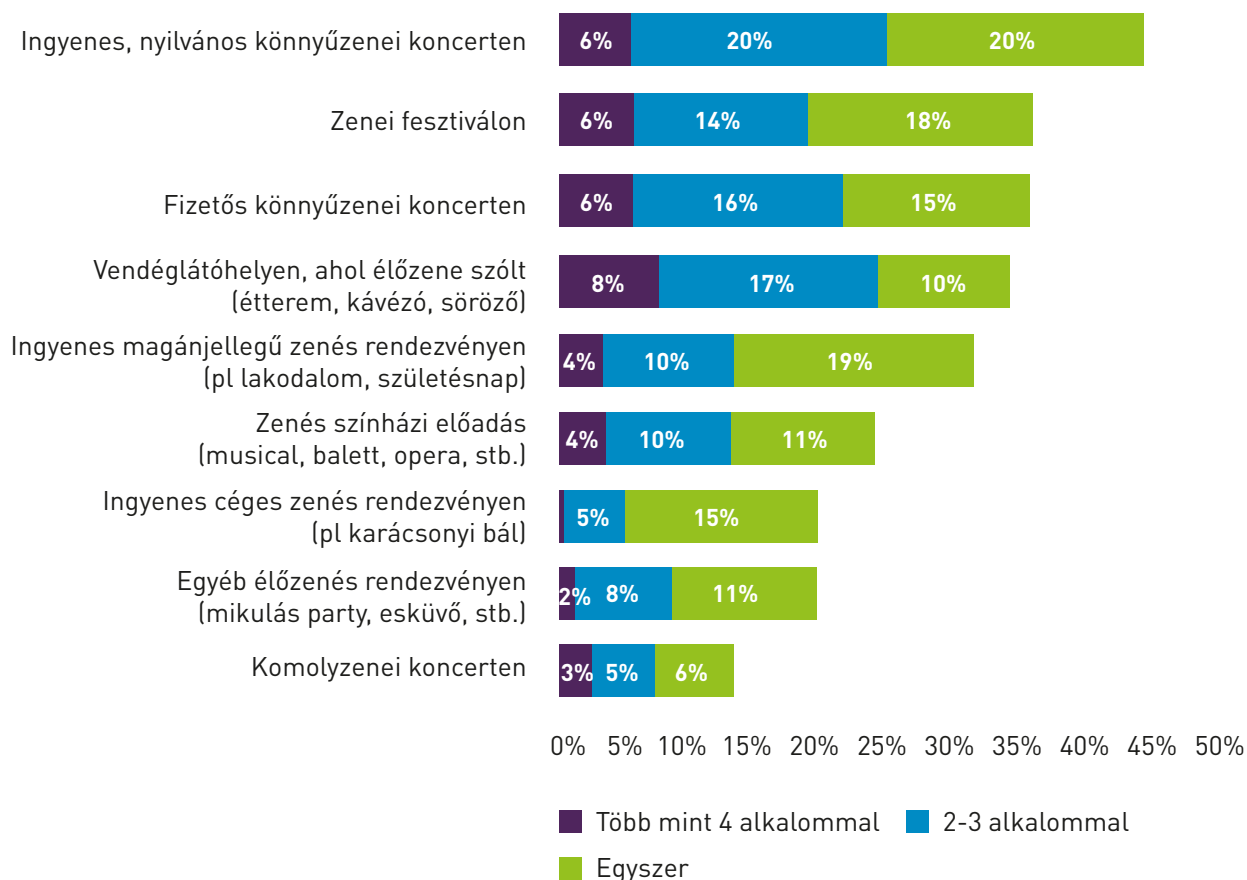
Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív; N=1000

3.2. Élőzene

A felmérés szerint a 18-59 közötti lakosság 81,6%-a az elmúlt évben részt vett valamilyen élőzenés eseményen, legyen az fizetős vagy ingyenes, komoly vagy könnyűzenei, vagy akár csak egy éttermi vacsora, ahol élőzene szólt. Könnyűzenei fesztiválon vagy koncerten a lakosság 66,2%-a vett részt.

20. ábra: Hány alkalommal vett részt ilyen zenés eseményeken a tavalyi év során (2019-ben)?

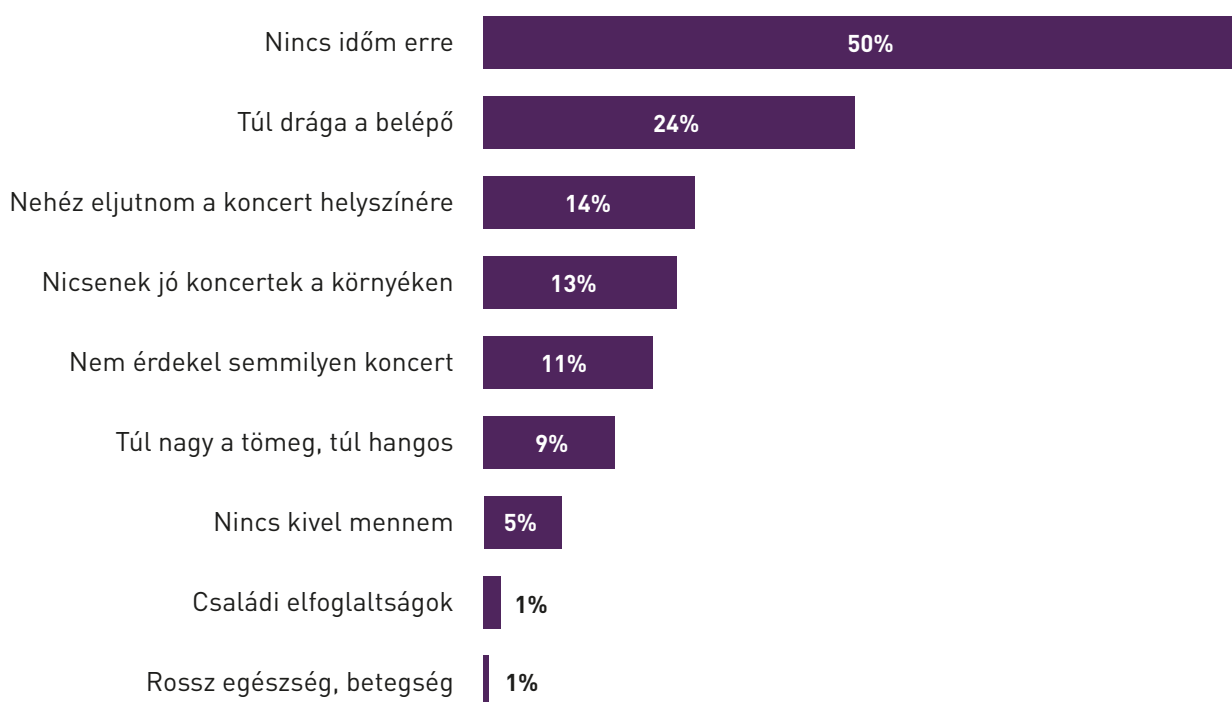
Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív; N=1000

Idei mérésünkből is az látható, hogy a legtöbben az ingyenes rendezvényekre jutottak el, összesen a megkérdezettek 46% mondta azt, hogy 2019-ben volt ilyen rendezvényen. Fizetős könnyűzenei koncerten 37% vett részt, zenei fesztiválon 38%. Ezek 5-10% mértékben alacsonyabb értékek, mint amit az eddigi felméréseinkben mértünk, valószínűleg korábbi adatfelvételeink azokat a rétegeket érték el kevésbé, akik kevésbé jutottak el élőzenei rendezvényekre.

3. Hogyan hallgatunk zenét?

Megkérdeztük idén is, mi tartotta vissza az érdeklődőket a koncertek látogatásától. A válaszadók 30%-a jelölte meg, hogy szívesen járna koncertekre, de sokszor nem jut el ilyen eseményekre. Két éve a legtöbben a drága belépőket jelölték meg visszatartó tényezőként, idén az időhiány sokkal jellemzőbb probléma volt: a válaszadók fele jelölte meg ezt fő okaként a koncertektől való távolmaradásának. A távolság és a közlekedés jelentette problémákat 13-14% jelölte meg a távolmaradás okaként, ami szintén nem kis hányada a potenciális koncertlátogatóknak.

21. ábra: Mi tartotta vissza a gyakoribb koncertlátogatástól?

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív; N=1000

3.3. Mennyit költünk zenére?

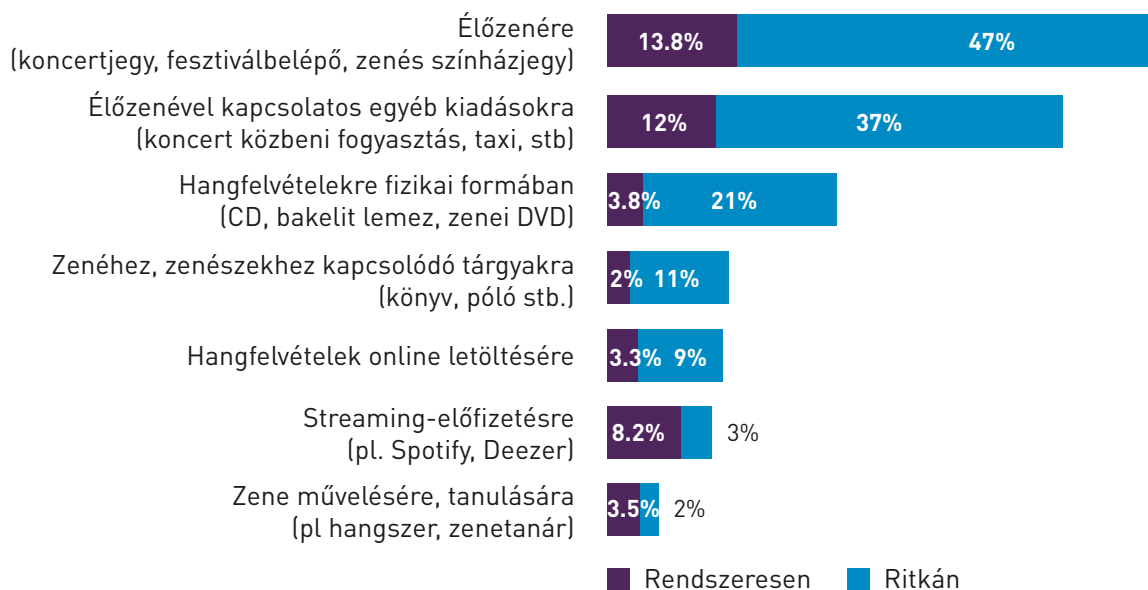
Élőzenére a 18-59 év közötti korcsoportok jelentős része költött 2019-ben legalább ritkán, rendszeresen azonban kevesebb mint 15%. Nekik túlnyomó többségük egyéb, koncertek kapcsán felmerülő kiadásra (pl. koncert közbeni fogyasztás) is szokott költeni, ebből is látszik, hogy az élőzenei eseményekhez egyéb termékek és szolgáltatások fogyasztása is köthető.

3. Hogyan hallgatunk zenét?

Az idei eredményekből érdemes még kiemelni, hogy valamilyen streaming szolgáltatás előfizetésére a megkérdezettek 8,2%-a szokott rendszeresen költeni, ez több mint 400 ezer lakost jelenthet Magyarországon. Korábbi felméréseinkhez képest viszont kevesebben jelölték meg, hogy költenek fizikai adathordozón megjelenő hangfelvételekre (pl.: CD, bakelit lemez): a válaszadók körülbelül 25%-a költött ezekre a termékekre „legalább ritkán”.

A felmérésünk alapján elmondható, hogy a fizikai formátumú hangfelvételekre aránylag többen, de ritkábban költenek, míg digitális formátumú hangfelvételekre összességét tekintve kevesebben, de rendszeresebben áldoznak a zenehallgatók. Megfigyelhető tehát az a trend, hogy csökken a fizikai formátum népszerűsége

22. ábra: Az alábbi zenével kapcsolatos kiadások közül melyekre szokott költeni, és milyen gyakran? (%)

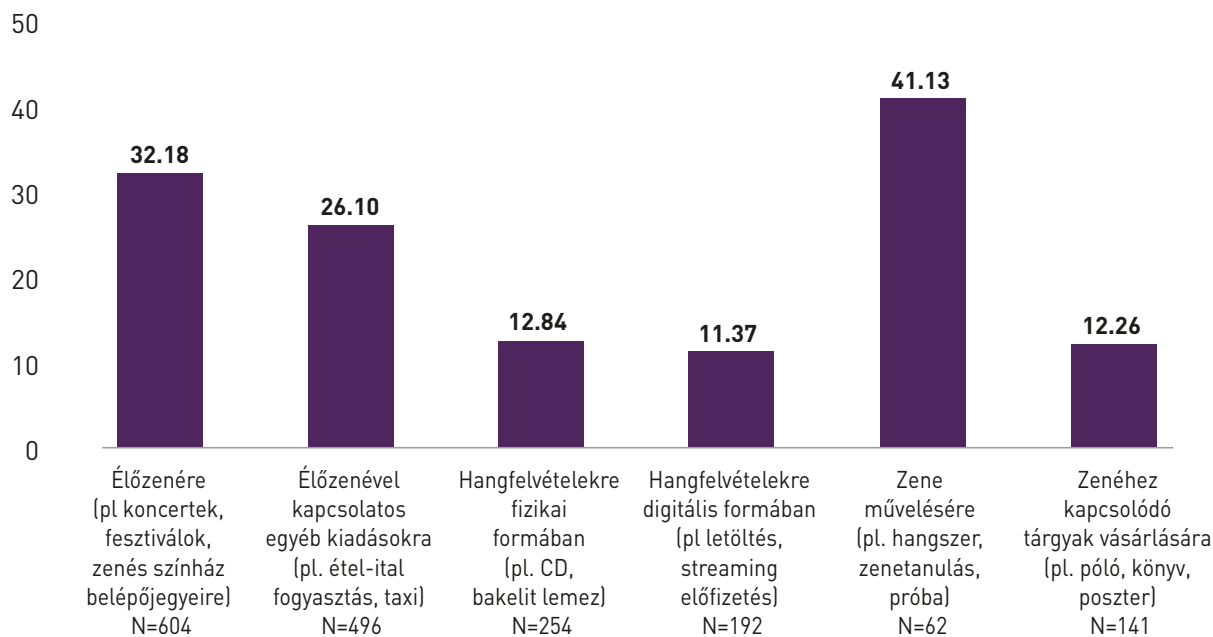

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív; N=1000

Válaszdóinkat arra is megkértük, hogy becsüeljék meg, hogy mire, körülbelül mennyi pénzt költöttek el a tavalyi év folyamán. Átlagosan élőzenei belépőkre, az élőzenével kapcsolatos egyéb kiadásokra, és a zene művelésére költenek leginkább a válaszadóink. Belépőjegyekre átlagosan 32180 forintot költöttek el a válaszadóink, a koncertekhez kapcsolódóan pedig átlagosan 26180 forintot. A válaszok eloszlása az élőzenei belépőjegyek kapcsán a legkiegyensúlyozottabb, ott a minta helyzeti középértéke (medián) és leggyakoribb eleme (módusz) megegyezik és nem állnak távol a mértani átlagtól. A zene művelésével kapcsolatos átlagot néhány magas érték húzza fel, szóval erre kevesen, de magasabb összegeket költenek a lakosság körében.

3. Hogyan hallgatunk zenét?

23. ábra: A fogyasztók éves szintű költségeinek átlaga (ezer forintban kifejezve)

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív;

Kérjük, becslje meg, hogy a tavalyi év során (2019-ben) mennyit költött zenéhez kapcsolódó tevékenységekre, akár saját maga részére!

3.4. Zenélés, éneklés, zeneoktatás

Felmérésünkben idén is kíváncsiak voltunk arra, hogy válaszadóink milyen gyakran énekeltek, illetve zenéltek hangszer segítségével a tavalyi évben. Idén is a válaszadóink közel kétharmada (65,8%) mondta, hogy énekelte a tavalyi év folyamán, nekik több mint 50%-uk válaszolta azt, hogy jellemzően hetente többször is énekelte. A hangszert jóval kevesebben vették elő, az összes megkérdezett mintegy 13,3%-a, és ők jellemzően ritkábban is szoktak ilyen formán zenélni, bár így is hangszeren zenélők 73%-a legalább havonta kezébe vette a hangszerét.

A lakosság zenei előképzettségére is rá szoktunk kérdezni a felmérésben. A megkérdezettek közel negyede tanult korábban valamilyen formában hangszeren zenélni, 14,3%-uk pedig tanult valamilyen formában énekelni. Ők összesen a teljes minta 30,1%-át teszik ki, tehát van átfedés a két csoport között. Többségük zeneiskolában tanult, közel harmaduk pedig magántanárnál, átlagosan 5-6 éven keresztül. Az összes megkérdezett 68%-a nem részesült zenei képzésben, pedig közel harmaduk szeretett volna.

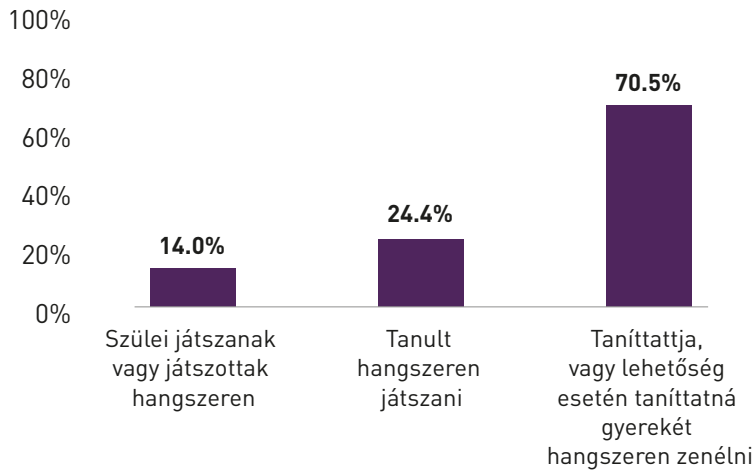
Azok közül, akik valaha tanultak hangszeren játszani vagy énekelni, csupán 8% az, aki még jelenleg is tanul. A zenetanulás abbahagyásának első számú oka az időhiány, illetve az egyéb elfoglaltságok. A pénzhiány nem

3. Hogyan hallgatunk zenét?

releváns gátló tényező, valószínűleg a zeneiskola viszonylagos megfizethetősége miatt (feltehetően akiknek anyagi gondot jelentene a zeneiskola, azok kevésbé kezdik el a tanulást).

Az összes megkérdezett több mint 70%-a taníttatta vagy taníttatná gyermekét hangszeren zenélni, ha lenne rá lehetősége.

24. ábra: Hangszeren tanulók aránya 3 generációban

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív; N=1000

Kérdőívünkben megkérdeztük a válaszadókat, hogy kik a kedvenc hazai, illetve külföldi előadók. Az eredményeket az alábbi szófelhők ábrázolják, ahol az előadók neve arányos méretű az említések számával.

25. ábra: Megkérdezettek kedvenc hazai előadói

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív; N=1000

3. Hogyan hallgatunk zenét?

26. ábra: Megkérdezettek kedvenc külföldi előadói

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív; N=1000

4. A ZENEIPAR SZÍVE – A ZENÉSZEK

- A regisztrált zenészek között nagy többségben vannak a férfiak és a budapesti lakosok.
- A kérdőívet kitöltő zenészek csupán 18 százaléka nem rendelkezik civil foglalkozással a zenélés mellett.
- A zenészek havi bevételei kapcsán nagy különbséget találunk a fesztiválszezon és azon kívüli hónapok között.
- A zenei jövedelem elsősorban koncertezésből származik, ezt követi a jogkezelőktől kapott jogdíjak.

Hasonlóan a korábbi évek jelentéseihez, idén is készítettünk egy kérdőíves felmérést a zenészek körében. Felmérésünket idén is az EJI és az Artisjus segítette terjeszteni, a zenészek alatt tehát ebben az esetben is zenei szerzők és előadók közösséget értjük. Az adatok elemzésekor mindenkit zenésznek tekintünk, akit zeneszerzőként vagy szövegíróként az Artisjus, előadóként pedig az EJI nyilvántart - függetlenül attól, hogy a zenét főtevékenységként végzi-e.

4. A zeneipar szíve – A zenészek

Az idei kérdőív nagy részében célzottan a 2019-es évre vonatkozóan tettük fel a kérdéseinket, annak érdekében, hogy a koronavírus járvány hatásaitól jól elkülönítve lássuk a zenészek helyzetét 2019-re vonatkozóan. Természetesen a koronavírus járvány következményeivel kapcsolatban is tettünk fel kérdéseket a zenészeknek, az ezekkel kapcsolatos eredményeket a jelentés a válsághelyzetet bemutató utolsó fejezetében olvashatják.

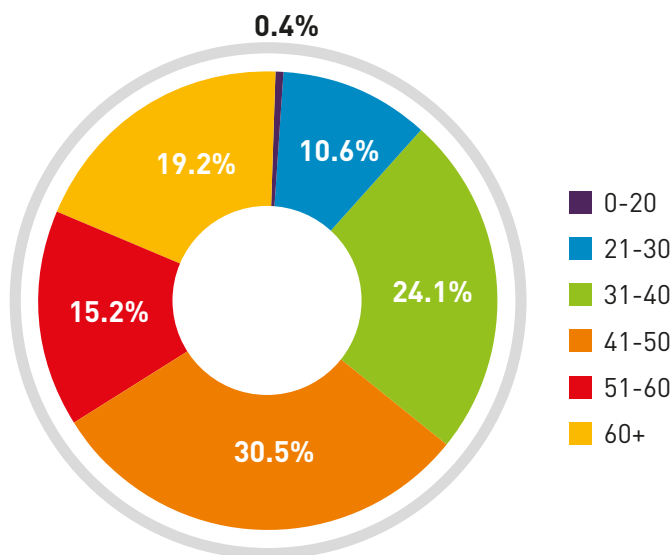
Idén valamivel kevesebben töltötték ki végig a zenész kérdőívünket (összesen 521 kitöltő), mint két évvel ezelőtti jelentés kérdőívét (2018-ban összesen 576 kitöltő). A kitöltők számának csökkenése többek között betudható a koronavírus járvány hatásának is. A kérdőívünket 2020 június-júliusában küldtük ki zenei szerzőknek és előadóknak, ebben az időszakban viszont a bizonytalan helyzet mellett sok egyéb olyan felmérés is zajlott, amik miatt osztott figyelem irányult csak a ProArt felmérésére. Mindazonáltal a több mint 500 kitöltő elég biztos alapot ad felmérésünk eredményeinek, melyek alapvetően összhangban vannak az eddigi évek eredményeivel. Fontosnak gondoljuk megjegyezni, hogy bár a kérdőívre érkezett válaszok nem, kor és lakóhely szerinti megoszlása hasonló a regisztrált előadók és szerzők megoszlásához, a felmérés országosan reprezentatívnak nem tekinthető.

4.1. Kik a zenészek?

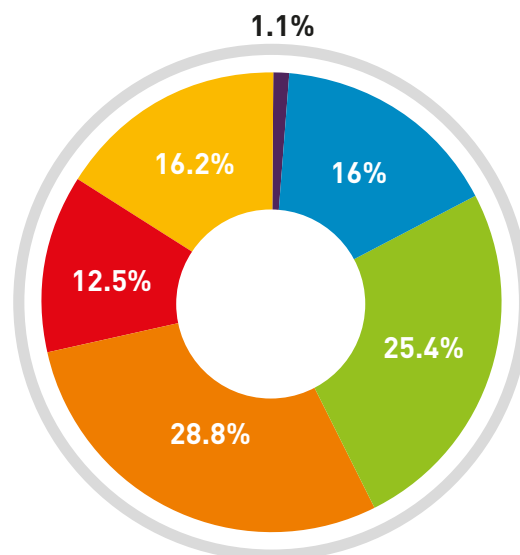
A zenészek számáról és demográfiai megoszlásukról az Artisjus és az EJI adatbázisai alapján kaphatunk tiszta képet. Az Artisjus és az EJI több, mint 30 ezer magyar zenei szerzőt és előadót képvisel közvetlenül. A zenei szektoron belül tapasztalható globális arányoknak és trendeknek megfelelően az EJI adatbázisában regisztráltak 80,1 százaléka férfi, míg az Artisjus adatbázisa alapján a férfiak aránya több, mint 85 százalék. Az eddigi években megfigyelhető hazai trendeknek megfelelően az Artisjushoz újonnan regisztrált szerzők ötöde azonban már nő.

27. ábra: Regisztrált előadóművészek életkori megoszlása

Forrás: EJI, csak magyarországi lakhellyel rendelkező előadók

28. ábra: Regisztrált szerzők életkori megoszlása

Forrás: Artisjus (élő szerzők)

Az EJI és az Artisjus adatait vizsgálva azt láthatjuk, hogy mind a szerzők, mind az előadók elsősorban Budapesten, vagy valamely megyeszékhelyen születtek. Míg Budapest súlya a magyar lakosságon belül nem éri el a 20 százalékot, addig az előadók 45,5 százaléka származik Budapestről és további 23,54 százalékuk megyeszékhelyről. Az ideai adatokat tekintve a regisztrált előadók legalább 2-2 százaléka származik Debrecenből, Miskolcra, Pécsről vagy Szegedről.

A szerzők esetében 47,04 százalékuk budapesti laccímmel rendelkezik, míg 16,64 százalékuk származik megyeszékhelyről. A vidéki városok közül Debrecen, Miskolc, Zalaegerszeg Nyíregyháza ad nagyszámú szerzőt és szövegírot az országnak.

Tudjuk, hogy Magyarország minden tekintetben centralizáltan működik. Ez nincs másképp a zenei életben sem. Mind a szerzők, mind pedig az előadók megközelítőleg 50 százaléka él jelenleg Budapesten, amely azt mutatja, hogy Budapest egyrészt egy kreatív központként funkcionál, másrészt pedig nagy elszívó-erővel bír már a megyeszékhelyek tekintetében is.

4.2. A zenészek és a zenei pálya

A kérdőív tanúsága szerint a zenészek fiatal felnőttként kezdik professzionális zenei pályájukat Magyarországon. A kérdőívet kitöltő zeneszerzők és szövegírók egyaránt átlagosan 21 éves korukban kezdik a zenei pályát, amely magasabb a 2018-ban tapasztalt 16 és 18 éves pályakezdésnél. A hazai zenészek többsége több zenei tevékenységet is űz párhuzamosan – átlagosan kettő, hármat.

29. ábra: Milyen zenével kapcsolatos tevékenységet végez?

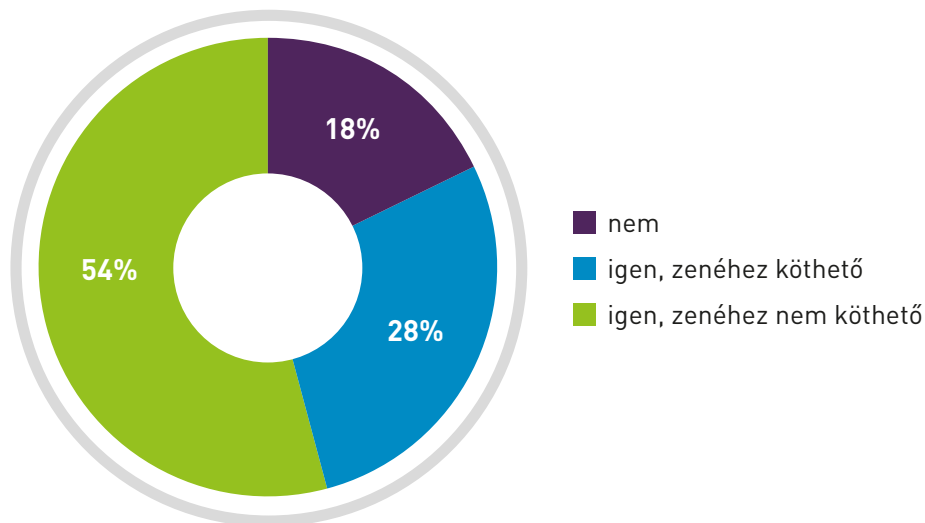
Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Zenész kérdőív; N=520

Elmondható általánosságban, hogy a hangszeres zenészek döntő többsége zenét is szerez, vagy szövegíróként is tevékenykedik; hasonlóan a zeneszerzők közel fele foglalkozik szövegírással egyaránt. Mind a szerzők, mind pedig az előadók körében a rock, pop és a világzene, népzene stílusok a legnépszerűbbek, amely azt mutatja, hogy ezek a domináns stílusirányzatok ma Magyarországon.

4.3. Hogyan és miből élnek a zenészek

A kérdőív eredményei alapján a zenészek 18 százaléka nem rendelkezik egyéb keresőtevékenységgel a zenélésen kívül, ők tehát azok, akik kizárólag a zeneszerzésből, illetve zenei előadásokból élnek meg. 28 százaléuk zenéhez köthető olyan egyéb keresőtevékenységet végeznek, mint technikus, menedzser vagy zene- és/vagy énektanár.

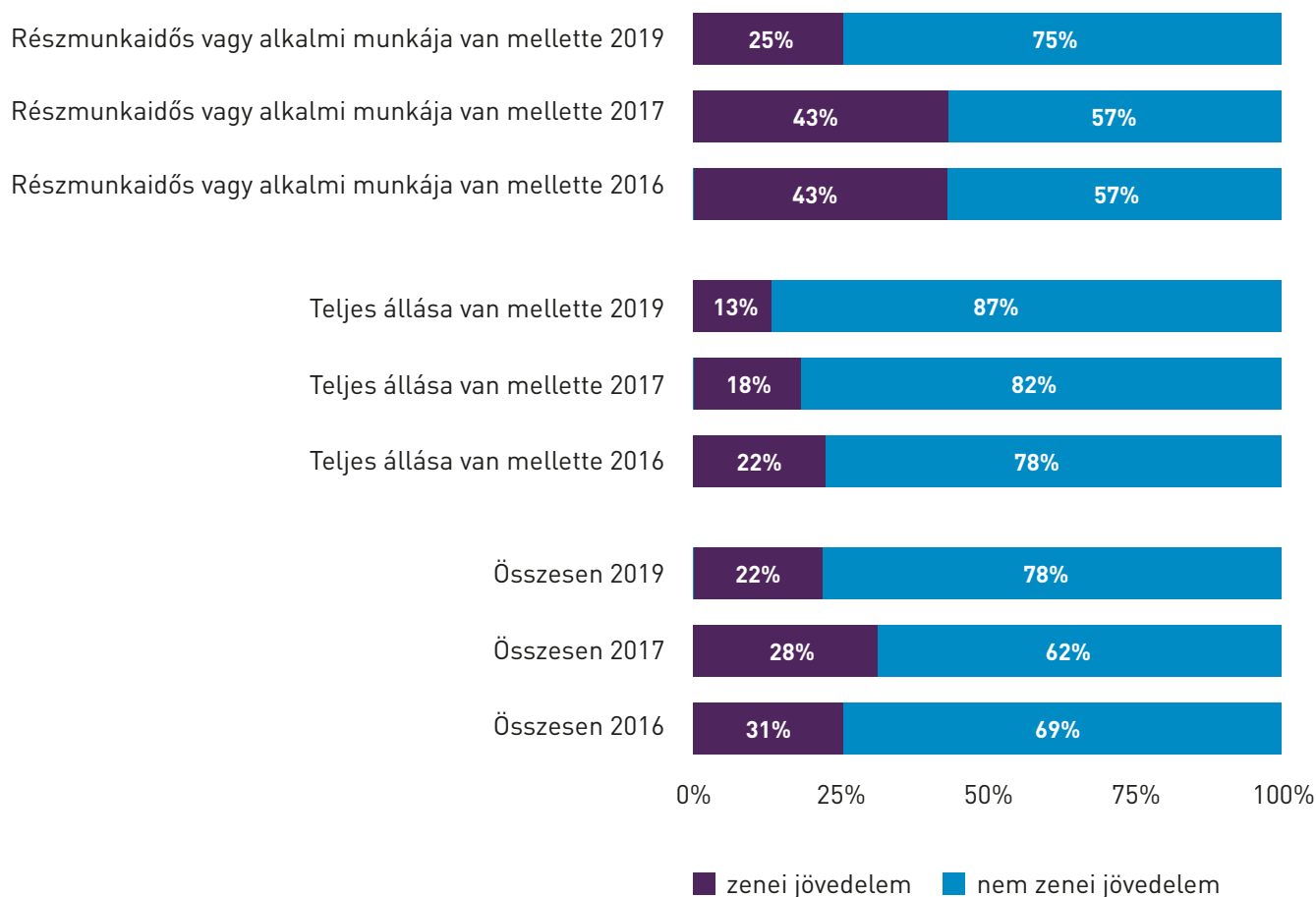
30. ábra: Zenei (szerzői, előadói) tevékenysége mellett volt-e egyéb, Önnek jövedelmet jelentő foglalkozása 2019-ben?

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Zenész kérdőív; N=287

Látható, hogy a zenészek több, mint felének valamilyen a zenélésen kívüli foglalkozása is van, amelyet majdnem 63 százaléuk főállásként üz.

31. ábra: Hogyan aránylott egymáshoz a zenei és a nem zenei típusú jövedelme?

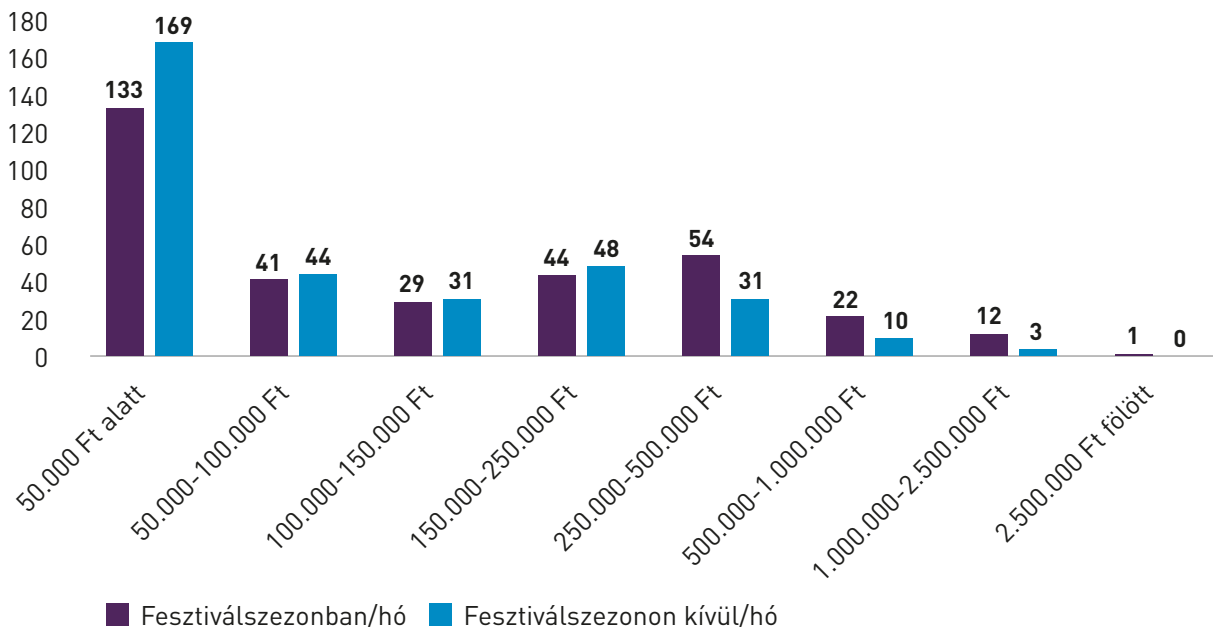
Forrás: ProArt Zeneipari jelentés – Zenész kérdőív (2017, 2018, 2020)

A zenészek tehát elsősorban nem zenei tevékenységből élnek meg, amelyet jól mutat, hogy a zenei jövedelmük aránya a teljes jövedelmükön belül folyamatosan csökkent az elmúlt években. A zenészek zenei jövedelme nagyjából negyedét teszi ki a teljes bevételüknek, még abban az esetben is, ha csak részmunkaidős vagy alkalmi munkájuk van a zenélés mellett.

ZENEI TEVÉKENYSÉGBŐL SZÁRMAZÓ JÖVEDELMEK

Az idei kérdőívben változtattunk a zenészek jövedelmére irányuló kérdések módszertanán, annak érdekében, hogy tisztább és könnyebben átláthatóbb képet kapjunk a zenei bevételek nagyságáról. A jövedelmek felmérése azért is problémás, mert jellemzően a zenei jövedelmek időbeli megoszlása nem egyenletes, mértékük nagyban változik például attól függően is, hogy az év melyik szakaszára vagyunk kíváncsiak. Ezért arra kértük válaszadóinkat, hogy a fesztiválszezon átlagos havi jövedelmét hasonlítsák össze a szezonon kívüli átlagos havi jövedelmükkel.

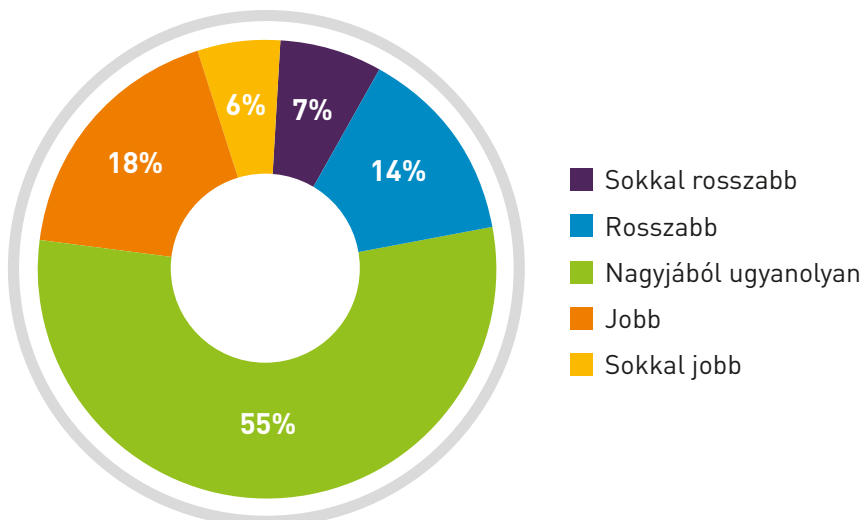
32. ábra: Zenéből származó havi bevételek megoszlása

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Zenész kérdőív. 2019-ben mennyi volt az átlagos zenéből származó havi jövedelme fesztiválszezonban/fesztiválszezonon kívül? N= 336

Azt tapasztaltuk, hogy havi jövedelem tekintetében jelentős eltérés mutatkozik a fesztiválszezonak számító hónapok, valamint az év többi része között. 77 százalékkal magasabb az átlagos havi bevételük a zenészeknek a fesztiválszezonban, mint az év többi hónapjában, azonban átlagosan így sem éri el az országos nettó átlagbért. Ahogy minden országban, hazánkban is vannak kiemelkedő jövedelemmel rendelkező zenészek, viszont lényegesen többen vannak, akiknek a havi zenéből származó jövedelme nem éri el az 50 ezer forintot.

33. ábra: Milyen volt Önnek a 2019-es éve anyagi szempontból az azt megelőző évekhez képest?

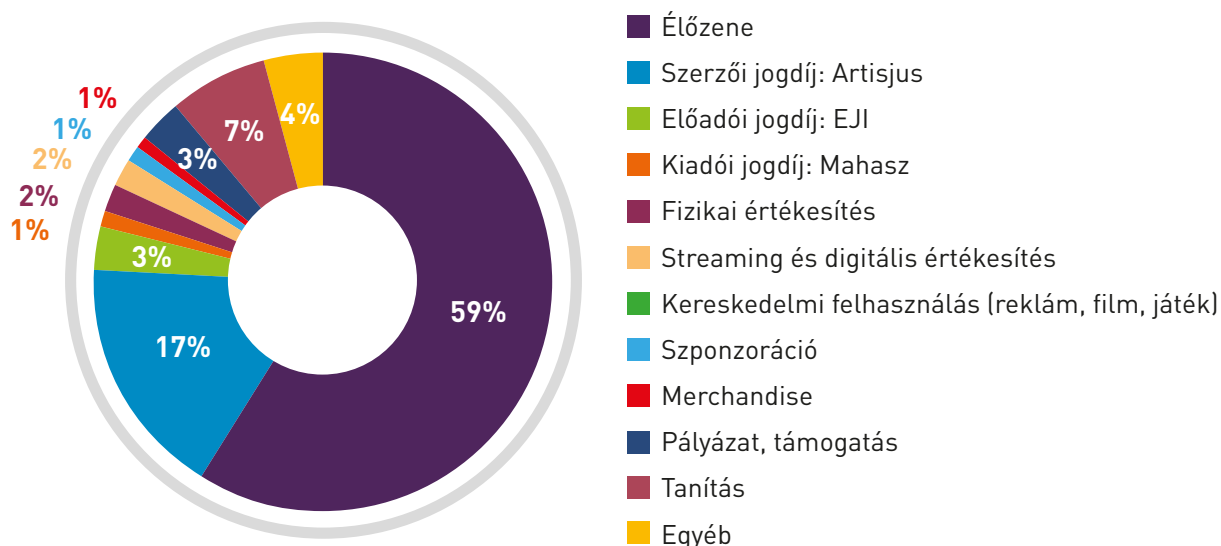
Forrás: ProArt Zeneipari Jelentés – Zenész Kérdőív 2020; N=385

4. A zeneipar szíve – A zenészek

A zenészek több mint felének megközelítőleg ugyanolyan volt a 2019-es éve anyagi szempontból, mint az azt megelőző évek. Az adatokból az látszik továbbá, hogy a kérdőív kitöltői között többeknek alakult jobban a 2019-es éve anyagi szempontból, mint rosszabbul.

A zenélés a bevételek mellett rengeteg kiadással jár: hangszerek vásárlása, próbatermek bérlése, hangfelvételek és videoklipek készítése, stb. A költségek enyhítésére több állami pályázat is volt a 2019-es évben, azonban a megkérdezett szerzők 31; míg az előadók csupán 35 százaléka pályázott támogatásra. A pályázók 40 százaléka pályázott a – zenészek által megtermelt jogdíjakból finanszírozott – Hangfoglaló Program keretén belül, míg 43 százalékuk pályázott egyéb – elsősorban NKA-s – pályázati forrásra. Az elnyert összegek közel 42 százaléka volt 100 ezer forint alatti és 31 százaléka alakult 250-500 ezer forint között.

34. ábra: Zenészek zenéhez köthető jövedelmének forrásai

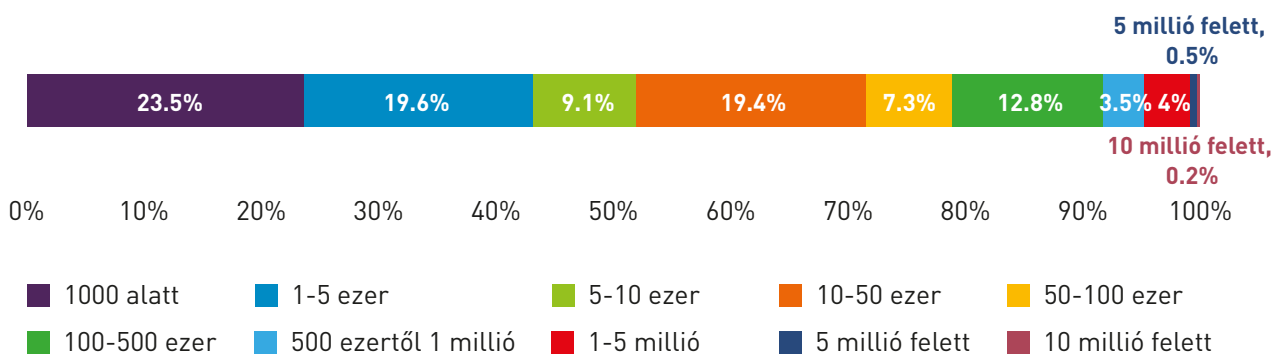
Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Zenész kérdőív. A zenei tevékenységével kapcsolatos éves bevételei hogyan aránylottak egymáshoz 2019-ben? N=260

Ahogy az előző években is, a zenei jövedelem elsősorban koncertezésből származik, a fellépti díjak adják a zenészek zenei jövedelmének több, mint a felét. A fellépti díjak mellett továbbra is a közös jogkezelők által begyűjtött jogdíjak adják a zenészek jövedelmének második legnagyobb szeletét: a szerzői, az előadói és a hangfelvételi jogdíjak összesen 21%-át adják a válaszadó zenészek jövedelmének.

JOGDÍJBEVÉTELEK

Ennek is nagy részét, az összjövedelem 17%-át jelentik a szerzői jogdíjak. Ezeket az Artisjus gyűjti be és fizeti ki a szerzői tevékenységet végző zenészeknek. 2019-ben közel 13.500 szerző számára osztottak fel jogdíjat, amely növekedés a 2017-es adathoz képest. Abban nincs változás, hogy a szerzők közel negyedének nem éri el az ezer forintot az éves jogdíjjogosultsága. 2019-ben az átlagos megállapított jogdíj mértéke közel 240 ezer forint volt, amely csökkenést mutat a 2017-es 254 ezer forinthez képest.

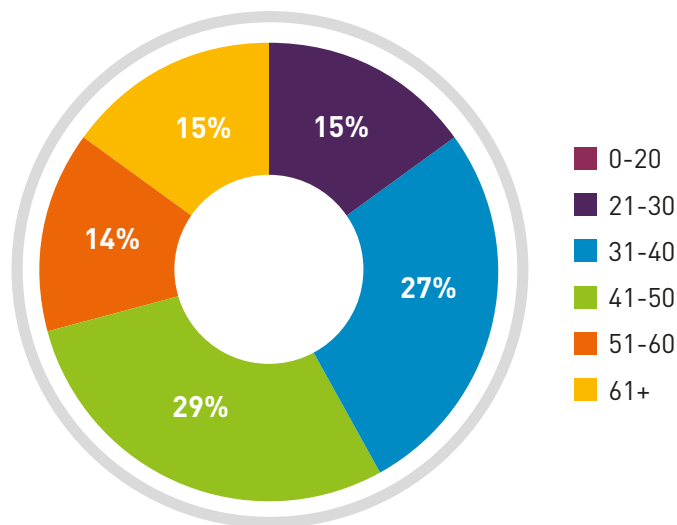
35. ábra: Szerző jogdíjbevételek megoszlása 2019-ben

Forrás: Artisjus

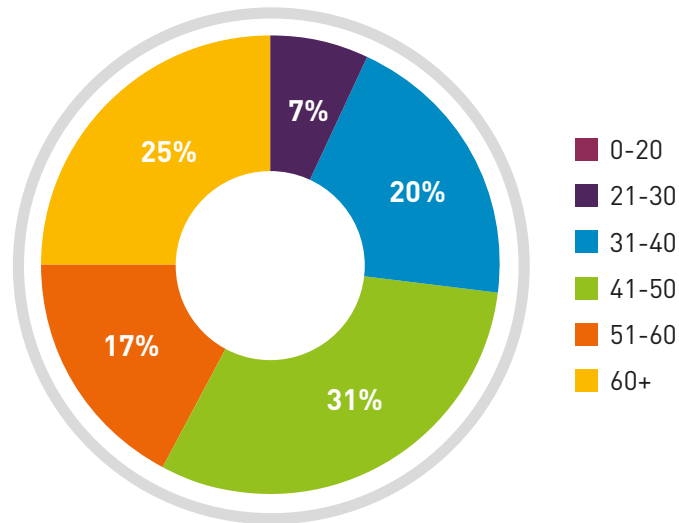
Az Artisjus által kifizetett jogdíjak 16 százalékát kapták meg már elhunyt szerzők örökösei.

36. ábra: Szerzői jogdíjjogosultjak megoszlása életkoruk szerint 2019-ben

Forrás: Artisjus

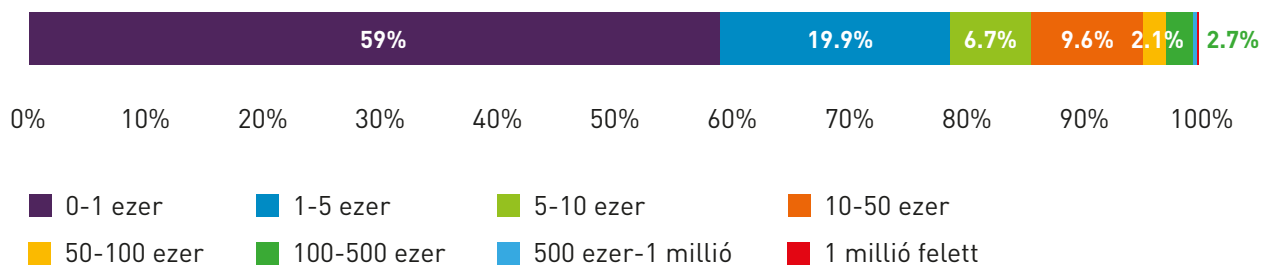
37. ábra: A kifizetett szerzői jogdíjak megoszlása a jogosultak életkora szerint 2019-ben

Forrás: Artisjus

Az előadóművészek számára az EJI gyűjti és fizeti meg a jogdíjakat. 2016-ban 56 ezer, 2017-ben 59 ezer, míg 2019-ben már 65 ezer zenei előadóművész számára állapítottak meg jogdíjat. A jogdíjra jogosultak csupán 8,5 százaléka volt közvetlenül regisztrálva az EJI-nél 2019-ben, a többi érintett előadóművészt az EJI kölcsönös képviseleti szerződés alapján képviseli. Az EJI-től kapott jogdíjak esetében is megfigyelhető, hogy a kifizetett jogdíjak eloszlása nem egyenletes, ahogy ez az alábbi ábráról is leolvasható.

38. ábra: Előadóművészeti jogdíjbevételek megoszlása, 2019

Forrás: EJI

5. SZERZEMÉNYEK

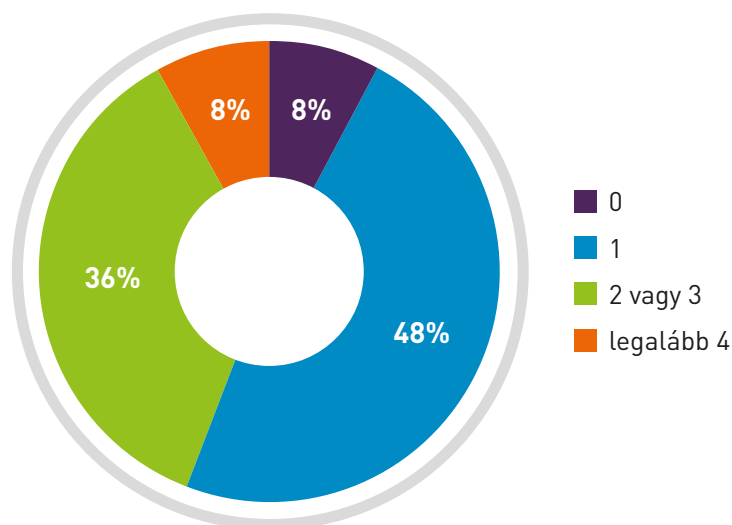
- 2019-ben 17,5 ezer új művet jelentettek be az Artisjushoz, amely csak néhány százzal több, mint amennyit 2018 és 2017 során bejelentettek.
- Az online műbejelentés hasonlóan népszerű, mint az előző években; 2019-ben már a szerzemények 89%-át online regisztrálták.

A zenei értéklánc folyamata a művek szerzésével, megzenésítésével és a szövegek megírásával kezdődik. A szerzeményekről pontos információkkal az Artisjus rendelkezik, hiszen ha a szerzők igényt tartanak a műveik után járó jogdíjra, az Artisjusnál jelentik be azokat. Az alábbi fejezetben a szerzemények születésének és regisztrálásának körülményeit mutatjuk be.

5.1. Szerzemények születése

Az idei zenész kérdőívünk szerző kitöltői átlagosan fejenként több mint 15 dalt vagy dalszöveget szereztek 2019-ben, amely jelentősen meghaladja a korábbi évek értékeit. Ezek átlagosan 2 formáció számára készültek. Korábbi kérdőívünk tapasztalata alapján a szerzemények egy kis része készül csak felkérésre, megrendelésre, a többségük a szerző saját motivációjából születik.

39. ábra: Hány különböző zenei formációnak írt dalt / dalszöveget 2019-ben?

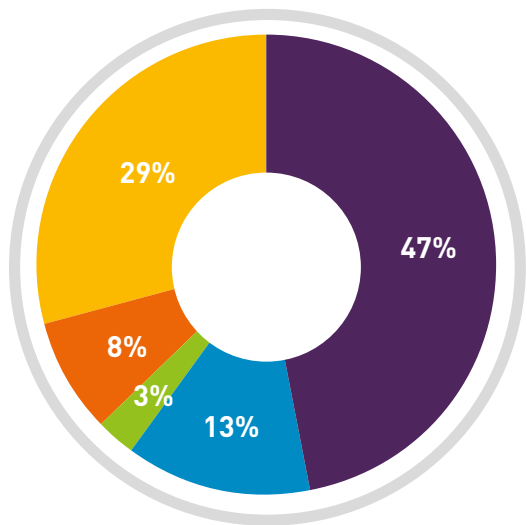

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Zenész kérdőív; N=235

5.2. Szerzemények regisztrálása

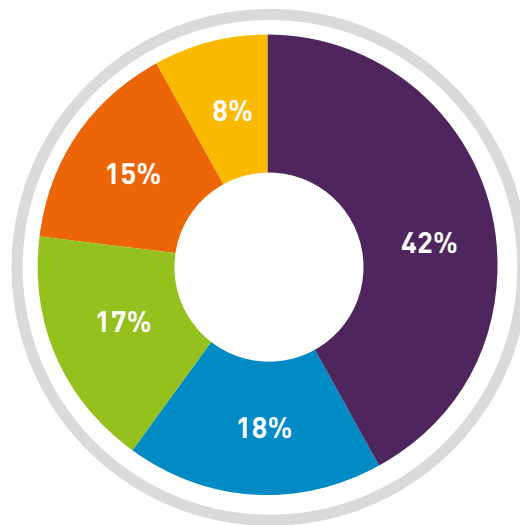
A szerző kitöltőink jellemzően regisztrálták szerzeményeiket az Artisjusnál: 47%-uk mindet, további 13%-uk szinte mindet. A szerzemények egy részét ugyanakkor nem jelentik be a szerzők az Artisjusnál, nagy valószínűséggel ezek azok a szerzemények melyeket a szerzők nem publikálnak vagy egyéb okok miatt amúgy sem termelnének később bevételt a szerzőknek. A szerzemények egy részéből hangfelvétel sem készül: a szerzők 42%-a mondta, hogy 2019-es szerzeményeik mindegyikéből hangfelvétel született, míg 15%-nak egyből sem.

40. ábra: 2019-ben írt szerzeményeinek mekkora részét regisztrálta az Artisjusnál?

- Minden szerzeményem regisztráltam
- Egy-két szerzeményen kívül mindet regisztráltam
- Kb a háromnegyedét regisztráltam
- Kb a felét regisztráltam
- Kevesebb mint a felét regisztráltam

41. ábra: Ezeknek a szerzeményeknek mekkora részéből készült mások számára is elérhető hangfelvétel?

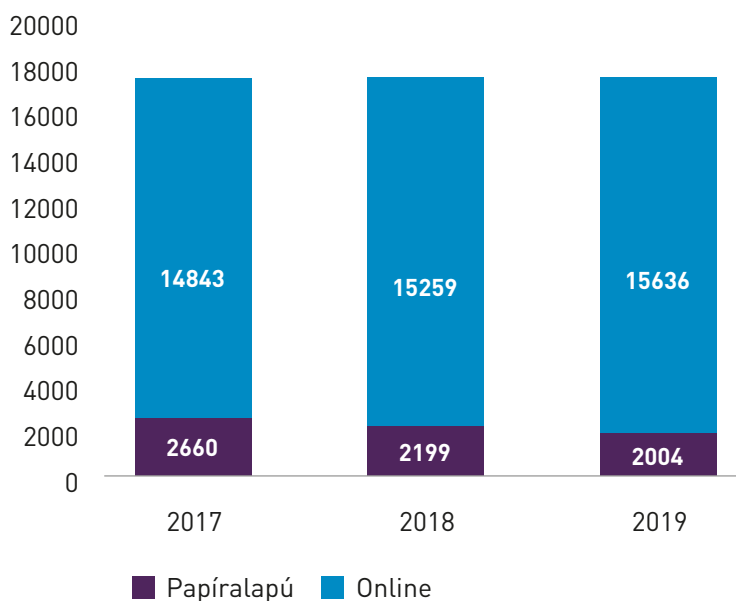
- Mindből
- Több mint a feléből
- Kevesebb mint a feléből
- Egyből sem
- Nem tudom

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Zenész kérdőív; N=267

Az Artisjushoz beérkező online bejelentések száma folyamatosan emelkedik 2017 óta, most már a bejelentések 89%-a online érkezik. Ezzel párhuzamosan pedig évről évre csökken a papíralapú bejelentések száma. 2019-ben összesen 17640 új művet jelentettek le a szerzők, ez néhány száz művel többet jelent, mint amennyi az előző években bejelentésre került.

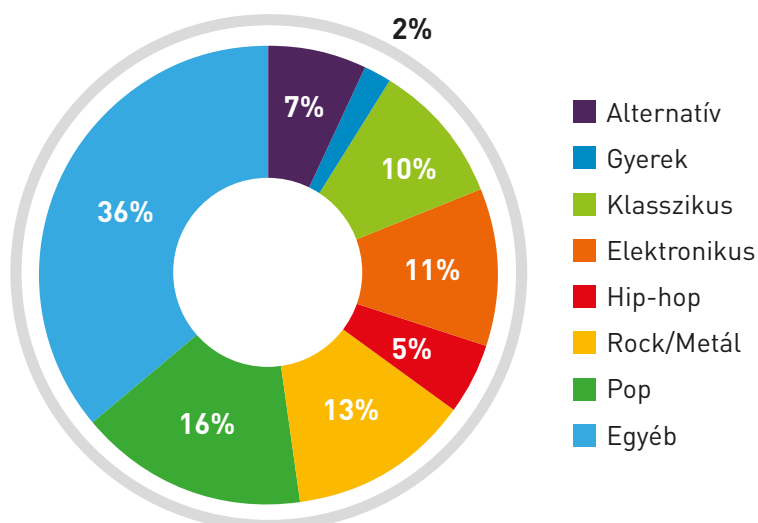
42. ábra: Műbejelentések száma

Forrás: Artisjus

Az Artisjus a regisztrált művek műfajáról is készít nyilvántartást. Legnépszerűbb műfaj a pop, a regisztrált művek 16%-a ezzel a műfajjal jelentették be, de 13% a rock/metál műfajú új művek aránya és 11%-ot tesznek ki az elektronikus zeneként regisztrált művek.

43. ábra: Regisztrált szerzemények műfaja 2019-ben

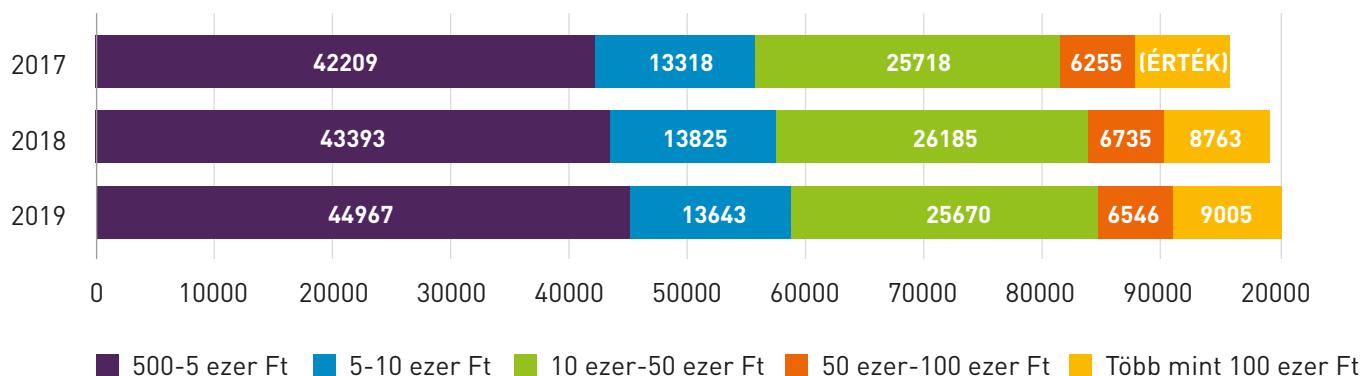
Forrás: Artisjus

5.3. Szerzemények után járó jogdíjak

Az Artisjus által képviselt szerzemények közül 2019-ben több, mint 153 ezer esetében állapítottak meg jogdíjat, amely jelentős növekedés a 2017-es 91 ezerhez képest. A növekedés egyik velejárója, hogy alacsonyabb összeget jelentő jogdíjat (5000 Ft alatt) több szerzemény után állapítottak meg 2019-ben mint az előző években, aminek köszönhetően a szerzeményenkénti jogdíj átlagos mértéke alacsonyabb, mint korábban: nagyjából 27.500 Ft körül alakult 2019-ben.

44. ábra: 2017-2019 során jogdíjat kapott szerzemények száma

Forrás: Artisjus

A szerzemények közel 65%-nál az éves jogdíjbevétele mértéke nem haladta meg az 5 ezer forintot, míg 544 szerzemény esetében a jogdíj mértéke 1 millió forintot is túllépte. Vagyis látható, hogy az előző évekhez hasonlóan a kifizetett jogdíjak tekintetében jelentős a szórás.

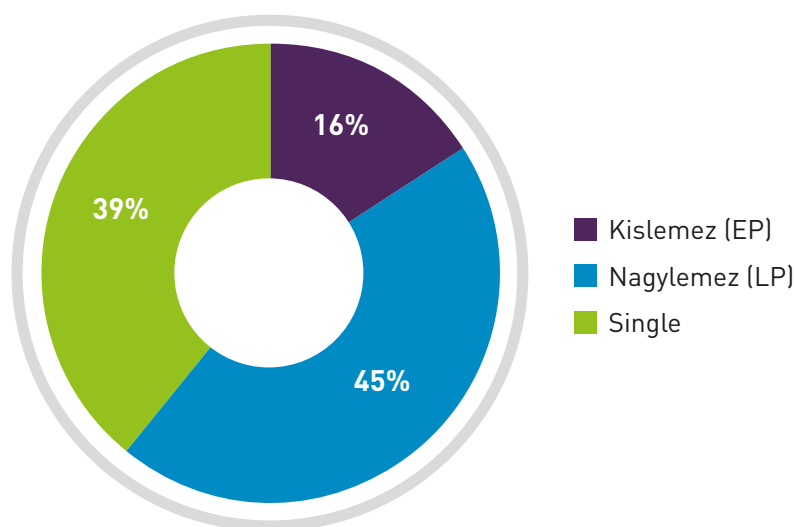
6. HANGFELVÉTELEK

- A fizikai eladások volumene a 2018-ashoz képest valamelyest növekedett, elsősorban a hanglemez (vinyl) értékesítés fellendülésének köszönhetően.
- A digitális szegmens 36%-al növekedett 2019-ben. A dinamikus növekedés jórészt az előfizetéses streaming szolgáltatásoknak köszönhető, amik már a teljes digitális piac kétharmadát lefedik.
- Streaming szolgáltatást a lakosság 25%-a használ valamilyen rendszerességgel. Közel felük valamilyen előfizetéssel használja ezeket a szolgáltatásokat.
- A 15 évesnél idősebb lakosság közel háromnegyede naponta, több mint 90 százalékuk legalább hetente hallgatott rádiót a 2019-es évben.

6.1. Hangfelvételek létrejötte és kiadása

A zenész kérdőívet kitöltők 68 százaléka készített hangfelvételt a 2019-es esztendőben. A válaszadók 45 százaléka készített nagylemezt, 16 százaléuk egy-egy, önállóan elérhetővé tett dalt, és 39 százaléuk jelentetett meg egynél több, de nagylemeznyi anyagnál kevesebb hangfelvételt tartalmazó, „csomagban” értékesített - fizikai vagy digitális kislemezt (single). Nagy- és kislemezből jellemzően egyet készítettek a kérdőív kitöltői míg egyedi dalból jellemzően 1- 3-at adtak ki a zenészek a 2019-es év folyamán.

45. ábra: Elkészült hangfelvételek megoszlása, 2019

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Zenész kérdőív
Hány albumot / nagylemezt készítettek 2019-ben? N=221

A hangfelvétel-készítés hagyományos helyszínének még mindig a stúdiót tekinthetjük, azonban ma már egyre jellemzőbb, hogy a zenészek házi módszereket is használnak a hangfelvételeik rögzítésére. Ennek oka, hogy a technológiai fejlődésnek köszönhetően egyre inkább mindenki számára elérhetőek és megfizethetők azok az eszközök, amelyek egy házi stúdió kialakításához szükségesek.

HANGFELVÉTELEK KIADÁSA

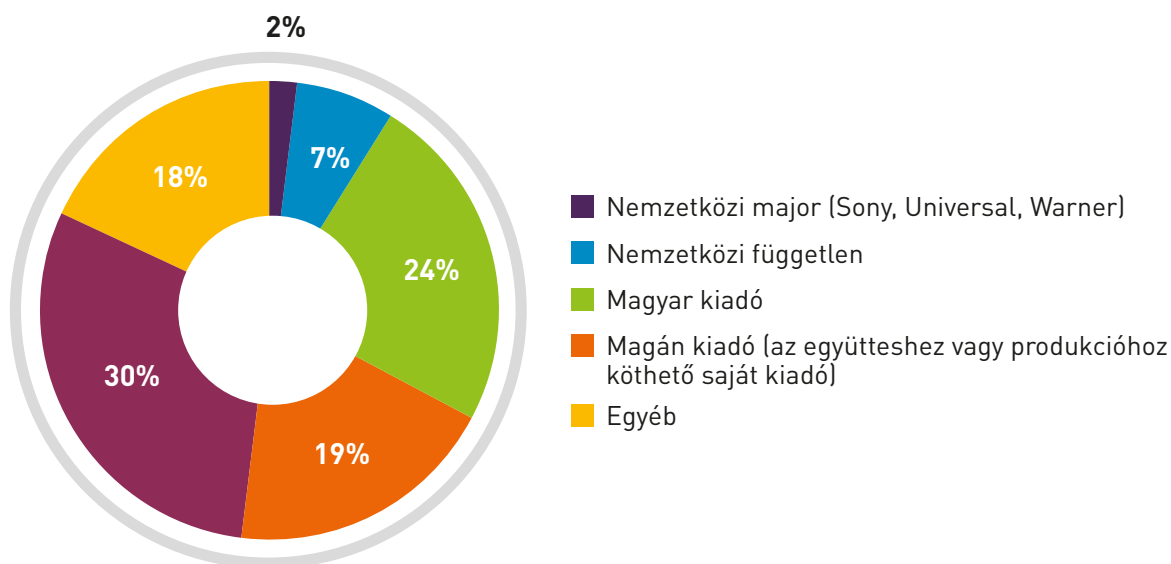
A hangfelvételek elkészülte utáni következő lépés a hangfelvételek megjelentetése. Az erre a célra szakosodott kiadók sok esetben már egyéb, koncertszervezéssel, marketinggel és általános menedzsmenttel kapcsolatos feladatokat is vállalnak.

Magyarországon a 90-es évek elején jelentek meg a nemzetközi major hangfelvétel-kiadók, akik a külföldi, nemzetközi hangfelvételek megjelentetése és értékesítése mellett nagy számban, folyamatosan szerződtettek

hazai előadókat is, így jelentős magyar repertoár felett is rendelkeznek. Az utóbbi 10-15 évben egyre kevesebb hazai kiadvány jelent meg náluk, azóta a hazai zenészek hangfelvételei többségében magyar kiadók gondozásában jelennek meg. Az elmúlt néhány évben azonban a major kiadók a nemzetközi hangfelvételek kiadásai mellett ismét megjelentek néhány magyar hangfelvétellel is a piacon.

A felmérésünk során megkérdezett zenészek körében a legjellemzőbb kiadási forma a szerzői kiadás, a válaszadók közel harmada ebben a formában adta ki hangfelvételeit. Az Artisjus adatai szerint a szerzői kiadások egyik sajátossága, hogy többségük alacsony példányszámban (pl.: 500 példány alatt) jelenik meg. Zenész kérdőívünkben a válaszadók 24 százaléka magyar tulajdonú kiadón keresztül adta ki hangfelvételeit, amely jelentős növekedés a 2017-ben mért 13 százalékhoz képest.

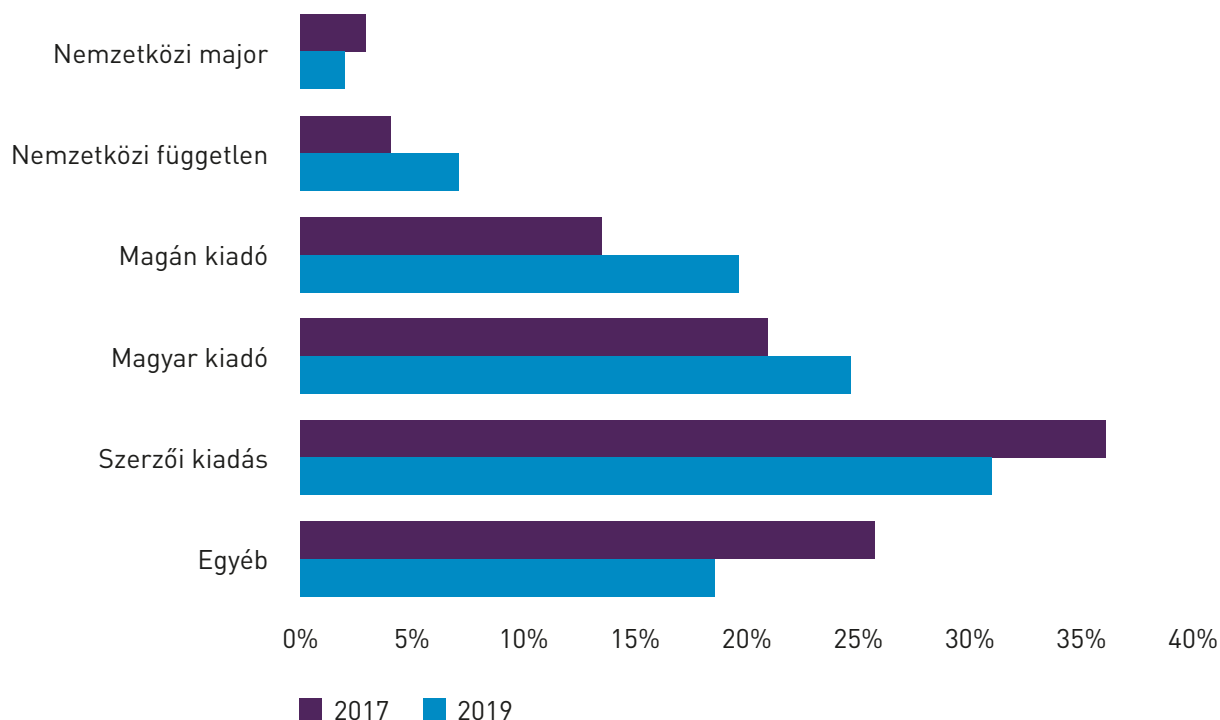
**46. ábra: Milyen konstrukcióban adta ki hangfelvételeit 2019-ben?
Ki a hangfelvételek jogtulajdonosa?**

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Zenész kérdőív; N=290

47. ábra: Milyen konstrukcióban adta ki hangfelvételeit? Ki a hangfelvételek jogtulajdonosa?

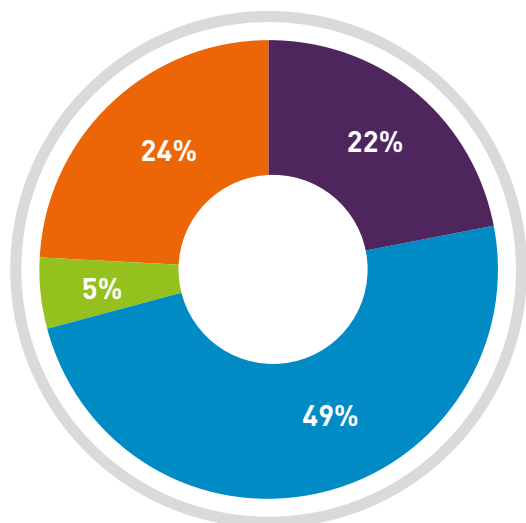
Forrás: ProArt Zeneipari jelentés – Zenész kérdőív 2018, 2020; N=365 N=290

A kiadók számára és aktivitására a Mahasz adatai alapján következtethetünk. 2017-ben a Mahasznál regisztrált 802 jogosult közül összesen 216 kapott hangfelvétel-előállítói jogdíjat Magyarországon, míg 2019-ben a 829 jogosult közül 551-en kaptak jogdíjat.

A hangfelvételek értékesítési adatai alapján nagy átrendeződésről nem beszélhetünk a 2017-es adatokhoz képest. Jellemzően a digitális és fizikai formátum szinterein máshogy teljesítenek a nagy nemzetközi kiadók és máshogy a hazai tulajdonú kiadók. A digitális értékesítési szegmensben még mindig a nemzetközi major kiadók találhatók vezető szerepben, azonban a piaci részesedésük csökkent 2017 óta. A fizikai értékesítés adatai azt mutatják, hogy a teljes piac közel 75 százalékát a magyar kiadók értékesítései jelentik.

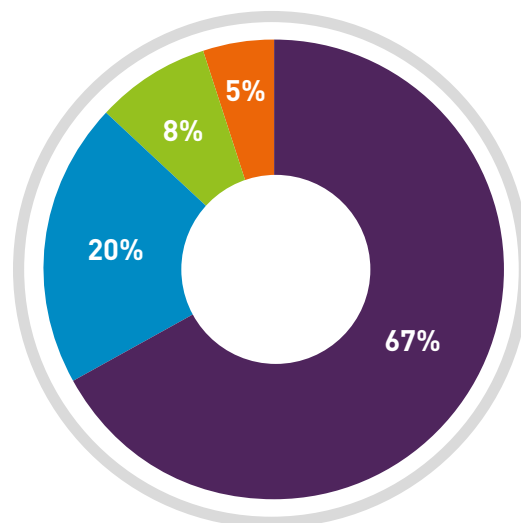

48. ábra: Fizikai értékesítés értéke

- MAHASZ-tag külföldi (major) kiadó
- MAHASZ-tag hazai kiadó
- Egyéb külföldi
- Egyéb hazai

49. ábra: Digitális értékesítés értéke

Forrás: Mahasz

A digitális és a fizikai szegmens közötti különbség legfőbb oka az lehet, hogy a nagy kiadók a magyar fizikai értékesítési piacra egyáltalán nem fókuszálnak, azonban a digitális piac kínálata sokkal nemzetközibb, katalógusuk nem megkerülhető, különösebb ráfordítások nélkül is meg tudnak jelenni a hazai digitális piacon.

HANGFELVÉTELEK REGISZTRÁLÁSA

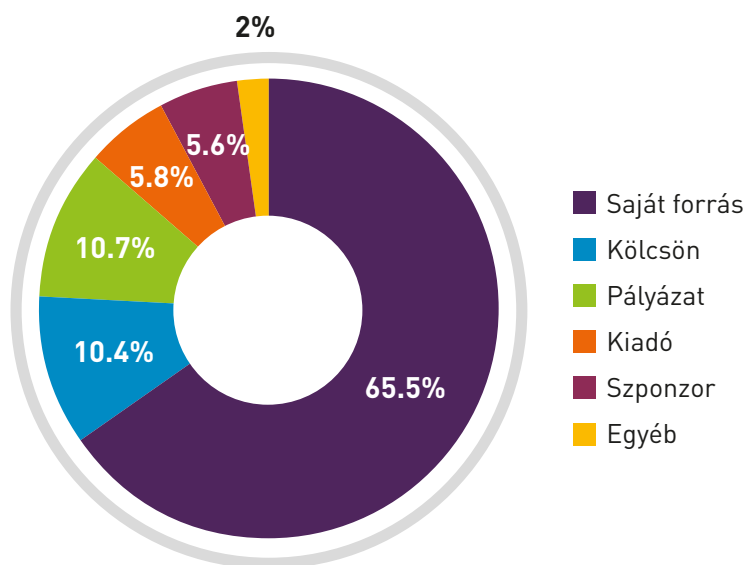
Ahhoz, hogy az előadóművészek hangfelvételek után előadói jogdíjbevételekhez tehessejenek szert, regisztrálniuk kell a felvételeket az EJI-nél. 2019-ben 2057 előadóművész közel 24 ezer új felvételt regisztrált, valamint kicsivel több, mint 5900 albumot. A regisztrálók 37 százaléka magyarországi lakóhellyel rendelkezett, ami jelentős csökkenés a 2017-es 56 százalékos arányhoz képest. Az arány csökkenése jórészt annak köszönhető, hogy az elmúlt 2 évben jóval nagyobb arányban regisztráltak külföldi előadók az EJI-hez, míg a magyar regisztrálók száma csak kismértékben nőtt ezekben az években. Az albumok 25,5 százaléka származott magyarországi lakóhellyel rendelkező művésztől 2019-ben. A regisztráló előadók számának növekedésével párhuzamosan jelentősen növekedett mind az egy évben regisztrált hangfelvételek, mind az albumok száma 2017-hez képest.

VIDEÓKLIPEK

A digitális platformok közül a Youtube még mindig kiemelt jelentőséggel bír. Míg a zenei TV csatornákon való megjelenéshez elengedhetetlen, hogy a hangfelvétel mellé professzionális klip is készüljön, addig a Youtube esetében szinte bármilyen képsor, animáció, stb., elfogadható, de akár egyetlen statikus képpel, felirattal, vagy még anélkül is találunk hangfelvételeket a platformon. Itt „csupán” egy olyan pluszt ad a videóklip a hangfelvételhez, amely növeli annak népszerűségét és nézettségét.

A kérdőívet kitöltők 45 százaléka készített videoklipet valamelyik hangfelvételéhez 2019-ben, átlagosan 2-3-at. A videoklipek finanszírozása, csakúgy, mint a hangfelvételeké, döntően saját forrásból történik, a költségek több mint 65 százalékát a zenekar maga fedezi. A saját tőke mellett a különböző pályázatokon elnyert összegek és kölcsönök fedezik még jellemzően az elkészült klipeket.

50. ábra: Miből finanszírozták a videoklip(ek) elkészítését?

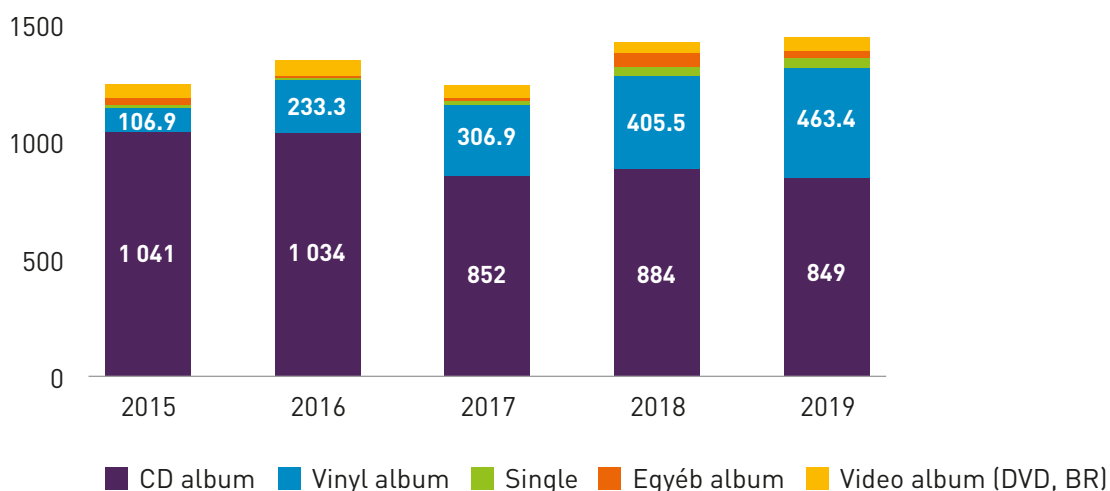
Forrás: ProArt Zeneipari Jelentés – Zenész kérdőív 2020; N=166

6.2. Fizikai értékesítés

A hazai fizikai szegmensen belül a legmeghatározóbb formátum még mindig a CD. A CD album eladások volumene a 2014-es adatokhoz képest 33 %-al csökkent 2019-re. 2017-et követően a CD eladások volumene nagyjából stagnált, 2019 és 2017 eladásai között nincs szignifikáns különbség.

51. ábra: A fizikai szegmens bevételeinek alakulása Magyarországon (millió HUF)

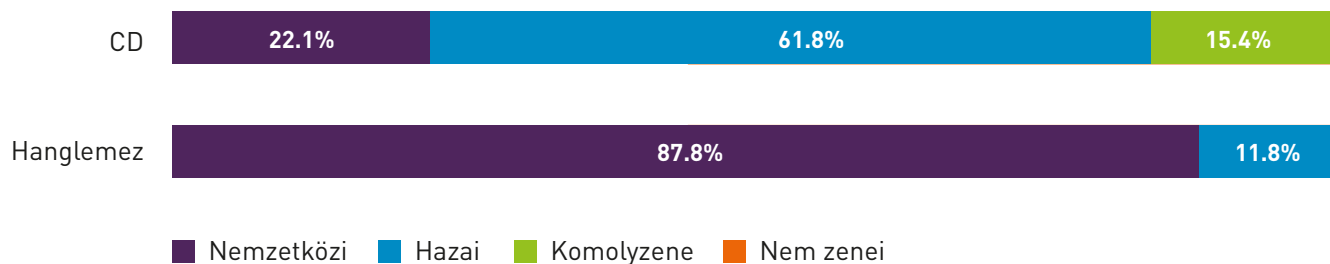
Forrás: Mahasz, nagykereskedelmi érték (nettó).

Egyéb album: A nagy része DVD audio, mellette kisebb számban SACD, Pendrive, Mini Disc, kazetta.

A hanglemez – vagyis a vinyl – mind globálisan, mind Magyarországon a reneszánszát éli a 2010-es évek második felében. Míg 2014-ben a vinyl eladások mértéke alig haladta meg a 64 millió forintot, addig 2019-ben már közel 465 millió forintot tett ki az értékesítés. 2019-ben a fizikailag értékesített hanghordozók 17,5 százaléka volt hanglemez. Ehhez képest az értékesített hanghordozók összértékének már 35 százalékát tették ki a hanglemez eladások. Ennek az az oka, hogy míg egy CD átlagosan 1867 Ft-ba került 2019-ben, addig egy vinyl hanglemez átlagosan 4779 forintba.

A vinyl eladások 88 százaléka külföldi zenekar kiadványa volt, míg a CD-k esetében ez az arány 22 százalék. A hazai könnyűzenei zenekaroknak köszönhető a CD eladások majdnem 62 százaléka, míg a maradék eladást a klasszikus zenei CD-k és a nem zenei tartalmak adják. Érdekes, hogy egy külföldi együttes CD-je átlagosan 2,5-szörös áron szerezhető be egy hazai CD-jéhez képest.

52. ábra: Mennyiségi értékesítés megoszlása, 2019

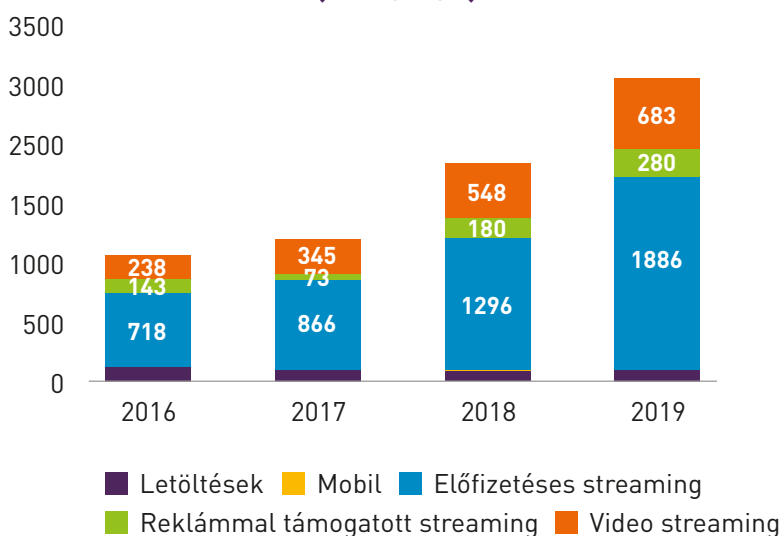

Forrás: Mahasz, mennyiségi értékesítés

6.3. Digitális értékesítés

A nemzetközi trendekhez hasonlóan hazánkban is növekszik a digitális szegmens az értékesítések piacán. Míg 2017-ben közel 1,5 milliárd forintot tettek ki a digitális értékesítések Magyarországon a kiadói bevételeken belül, 2019-re ez az érték majdnem megduplázódott. A teljes digitális piac kétharmadát az előfizetéses zenei streaming szolgáltatások adják a Mahasz adatai alapján. Az előfizetés streaming mellett párhuzamosan nő a reklámmal támogatott zenei streaming bevétel is, hiszen a két évvel korábbi adatokhoz képest közel négyszeresésre nőtt az értékesítése 2019-ben. A videóval támogatott zenei streamingszolgáltatásokból származó bevétel kisebb mértékben, 25%-al nőtt a hazai piacon az elmúlt évben.

53. ábra: A digitális szegmens bevételeinek alakulása Magyarországon (millió HUF)

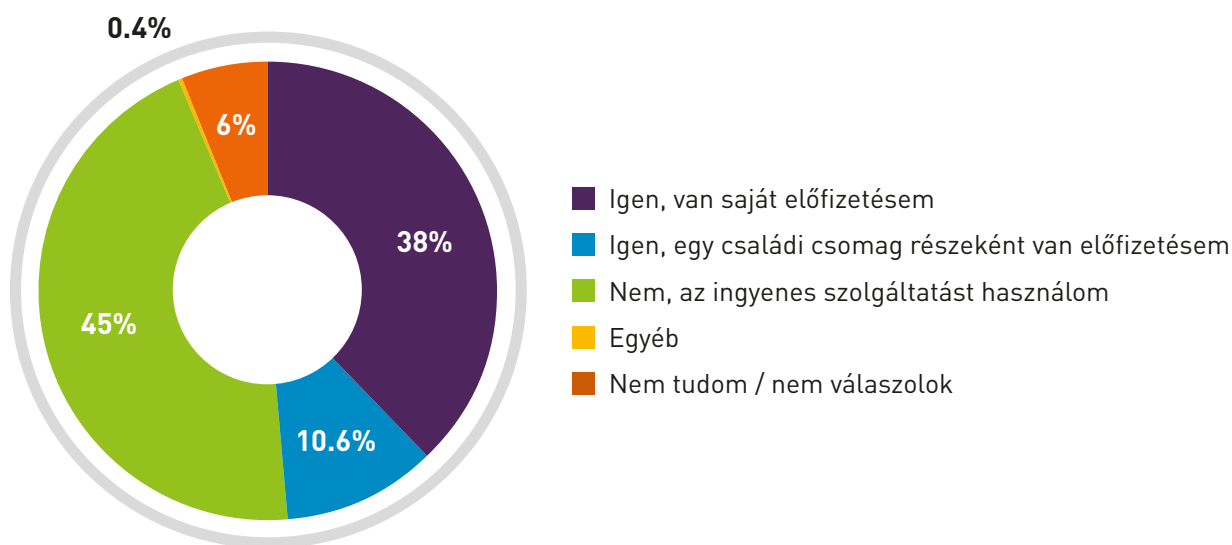

Forrás: Mahasz, kereskedelmi érték. Mobil: csengőhang, ringback, stb.

Annak ellenére, hogy a digitális értékesítés közel kétharmadát az előfizetési streaming szolgáltatások adják, az olyan reklám alapú tartalmegosztó platformok, mint a YouTube nagy népszerűségnek örvendenek Magyarországon. Ahogyan azt a lakosság zenehallgatási szokásait bemutató 3. fejezetben ismertettük, a 18-59 közötti magyar lakosság 67,3%-a hallgat zenét a YouTube segítségével legalább heti rendszerességgel, ez több mint 3 millió embert jelent ma Magyarországon.

Az idei lakossági adatfelvételünk további fontos eredménye, hogy a növekvő népszerűségű streaming szolgáltatások használatáról is pontosabb képet kaphattunk. Láthatjuk, az összes válaszadó 25,3% jelölte meg, hogy valamilyen gyakorisággal használja ezeket a szolgáltatásokat, és napi szinten pedig már 15% kapcsolja be a streaming szolgáltatását. Felmérésünkben az összes streaming felhasználó 49%-a válaszolta azt, hogy a szolgáltatásokat valamilyen előfizetési konstrukcióban használja, ez a 18-59 közötti magyar lakosság 12,5%-át jelenti.

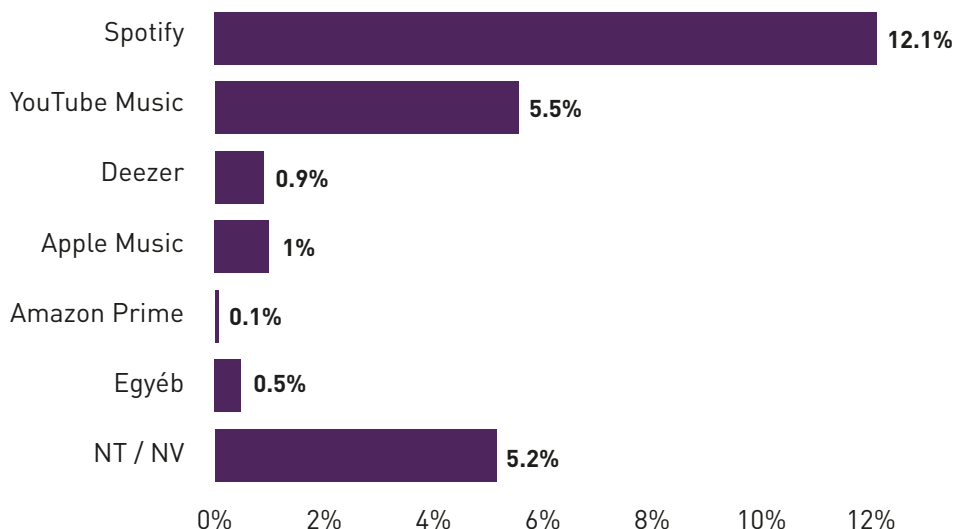
54. ábra: Előfizetéssel használta a streaming szolgáltatását?

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív; N=253

A kérdőívben azt is megkérdeztük, hogy a streaminggel zenét hallgatók melyik szolgáltatást használják. Az eredmények igazolják az előzetes várakozásokat: a Spotify szolgáltatása abszolút piacvezető, a 18-59 közötti lakosok 12,1%-a használta ezt a szolgáltatást 2019-ben. Emellett fontos kiemelni, hogy a YouTube Music már indulásának évében fel tudott zárkózni a második helyre, a lakosság 5,5%-a használta 2019-ben a Google új streaming szolgáltatását.

55. ábra: Melyik streaming szolgáltatást használta a tavalyi évben?

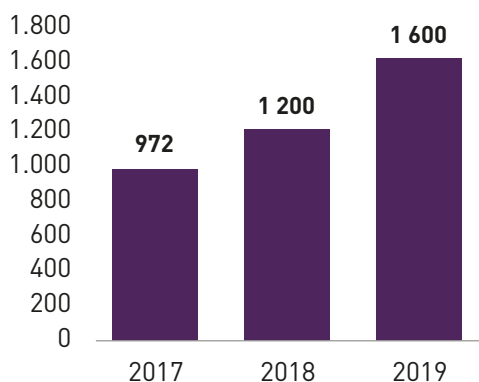

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2020 – Lakossági kérdőív; N=1000

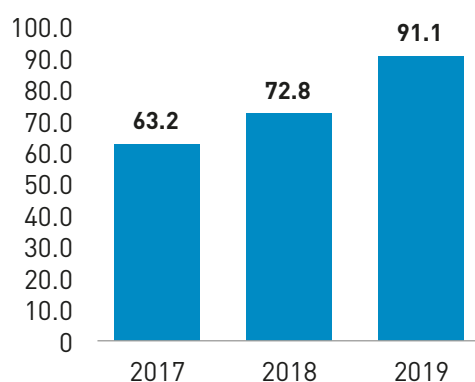
A digitális szolgáltatások népszerűségének növekedését támasztják alá a WMMusicDistribution (WMMD) hazai zenei aggregátor szolgáltató friss adatai is. A WMMD hálózata (az általuk kezelt hangfelvételek repertoárja) bár nem fedi le teljesen a magyarországi piacot, de a hazai előadók és hangfelvétel tulajdonosok egy meghatározó hányada az ő szolgáltatásukon keresztül juttatja el a hangfelvételeit a digitális szolgáltatók katalógusaiba.

Adataik igazolják a YouTube népszerűségének növekedését, 2019-ben a megtekintések száma 33,3%-al, míg a videók megtekintésével eltöltött idő 25%-al növekedett.⁹

56. ábra: YouTube videók megtekintése a WMMD hálózatában (millió megtekintés)

57. ábra: YouTube videók megtekintésével eltöltött idő a WMMD hálózatában (millió óra)

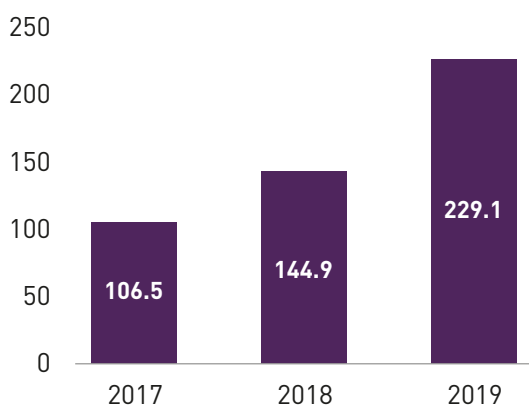

Forrás: WMMusicDistribution

⁹ A WMMD YouTube-bal kapcsolatos fenti statisztikái a direkt lejátszásokra vonatkoznak, viszont nem tartalmazzák a felhasználók által létrehozott tartalmak (UGC) zenefelhasználását, ami további jövedelmet generálhat a hangfelvételek tulajdonosainak.

Valamivel dinamikusabban növekvő trendet mutatnak a zenei streaming szolgáltatásokra vonatkozó adataik. A WMMD kezelésében lévő hangfelvételek lejátszása 58%-al nőtt az Apple Music, a Spotify, a Deezer és a Tidal platformjain 2019-ben.

58. ábra: Streaming szolgáltatások lejátszási adatai a WMMD hálózatában (millió lejátszás)

Forrás: WMMusicDistribution. Statisztikában szereplő szolgáltatások: Apple Music, Deezer, Spotify, Tidal

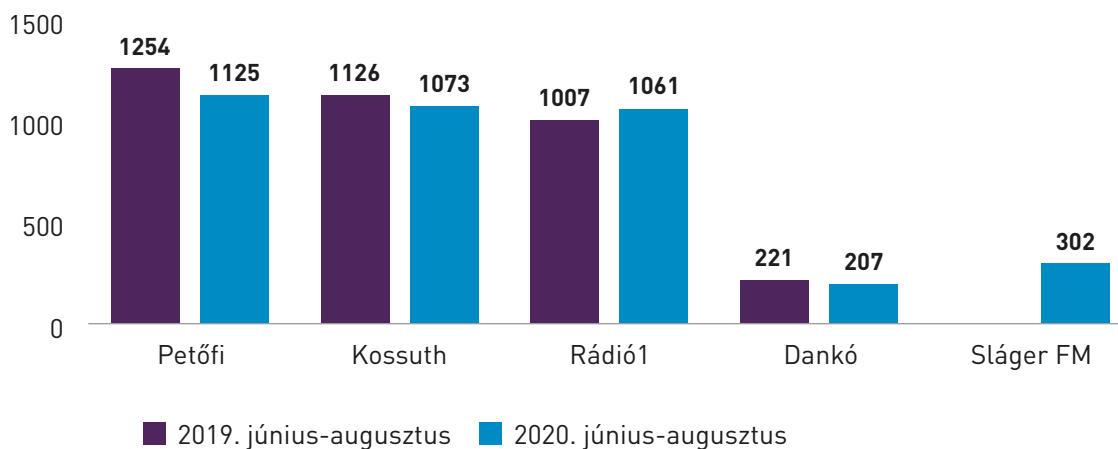
A WMMD az évek során egyre több ügyfél, egyre több hangfelvételt kezel a hálózatában. És bár ez hozzájárulhat a szolgáltatások lejátszási statisztikáinak növekedéséhez, de közben a régebbi hangfelvételeik lejátszási gyakorisága is csökken az idő elteltével. Adataik nem fedik le a teljes piacot és valamennyire a kezelt repertoár növekedése is hozzájárulhat a fent vázolt trendekhez, mégis statisztikáik alapvetően egy jó közelítéssel szolgálnak a hazai forgalom növekedésének irányáról és nagyságrendjéről.

6.4. Rádiós sugárzás

Bár a digitális platformok egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek Magyarországon; azonban még így is a legjellemzőbb zenehallgatási platform a rádió. A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) adatai alapján a 15 évesnél idősebb lakosság közel háromnegyede naponta, több mint 90 százalékuk legalább hetente hallgatott rádiót a 2019-es évben.¹⁰

¹⁰ NMHH (2019, 2020)

**59. ábra: A legnépszerűbb rádiócsatornák országos napi hallgatottsága
2019-2020. június - augusztus (ezer fő)**

Forrás: Kantar Hoffmann-Media Meter. A Sláger FM 2019-ben nem járult hozzá az adatközléshez.

Az elmúlt két évben a rádiós piac egyik legnagyobb változását a Music FM megszűnése okozta, amely a hallgatók számát tekintve a második legnagyobb kereskedelmi rádió volt 2019-et megelőzően. A Class FM megszűnését követően az általa hagyott űrt a Retro Rádió tudta betölteni, amely 2018 júniusától a Class FM frekvenciáján működött tovább a KESMA irányítása alatt.

Budapest tekintetében két kereskedelmi rádió, a Retro és a Rádió1 uralja a piacot, a közmédia rádiócsatornái csak harmadik és negyedik helyre férnek. Ötödik helyre a Sláger FM került 2020 június-augusztusa között. A vidéki rádiók közül 2020 nyarán legtöbben a debreceni Best FM-et, valamint a kecskeméti Gong Rádiót hallgatták, közel napi 50 ezren. Napi 30 ezer fő körüli hallgatottság mellett működik a szegedi és pécsi Rádió 1, valamint a Miskolci Rádió M.

Hallgatottsági megoszlást tekintve a Gong Rádió 50 százalékos hallgatottságot tud magának, a békéscsabai Rádió 1 30 százalékos, de a többi top 10-es vidéki rádió is 20 százalék körüli hallgatottsági arányt produkált 2020 nyarán.

RÁDIÓS REPERTOÁR ÉS JÁTSZÁSOK

A legnépszerűbb hazai rádiók repertoárjának méretében (azaz az általuk egy év alatt játszott hangfelvételek összegében) elég nagy szórás tapasztalható. A Dankó Rádió majdnem 12 ezer dalból álló repertoárral rendelkezik, míg a nagy kereskedelmi rádiók négyezer körüli repertoárral rendelkeznek. A magyar rádiók közül a közmédia adói, valamint a Sláger FM rendelkezik nagy arányú magyar repertoárral,

míg a nagy kereskedelmi rádiók elsősorban külföldi zeneszámokra támaszkodnak. Az alábbi statisztikákban magyar hangfelvételeknek tekintjük azokat a hangfelvételeket, ahol az Artisjus adatai alapján a zeneművek legalább egy szerzője az Artisjus által közvetlenül képviselt¹¹ szerző.

1. táblázat: A legnépszerűbb rádióadók repertoárja és elhangzási adatai 2019-ben

Teljes repertoár	11 733	5 969	4 470	4 332	3 653	3 032
Magyar művek aránya a repertoárban	70,81%	53,76%	41,77%	9,90%	25,21%	73,61%
Elhangzások száma	136 850	15 138	135 566	125 401	118 639	105 515
Magyar elhangzások aránya	79,55%	51,70%	34,54%	25,53%	40,82%	45,90%
Elhangzások/művek	11,7	2,5	30,3	28,9	32,5	34,8

Forrás: Artisjus

A legnépszerűbb rádióállomások közül a Dankó és a Petőfi Rádióban lehetett a legtöbb zenét hallani, míg értelemszerűen az elsősorban más funkciót betöltő Kossuth Rádióban a legkevesebbet.

A változatosságot vizsgálva azt látjuk, hogy a 2019-es évben átlagosan 30-szor játszanak egy zeneszámot, csupán a Kossuth és a Dankó Rádió működik lényegesen kevesebb ismétléssel.

A zenész kérdőívet kitöltők körének dalait elsősorban a Petőfi Rádió, a Jazzy, vagy a Retro Rádió játssza, azonban 27 százalékuk dalait nem játszották rádiók, ami nagyságrendileg nem tér el a két évvel ezelőtti kérdőívünk eredményétől (30%).

¹¹ Egyesületi tag, megbízó vagy kiterjesztett közös jogkezelés alapján közvetlenül képviselt szerző.

6.5. Televíziós sugárzás

A televízió továbbra is platformja a hangfelvételek elhangzásának. Az Artisjus adatai alapján a 2019-es évben közel 650 ezer esetben játszottak le konkrét zeneszámot¹² valamely TV adón, amely emelkedést mutat a korábbi évek adataihoz képest. Értelemszerűen az elhangzások több mint 93 százalékáért a dedikált zenetévék felelősek.

A nem zenei fókuszú csatornákon inkább a funkcionális elhangzások¹³ jellemzőek még mindig, amelyek elsősorban a filmek és reklámok aláfestő zenéit jelentik.

ZENEI TELEVÍZIÓS REPERTOÁROK

Az alábbi táblázatban foglaltuk össze a magyarországi zenés TV csatornák 2019-es évre vonatkozó lejátszási adatait. A Hit Music Channel, a Muzsika TV és a Sláger TV rendelkeznek 5000 dalnál nagyobb repertoárral, a többi adón lényegesen alacsonyabb a választék. A változatosságot tekintve a Muzsika TV és a Sláger TV a legváltozatosabb, hiszen a két csatorna esetében jóval 20 alatt marad egy dal évi ismétlésszáma.

2. táblázat: A legnagyobb zenei TV-k repertoárja és elhangzási adatai 2019-ben

Teljes repertoár	6 580	1 742	2 136	5 767	6 504	3 658
Magyar művek aránya a repertoárban	14,24%	19,12%	30,90%	82,99%	59,61%	92,13%
Elhangzások száma	136 812	76 874	113 504	105 258	102 972	72 802
Magyar elhangzások aránya	13,84%	20,33%	29,86%	89,29%	76,94%	96,99%
Elhangzások/művek	20,8	44,1	53,1	18,3	15,8	19,9

Forrás: Artisjus

¹² Konkrét elhangzás: elsődleges célja a zenei élmény szolgáltatása; nem minősül szignál-, háttér-, reklám- és szünetközi zenének.

¹³ Funkcionális elhangzás: szignál-, háttér-, reklám- és szünetközi zene.

RÁDIÓS ÉS TELEVÍZIÓS TOP 200

Az EJI összesített rádiós és televíziós top 200-as sugárzási toplistája szerint 2019-ben 40% volt magyar vonatkozású dal. A top 200 dal közül 166 volt megtalálható a közmédia csatornáinak repertoárjában. A Rádió 1 repertoárja hasonló arányban tartalmazza a top 200 dalokat, hiszen náluk a 200 dalból 163 megtalálható. Alapvetően ez a két rádióállomás fedi le legnagyobb arányban az uralkodó mainstream irányzatot.

Érdekesség, hogy míg 2017-ben a legtöbbet játszott magyar dal a toplista 22. helyét szerezte meg, addig 2019-ben már a negyediket.

RÁDIÓS ÉS TELEVÍZIÓS JOGDÍJAK

A Mahasznál felosztott kiadói jogdíjbevételek 8,98, illetve 9,48 százalékát tették ki a televíziós és rádiós felhasználás után fizetett jogdíjak. A 2017-es adatokhoz képest növekedett a televíziós részarány, míg a rádió esetében nincs jelentős ingadozás 2014 óta.

3. táblázat: Televíziós és rádiós felhasználások után fizetett jogdíjak aránya

	Televíziós felhasználás után fizetett jogdíjak aránya a kiadók jogdíjbevételeiben	Rádiós felhasználás után fizetett jogdíjak aránya a kiadók jogdíjbevételeiben
2013	12,4%	7,6%
2014	9,4%	9,6%
2015	7,9%	7,0%
2016	9,1%	10,9%
2017	6,7%	8,6%
2019	8,98%	9,48%

Forrás: Mahasz

6.6. Egyedi engedélyezés

Szintén növekszik az úgynevezett egyedileg jogosított felhasználások volumene, amely összefoglalva a szerzemények értékesítésének egy speciális – elsősorban filmekben történő felhasználás - típusát jelenti. A filmes, reklámos, játékipari felhasználáshoz klasszikusan a szerzőtől, előadótól (illetve az őket szerződés alapján képviselő zeneműkiadóktól) és a hangfelvétel tulajdonosától szükséges megvenni a használati jogokat.

Ez a legtöbb esetben egyedi jogosítást jelent, amit egyedileg jogosított felhasználásnak (nagyjogos felhasználásnak) nevezünk. Az egyedi engedélyezés nem váltja ki az elkészült alkotás (termék) elhangzásai után a közös jogkezelő által szedett kisjogos jogdíjakat: az egyedi engedélyeket egyszer a film készítőjének kell megvásárolnia, majd a kisjogos jogdíjat a film felhasználójának (pl. mozivetítés, TV-sugárzás) kell megfizetnie.

Magyarországon is jellemző, hogy a szerzők különböző közvetítőkön keresztül értékesítik műveiket. Egyrészt hazánkban is megtalálhatók a különböző zeneműkiadók; másrészt itthon is jellemző irányvonal, hogy egy közreműködőtől beszerezhető mindkét jog, és így megvalósulhat az egyablakos értékesítés rendszere.

Magyarországon 2015-ben az egyedileg jogosított hangfelvétel felhasználások értéke alig haladta meg a 60 millió forintot éves szinten, míg 2019-ben ez az érték már 111 millió forint.¹⁴ Ezt a lassú növekedést támasztják alá a Mahasz idősoros adatai.

4. táblázat: Egyedileg jogosított felhasználás értéke (millió HUF)

	Egyedileg jogosított felhasználás értéke (millió HUF)		
	Nemzetközi	Hazai	Klasszikus
2015	13,3	18,0	33,5
2016	18,6	44,0	3,7
2017	22,7	40,2	6,6
2019	62,5	42,8	5,5

Forrás: Mahasz

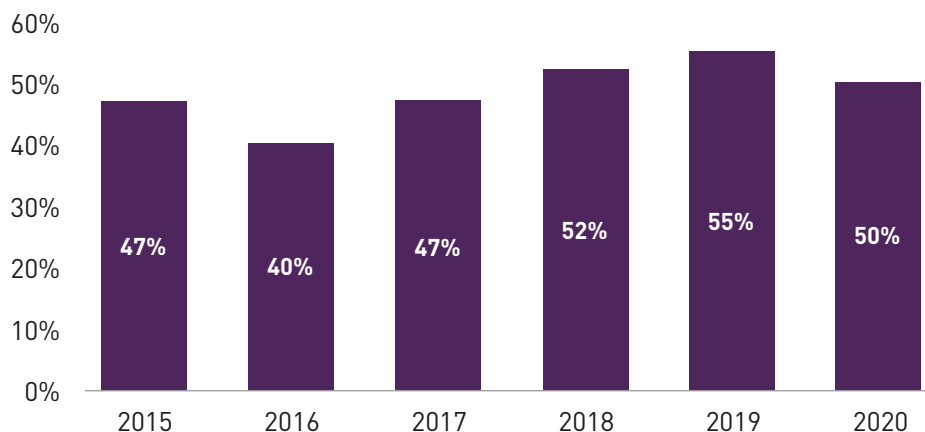
6.7. Másolt zene

A lakosság körében végzett reprezentatív adatfelvételünk eredményei szerint a lakosság több mint 30%-a hallgat legalább heti rendszerességgel letöltött zenét (lásd: 3. fejezet), ami nagyságrendileg megfeleltethető korábbi eredményeinknek. A tekintetben van csupán némi átrendeződés, hogy hol tárolják a hangfelvételeket az emberek. A CD és a hanglemez egyre kevésbé jellemző adathordozó és egyre többen hallgatnak okostelefonról, tabletról, pendriveről digitális formában tárolt zenét.

¹⁴ Ez a statisztika csak az egyedi engedélyezésből származó hangfelvétel-kiadói bevételeket takarja. Nincs benne a zeneműkiadók ebből származó bevétele, és akár a zeneműkiadó (vagy hangfelvétel-kiadó) nélküli szerzők / előadók egyedi jogosításból származó bevétele.

A ProArt évente készített nagymintás reprezentatív lakossági felmérést az adathordozó eszközök használatáról. Az idei zeneipari jelentésben a 2020-as kutatás eredményeit prezentáljuk, amelyet az Artisjus rendelt meg. 2017 óta láthatóan 50 százalék körül alakul a 15-69 éves lakosság körében a másolt zenei tartalmak birtoklása, bár látható egy minimális csökkenés 2019 óta.

60. ábra: Másolt zenei alkotások birtoklása a 15-69 éves lakosság körében

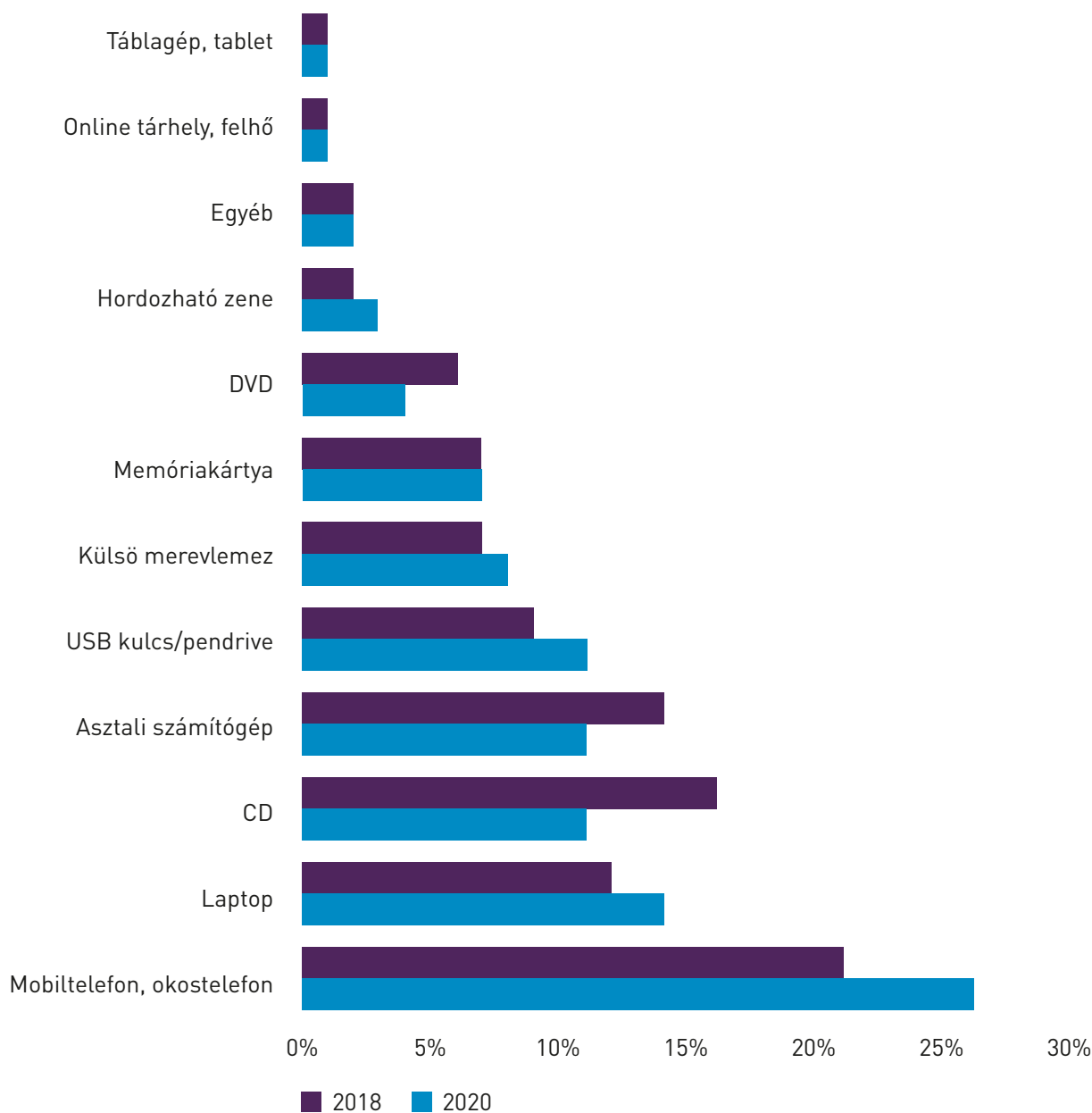

Forrás: Artisjus - Magánmásolás a lakosság körében (2020)

Továbbra is legtöbbször mobiltelefonon vagy számítógépükön tárolják a másolt zenei tartalmakat, de a CD még úgy is meghatározó forma, hogy népszerűsége folyamatosan csökkent az elmúlt években. Az látható, hogy az asztali számítógépek népszerűsége is csökkent a hordozható számítógépek javára.

61. ábra: Másolt zenei alkotás tárolásának a helye a 15-69 éves lakosság körében

Forrás: Artisjus - Magánmásolás a lakosság körében (2020)

A szerzői jogi törvény rendelkezik a magáncélú másolatkészítés szabad felhasználásáról. Ennek alapján egy természetes személy magáncélra a hangfelvételekről, filmekről és más művekről a szerző, előadó, kiadó engedélye nélkül másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. Ez a magáncélú másolatkészítés azonban nem díjmentes. A szerzői jog magánmásolási díjigényt biztosít a jogosultaknak – a másolatkészítési szabadság ellentételezéseként.

A díjat nem a másolatot készítő természetes személy fizeti közvetlenül, hanem a másolatkészítésre alkalmas üres hordozókat forgalmazó vállalkozás, amely a díjat a hordozókat vásárló fogyasztókra áthárítja.

6.8. DJ-k

A DJ-k között a fellépések számában nagy a különbség: van, aki több mint 50 rendezvényt vállal egy évben, és akadnak olyanok, akik csak hobbi szinten, 5-6 alkalommal nyújtanak zeni szolgáltatást. A fellépések számától függetlenül, amennyiben másolt hangfelvételeket (is) felhasználnak a zeneszolgáltatás során, ehhez engedélyt kell szerezzenek a hangfelvételek előállítójától. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy jogosítaniuk kell őket a Mahaszon keresztül, jogdíj megfizetése ellenében. Kiemelendő, hogy ez a jogosítás a hangfelvételek többszörözésére (nem magáncélú másolására) vonatkozik, a hangfelvételek nyilvános előadása utáni jogdíjat az Artisjus érvényesíti a zenészek és a kiadók számára is.

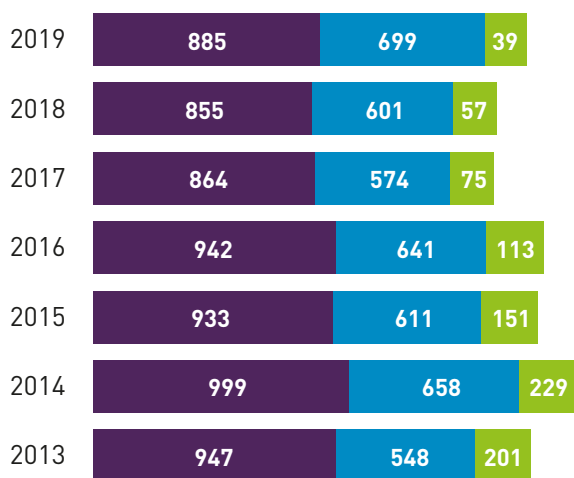
A DJ-k a jogosítás több fajtája közül választhatnak. Ha a DJ hivatásszerűen űzi ezt a tevékenységet, számára a teljes évre szóló (átalánydíjas) jogosítás a kézenfekvő megoldás. Ha csak alkalmasszerűen dolgozik, az adott fellépésre is jogosíthatja a repertoárt (alkalmi jogosítás), illetve kérhet példányonkénti jogosítást saját maga által összeállított zenei válogatásokra, kizárólag CD-n, audio formátumban, amelyet ezt követően bármikor használhat (példányonkénti jogosítás), ami például a retró zenét játszó DJ-k számára lehet praktikus, akik szűkebb repertoárral dolgoznak.

2019-ben összesen közel 1593 DJ kért jogosítást a Mahasznál, 6%-al több, mint előző évben. Ez nem jelenti, hogy ennyi DJ volt aktív, hiszen akik korábban példányonkénti jogosítást kértek, és azzal léptek fel 2019-ben is, nincsenek benne a statisztikában.

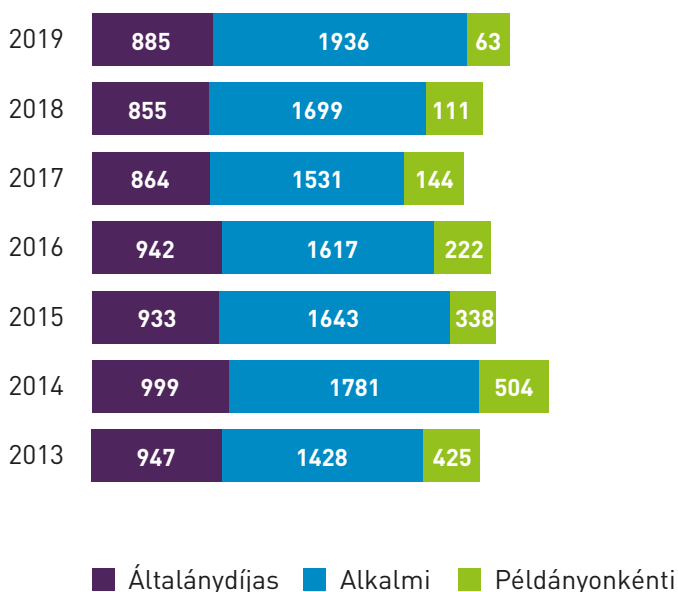
A jogosítások összesített száma 2019-ben szintén nőtt, főként az alkalmi jogosítások száma, ami jelentősen, 14%-al növekedett. A legtöbb DJ 2019-ben is átalánydíjas jogosítást kér, a legkevésbé jellemző jogosítási forma pedig továbbra is a példányonkénti jogosítás. Azok a DJ-k, akik alkalmi jogosítást kérnek, átlagosan 2-3 alkalommal lépnek fel egy évben.

62. ábra: Jogosítást kérő DJ-k számának alakulása

63. ábra: Jogosítások számának alakulása

Forrás: Mahasz

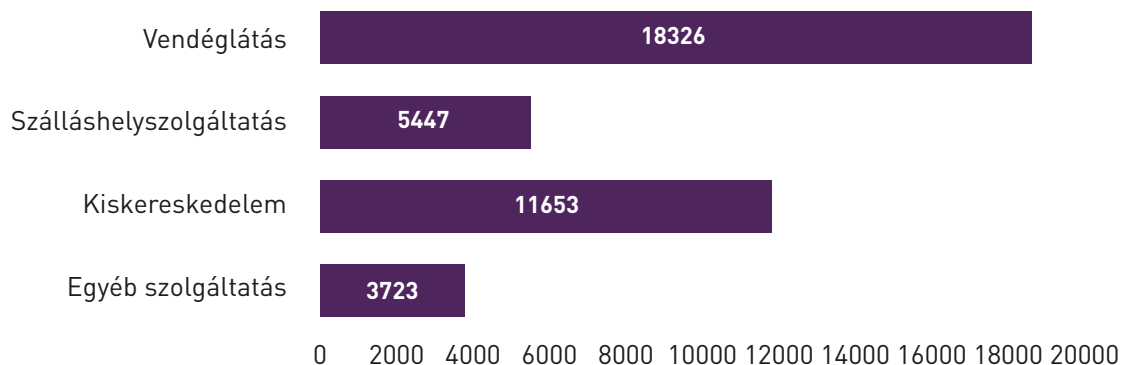
6.9. Háttérzene

A háttérzenének kifejezett célja, hogy kellemesebb légkört teremtsen és ezáltal nagyobb értéket nyújtson a vásárlóknak, ezzel is ösztönözve őket, hogy többet költsenek az adott kiskereskedelmi- vagy vendéglátóipari egységben. A zene hozzáadott értékének koncepciója az alapja a háttérzene után fizetendő jogdíjaknak, amelyet az Artisjus, az EJI és a Mahasz közösen határoznak meg, de a költséghatékonyság jegyében – az EJI-től és a Mahasz-tól kapott megbízás alapján – az Artisjus érvényesíti a másik két képviselt szervezet részére is.

A lakossági felmérésünk alapján a 18-59 korosztály túlnyomó többsége (több mint 80%) örül, ha különböző kereskedelmi és szolgáltatási helyszíneken háttérzenét hall, és szívesebben is látogat olyan helyeket, ahol szerinte jó zene szól. A háttérzene ez alapján is egyértelműen fontos része más szolgáltatásoknak. Ezzel szemben a válaszadók csupán 24,9 százaléka válaszolta azt, hogy a háttérben szóló zenét nem szokta észrevenni. További érdekesség, hogy a válaszadók 22,4%-a nyilatkozott úgy, hogy gyakran zavarja a hangos és kellemetlen zene.

2019-ben több, mint 39 ezer olyan kereskedelmi üzlet volt Magyarországon, amely háttérzenei szolgáltatás utáni jogosítást kért. A gépzenés helyek több mint negyede – nagyjából 11 ezer hely – valamilyen kiskereskedelmi üzlet, míg 18 ezer vendéglátóhelyen hallható háttérzene. Ezek mellett nagyjából hatezer szálláshelyen is hallható gépzene Magyarországon.

64. ábra: Háttérzenés helyek száma, 2019

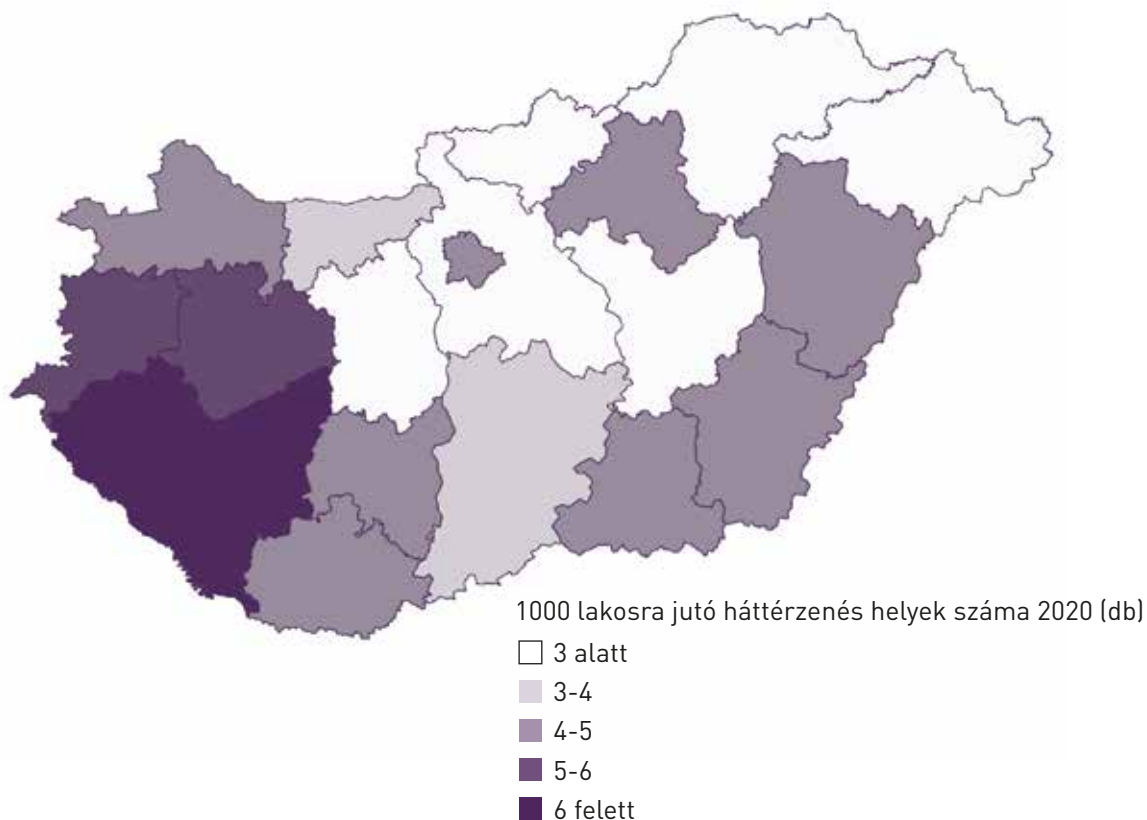

Forrás: Artisjus

A háttérzenés helyek területileg nem egyenletesen oszlanak meg. Vannak olyan megyék és régiók, ahol több háttérzene hallható, máshol kevesebb. Kereskedelmi célú háttérzenés helyekkel jóval nagyobb arányban találkozunk a fővárosban és a megyeszékhelyeken. A szolgáltató háttérzenés helyek megoszlása jóval kiegyenlítettebb településtípus szerint. Ha azonban a megyéket nézzük, hasonlóan nagy különbségeket látunk: lakosságárányosan a legtöbb háttérzenés szolgáltatóhely a Dunántúlon, Zala, Somogy, Vas és Veszprém megyében van, a legkevesebb pedig Szabolcsban és Borsodban. A háttérzenés helyszínek területi elhelyezkedését tekintve lényegi változás nem történt az elmúlt években.

65. ábra: Gépi háttérzenét szolgáltató helyek száma a megyékben, 2019

Adatok forrása: Artisjus

HÁTTÉRZENÉT SZOLGÁLTATÓ ESZKÖZÖK

Általánosságban elmondható, hogy a háttérzenét biztosító szolgáltatók és üzletek jellemzően egy, vagy két eszközt tartanak erre a célra. A TV, a rádió és számítógép által szolgáltatott zene továbbra is a legnépszerűbb, például a kiskereskedelmi egységek közel 35 százalékában szól háttérzene rádióból.

5. táblázat: Háttérzenét szolgáltató géptípusok különböző helyszíneken

	CD	Rádió	TV	Számítógép	Music Center	Zenegép
Egyéb szolgáltatás	24,46%	22,05%	25,86%	21,03%	65,68%	0,21%
Kiskereskedelem	10,41%	35,00%	19,68%	20,61%	9,38%	0,07%
Vendéglátóhely	6,08%	33,28%	63,61%	19,02%	13,33%	12,35%
Szálláshely	1,51%	5,21%	94,79%	2,53%	1,67%	0,00%

A hagyományos zenegép egyre csökkenő jelentőséggel bír, manapság szinte csak a vendéglátóhelyeken fordul elő, ott is csupán 11 százalékukban. Általában rádiós vagy TV-s háttérzene mellett található meg a vendéglátóhelyeken, mintegy plusz szolgáltatásként.

7. ÉLŐZENE

- Az élőzenei események jelentik továbbra is a zeneipar legfontosabb részét. Ezekhez köthető a legtöbb vállalkozás és jövedelem, ezekre költ leginkább a közönség.
- 2019-ben közel 58 000 élőzenei fellépést jelentettek be az Artisjus-nak, aminek 72%-a, 41 478 fellépés történt élőzenei rendezvényeken.
- Tovább növekedett az élőzene iparág, 2019-ben 6%-al több fellépést szerveztek, mint az azt megelőző évben. Ez a növekedés jórészt az ingyenes, településnapi rendezvények fellépéseihez köthető.
- A fellépések 62%-a ingyenes volt 2019-ben, a fizetős koncertek aránya a településmérettel együtt nő.
- Lakosságarányosan a Balaton-környéki és az észak-nyugati járásokban történt a legtöbb fellépés 2019-ben. A legtöbb fesztivált Budapestre és Pest megyébe szervezték.
- Ugyanannyi -jórészt vendéglátóipari - helyszínen tartottak az előző évinél 3,6%-al több élő háttérzenés estét.

Az élőzene-iparág a magyar zeneipar legnagyobb, leginkább pezsgő része. Ez az a terület, ahol az elmúlt évtizedben egyértelmű fejlődés és növekedést tapasztaltunk, ahol a zenei exportunk legnagyobb része megtörténik (például, ha a nagy fesztiválok külföldi vendégeinek fogyasztását számba vesszük) és európai szintű sikerekkel és vállalkozásokkal büszkélkedhetünk. Továbbá sajnos az élőzene-iparágot érintette leginkább a 2020 márciusában kirobbanó koronavírus-járvány okozta válság, aminek a következményeiről részletesebben a jelentés utolsó, a válsággal foglalkozó fejezetében olvashatnak.

Az élőzene fontossága abból is látszik, hogy a zenészek számára az első számú bevételi forrás: a zenei jövedelmek közel fele koncertezésből származik (lásd 4. fejezet). A koncertező előadóművészek számára a fellépésért tiszteletdíj jár, a játszott dalok zeneszerzői és szövegírói pedig szerzői jogdíjra jogosultak. A koncertek közönségéről, a zenehallgatói oldalról a 3. fejezetben írtunk részletesebben. Itt a fentiek mellett talán azt érdemes újra kiemelni, hogy a lakossági zenei költés legnagyobb része élőzenére, illetve élőzenével kapcsolatos egyéb kiadásokra megy el, ami az élőzene-iparág jelentőségét mutatja mind a zeneiparon, mind a nemzetgazdaság egészén belül.

7.1. Élőzenei fellépések

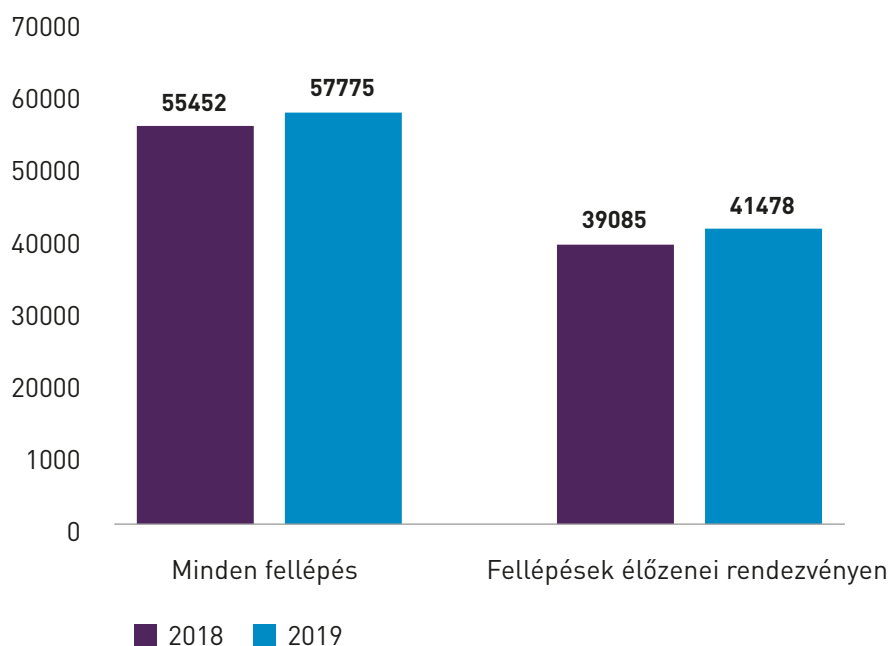
Az elmúlt években az élőzene-iparágban is egyértelmű növekedést tapasztalhattunk (legészen a koronavírus 2020 elején történő megjelenéséig). Ezt a növekedést az általunk felkeresett iparági szakemberek is megerősítették: 2019 sok szereplő szerint rekord évnak számított mind bevételek, mind megbízások és fellépések tekintetében. A növekedés egyszerre tudható be a vásárlóerő és a fizetési hajlandóság növekedésének, az iparág folyamatosan zajló fehéredésének, a rendezvények minőségi javulásának, illetve növekvő számának.

Utóbbi a létező statisztikák közül leginkább az Artisjus szervezők által bejelentett fellépési adataiból tudjuk lekövetni. Ezek alapján 2019-ben kb. 2300-at több élő- és elektronikus zenei fellépés valósult meg az országban, mint az azt megelőző évben, összesen 57775. Ebben a statisztikában fellépésnek tekintünk minden olyan könnyűzenei fellépést, ami valamilyen rendezvényen történt és lejelentették az Artisjus felé. Ez a fellépések egy tág kategóriáját jelenti, a köznyelvi értelemben vett élőzenei rendezvények mellett (koncertek és DJ fellépések) megjelennek ebben a statisztikában a táncházak, bálók és műsoros rendezvények zenei fellépései is. Fellépésnek tekintettünk minden olyan élő- és elektronikus zenei eseményt, ahol a zenefelhasználás mellett le volt jelentve előadó, vagy a hangfelvétel felhasználást jelentő gépzenés kategóriában a rendezvény jellegéből és elnevezéséből élőzenei fellépésre lehetett következtetni.

Mivel az élőzene-iparág szempontjából a profi, releváns bevételt jelentő fellépések az igazán fontosak, az ideai jelentésben szerettük volna megkülönböztetni a fellépések tág kategóriáját a szűken értelmezett élőzenei eseményeken történő fellépésektől. Ezek azok a fellépések, melyek koncerthelyszíneken, fesztiválokon, települési napokon történő ingyenes vagy belépős események voltak. 2019-ben 41478 ilyen fellépést szerveztek Magyarországon, amely az összes fellépés mintegy 72%-a. Ebből az következik, hogy a fellépések túlnyomó többsége a zenei rendezvényekhez köthető. 2018-as adatokkal összevetve azt láthatjuk, hogy 6,1%-al, azaz 2400 fellépéssel nőtt ezeknek a fellépéseknek a száma az országban. Minden napra átlagosan 113,6 koncert jutott.

Ha a szűkebben és tágabban értelmezett fellépések 2019. évi növekedését összehasonlítjuk, láthatjuk, hogy az élőzenei szektor professzionálisabb részének tudható be a teljes növekedés. A fellépések számában tapasztalt növekedés tehát egyértelműen az iparág növekedését igazolja. A továbbiakban az ilyen klasszikus értelemben vett élőzenei rendezvények fellépéseire vonatkozó adatokat ismertetjük.

**66. ábra: A hazai élő- és elektronikus zenei fellépések száma
2018-2019**

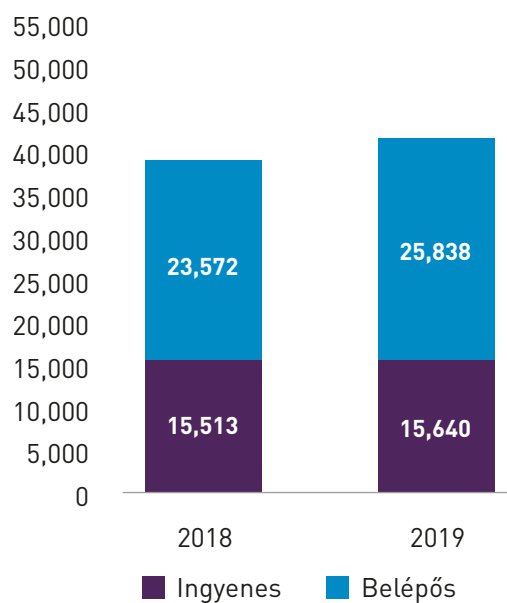

Adatok forrása: Artisjus

2019-ben a fellépések 37,7%-a volt olyan fellépés, amire valamilyen belépőjegyet kellett váltani. Az adatokból azt is láthatjuk, hogy a belépőjegyes fellépések száma csak kis mértékben nőtt 2018-ról 2019-re, tehát a növekedés jórészt az ingyenes rendezvényeknek köszönhető.

**67. ábra: Belépős és ingyenes fellépések száma
2018-2019**

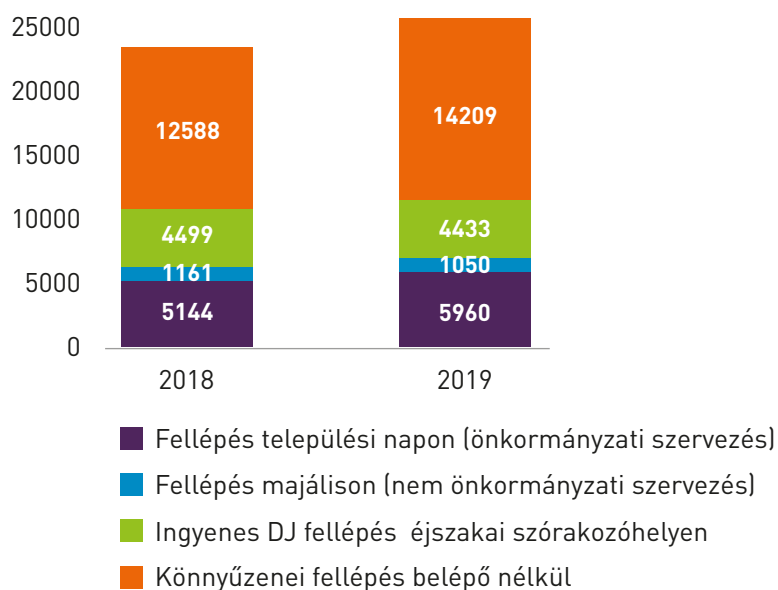

Adatok forrása: Artisjus

Ha megvizsgáljuk, hogy az ingyenes fellépések milyen típusú rendezvényeken történtek, láthatjuk hogy ezen fellépéseknek több mint felére valamilyen településnap rendezvényen került sor. 2019-ben ezekre a rendezvényekre szervezték a legtöbb fellépést (14209). Ezzel párhuzamosan a belépő nélküli könnyűzenei események száma is közel 16%-al nőtt ebben az egy évben. A nem önkormányzati szervezésű ingyenes események száma nem változott nagyságrendileg a két év során, míg az ingyenes DJ fellépések száma valamivel csökkent.

**68. ábra: Ingyenes fellépések különböző rendezvényeken
2018-2019**

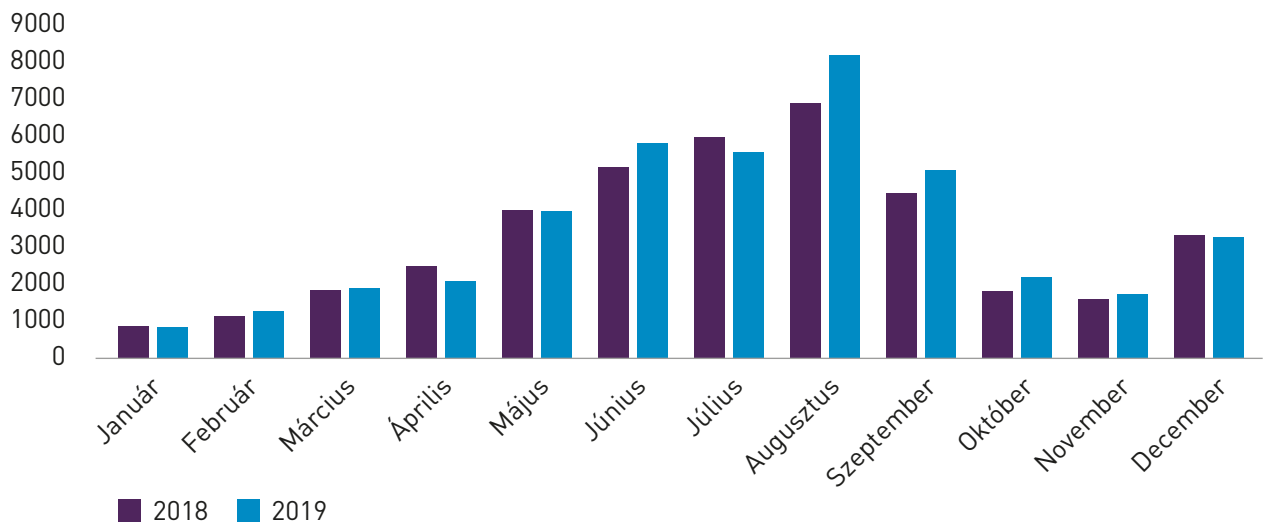

Adatok forrása: Artisjus

A könnyűzenei koncertszezon nagyjából áprilistól októberig tart, aztán decemberben a karácsonyi és szilveszteri rendezvények ismét megdobják a koncertek számát. 2019-ben a legkiemelkedőbb hónap az augusztus volt, ebben a hónapban ment le az összes éves koncert közel 20%-a. A koncertek erős szezonálisága azt is jelenti, hogy a zenészek koncertezésből származó bevétele erősen ingadozik az év során.

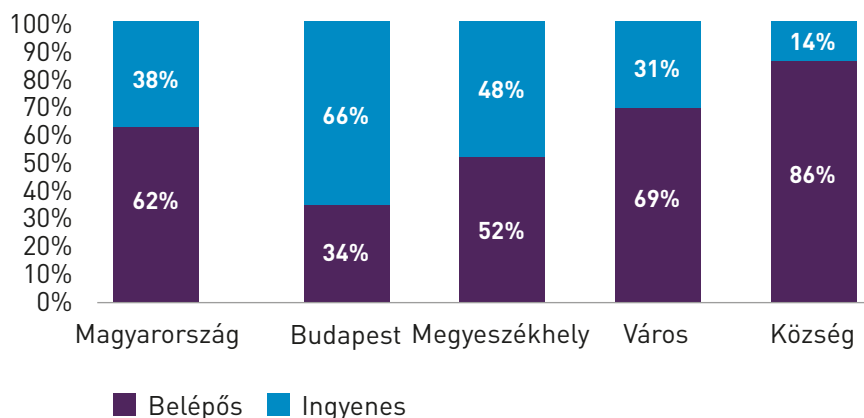
69. ábra: Fellépések száma havi bontásban
2018-2019

Adatok forrása: Artisjus

Zenehallgató kérdőívünkéből kiderült, hogy Magyarországon kevesebben jutnak el belépős koncertekre mint ingyenesekre, és az Artisjus adataiból is az látszik, hogy a könnyűzenei fellépések mindössze 38%-ért fizet közvetlenül a közönség; a bejelentett koncertek többségén ingyenesen részt lehetett venni. A mellékelt ábrán jól látszik, hogy a fizetős koncertek aránya a településmérettel (és ezzel párhuzamosan a vásárlóerővel) együtt nő. A falvakban megrendezett koncertek több mint 85%-a ingyenes. A megyeszékhelyeken, megyei jogú városokban helyet kapó koncertek nagyjából fele-fele arányban ingyenesek és fizetősök, míg Budapesten a fizetős koncertek vannak túlsúlyban, az arány közel fordított az országos átlaghoz képest. A falvak koncertjeinek nagy arányban ingyenes voltát az is magyarázza, hogy az itteni élőzenés fellépések jelentős része falunap keretében hangzik el, ahol jellemzően nem szednek belépőjegyet.

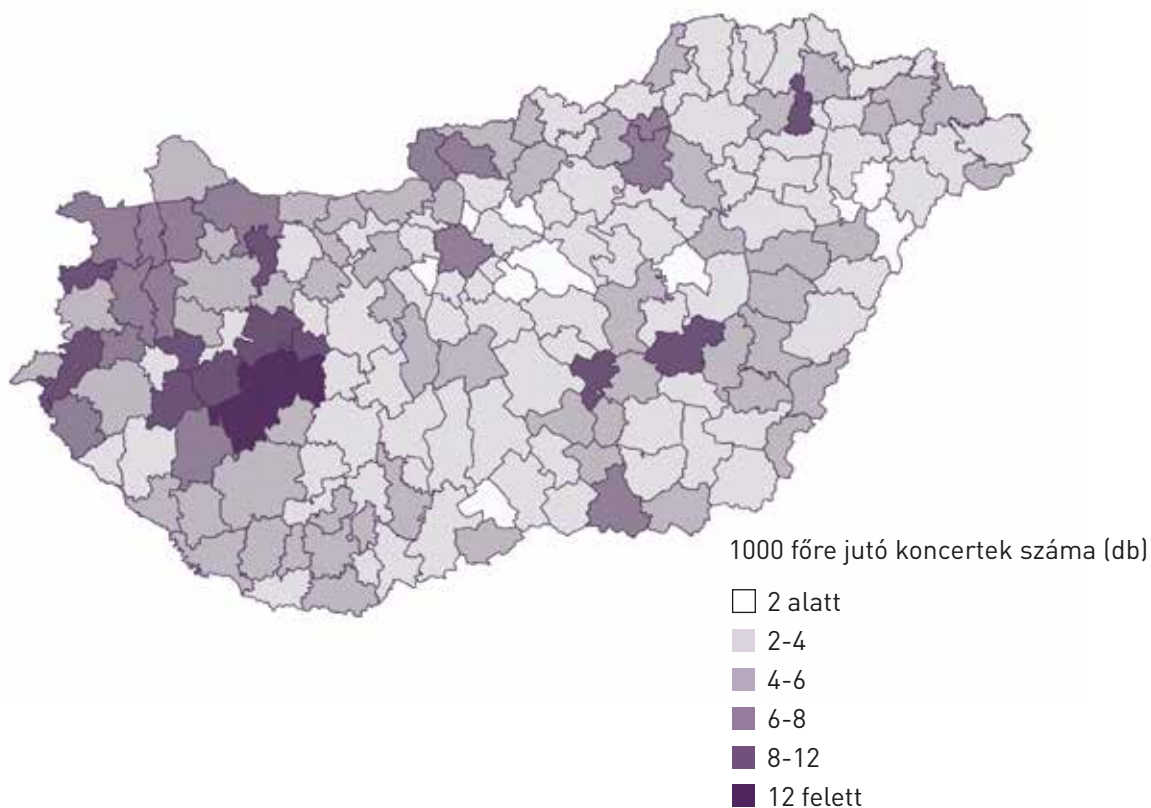
70. ábra: Belépőjegy és ingyenes fellépések aránya 2019-ben

Adatok forrása: Artisjus

Járási szinten vizsgálva az élőzenei rendezvények elhelyezkedését, azt láthatjuk hogy lakosságarányosan a Balaton környéki járásokban és a megyeszékhelyeken található a legtöbb fellépés. Érdeemes kiemelni az ország kelet-nyugati egyensúlytalanságát, hiszen azt láthatjuk, hogy a Nyugat-magyarországi járásokban lakosságarányosan sokkal több fellépést rendeztek 2019-ben, függetlenül a Balaton hatásától.

71. ábra: Az 1000 lakosra jutó fellépések száma a járásokban, 2019

Adatok forrása: Artisjus

7.2. Fesztiválok

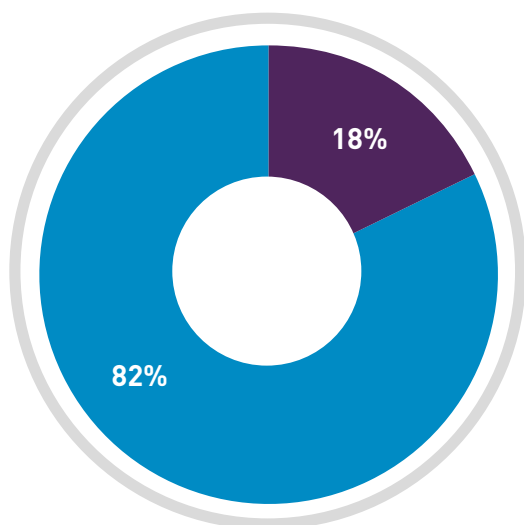
Fesztivál alatt a jelentésben az olyan több napos rendezvényeket értjük, amelyen minden nap volt legalább egy élőzenés fellépés.¹⁵

2019-ben 1005 fesztiválon összesen 12024 könnyűzenei fellépést szerveztek, vagyis majdnem minden 3. koncert valamilyen fesztivál keretében került megrendezésre. A fesztiválszezon körülbelül áprilistól szeptemberig tart, de igazán a három nyári hónap erős ebben a tekintetben.

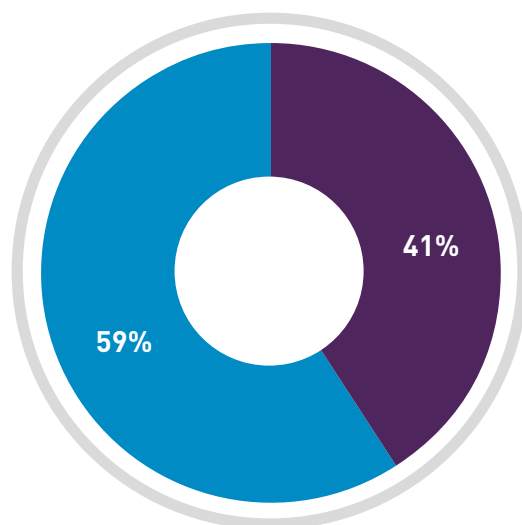
¹⁵ Ez azt jelenti, hogy a zenei fesztiváloknál tágabban definiáljuk a fogalmat. A definíció következménye, hogy a többnapos falunapok és egyéb rendezvények, ahol minden nap volt valamilyen élőzenés fellépés, benne vannak a számokban, az egy napos falunapok és egy napos fesztiválok (nevüktől függetlenül) nem.

2019-ben a fesztiválok 82%-át ingyen lehetett látogatni. A belépős és ingyenes fesztiválok között ugyanakkor nagy a különbség a koncertek számát tekintve: mivel a zenei fesztiválok, ahol sok koncert van, jellemzően inkább fizetős, a fesztiválkoncertek megoszlása már más képet mutat: mindössze a fesztiválkoncertek 59%-a volt ingyenes fesztivál keretében látogatható.

72. ábra: Fesztiválok megoszlása belépőjegy szerint 2019-ben

73. ábra: Fesztivál fellépések megoszlása belépőjegy szerint 2019-ben

■ Fizetős
■ Ingyenes

Adatok forrása: Artisjus

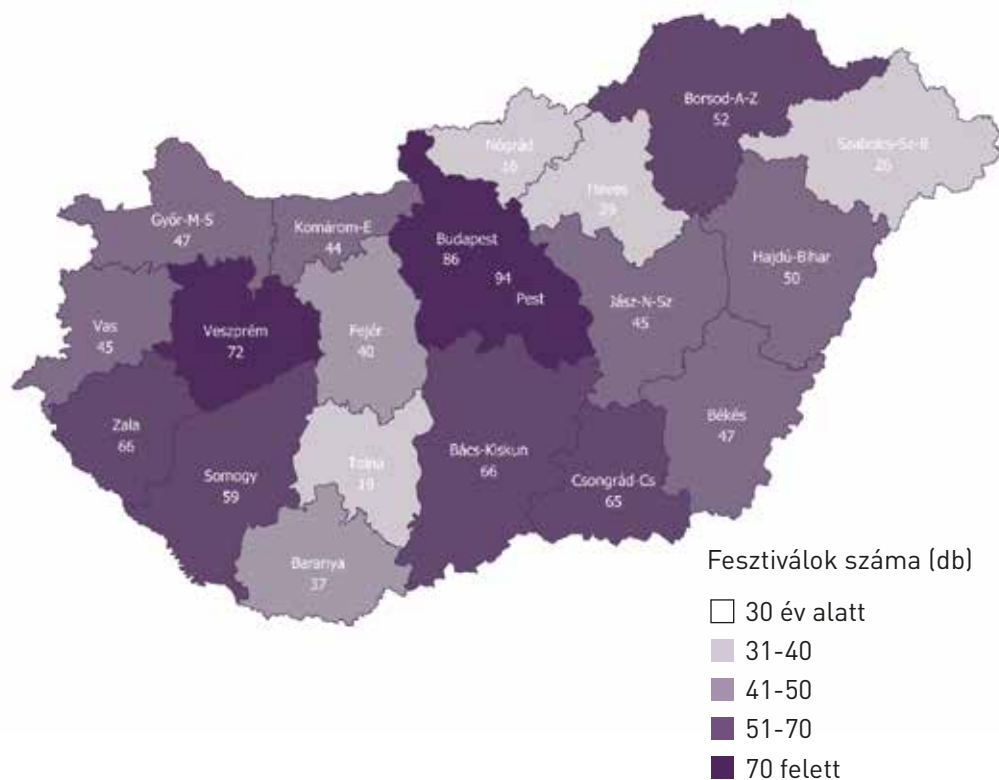

Fotó: Bodorkós Máté

Az ingyenes fesztiválok közé tartoznak például falunapok, lovasnapok, busójárás, ünnepi könyvhét, eperfesztivál, sörfesztivál, pálinkafesztivál, vagyis jellemzően olyan rendezvények, ahol az élőzenés fellépés a program színesítő, kiegészítő elemeként szerepel, de nem a zene a fesztivál fő profilja, fő szolgáltatása. A belépős fesztiválok között pedig megtaláljuk az összes kisebb-nagyobb zenei fesztivált, amelyek közül a legnagyobbak több száz könnyűzenei koncertnek is helyet adnak.

A legtöbb fesztivált Pest megyében rendezték (szám szerint 94-et), továbbá érdemes kiemelni még Veszprém megyét, ahol 2019-ben 72 fesztivált szerveztek, köszönhetően többek között a Balaton közelségének.

74. ábra: Fesztiválok száma a megyékben, 2019

Adatok forrása: Artisjus

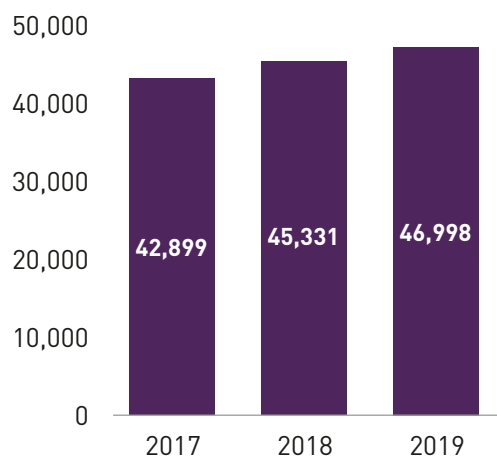
7.3. Élő háttérzene

Az élő háttérzenének, mint bármilyen háttérzenének fő célja a hangulat biztosítása, egy vendéglátóhely alapvető szolgáltatásának a kiegészítése, támogatása. Szerepe lehet a hely imidzsének erősítésében, a vendégek becsábításában és a törzsközönség kialakításában is.

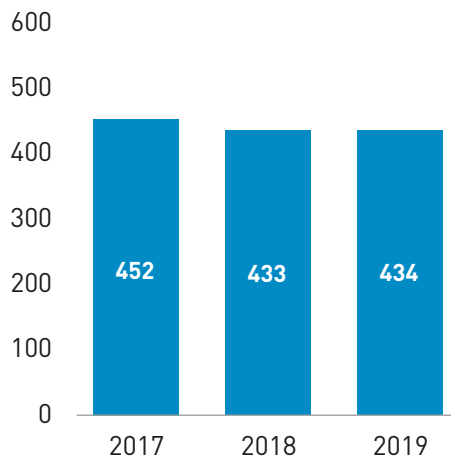
Az Artisjus adatai szerint az országban 434 helyen lehetett élő háttérzenét hallani, amely 2019-ben mintegy 47 ezer élő háttérzenés napot jelentett, azaz ezeken a helyen egy hónapban átlagosan 9 napon szólt élő háttérzene. Láthatjuk, hogy míg a helyszínek száma szinte alig változott az elmúlt években, addig az élő háttérzenés

esték száma 3,6 %-al növekedett, tehát ugyanannyi helyszínen rendeztek több háttérzenés programot. Ezzel tovább folytatódik az a trend, hogy kevesebb vagy ugyanannyi helyen lehet egyre több élő háttérzenét hallani az országban.

75. ábra: Élő háttérzenés napok száma

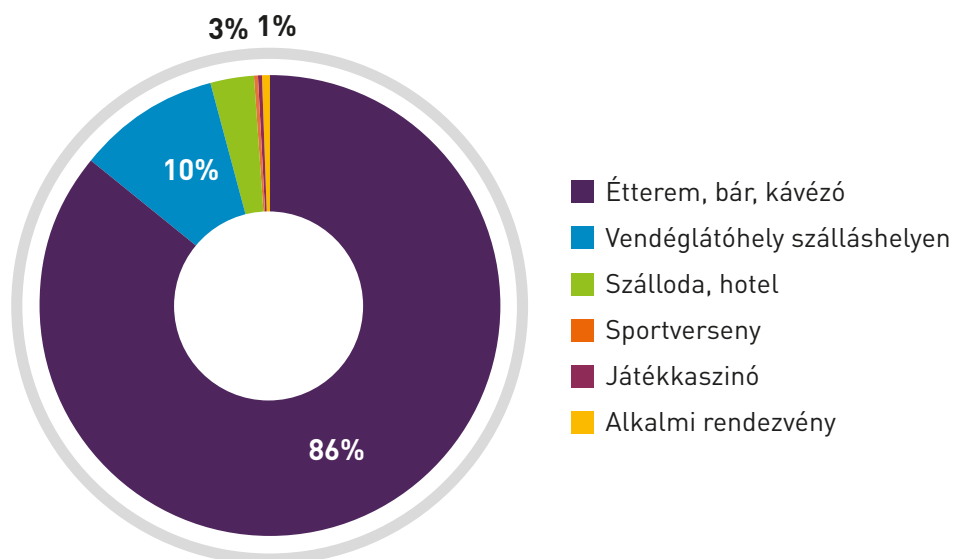
76. ábra: Élő háttérzenés vendéglátóhelyek száma

Adatok forrása: Artisjus

A legjellemzőbb élő háttérzenés helyszínek a vendéglátóhelyek, azaz éttermek, sörözők, nappali bárók, kávézók. Az élő háttérzenés napok 87%-a ezeken a helyszíneken történik. Jellemző még, hogy különböző szálláshelyek, szállodák és hotelek közösségi tereiben, éttermeiben és bárjaiban tartanak még ilyen estétet, ezek a háttérzenés esték 13%-át adták 2019-ben.

77. ábra: Élő háttérzenés napok száma 2019-ben különböző helyszíneken

Adatok forrása: Artisjus

8. A ZENEIPAR HELYZETE A 2020. ÉVI A KORONAVÍRUS VÁLSÁGBAN

A 2020. évi zeneipari jelentés készítését körülményként végig kísérte a 2020 folyamán kialakult koronavírus-járvány okozta gazdasági válság. A válság egyértelműen rányomta a bélyegét a zeneipar hangulatára: szakértői beszélgetéseink során nagyon erős kontrasztot mutatott, hogy 2019-es év sok szempontból rekordot döntő eredményeiről kérdeztük őket, miközben maguk a beszélgetések az iparág elmúlt évtizedeinek legnagyobb válságszituációjának közepén történtek. Interjúalanyainkkal sokat beszélgettünk arról, őket hogyan érintette a járvány és a válság tavaszi hulláma és hogy milyen túlélési stratégiákat választottak saját vállalkozásaiknak. Látszott, hogy őket is érdekelte a többiek, illetve az iparág egészének helyzete,

hiszen egy ilyen válságban kifejezetten fontos, hogy minél többet tudjunk viszonylagos helyzetünkről, a közös károkról és a jövőt érintő kilátásokról.

Emiatt mindenképpen szeretnénk volna, ha a jelentésben 2019 legfontosabb eredményei és folyamatai mellett röviden össze tudjuk foglalni a zeneipar 2020-as tavaszi válságának legfontosabb eddigi tudnivalóit. Az alábbiakban röviden bemutatjuk a válság első hullámának zeneipart érintő történéseit, bemutatjuk a legfrissebb adatainkat arról, hogy az év első nyolc hónapjában mennyivel kevesebb fellépés valósult meg az országban a válság következményeként, majd ezek alapján megbecsüljük az iparág ezen időszakban elszenvedett visszaesésének mértékét. Körbejárjuk a különböző iparági szereplők helyzetét, és röviden összefoglaljuk, hogy milyen támogatások és szabályozások segítették az iparági szereplőket 2020 október közepéig bezárólag. A koronavírus fejezetnem foglalkozik a járványveszély egészségügyi következményeit elhárítani hivatott azon kormányzati intézkedések hatásaival, amelyeket 2020. november első napját követően, vagyis a második hullám elhárítása érdekében vezettek be.

A VÁLSÁG KIALAKULÁSA: KIJÁRÁSI KORLÁTOZÁS ÉS ZENÉS RENDEZVÉNYEK TILTÁSA

A világszerte 2020 elején elterjedő COVID-19-koronavírus-járvány 2020 márciusában jelent meg Magyarországon. A kormány a járvány megjelenése után, március 11-én országos vészhelyzetet hirdetett ki, ezzel párhuzamosan pedig a kormány előbb valamennyi előadóművész közreműködésével tartott rendezvény látogatását megtiltotta. Majd – a nyár folyamán – fokozatos lazításokat követően a nem ültetett könnyűzenei koncertek esetén 500 fős korlátozás került bevezetésre, amely a járvány második hullámában elrendelt korlátozások idejéig érvényesült. Ez a tiltás az élőzenei eseményekre is vonatkozott, ezzel pedig kezdetét vette a hazai zeneipar koronavírus-járványhoz köthető 2020-as válsága.

A nagyobb méretű rendezvények tiltásának hatását tovább fokozta a március 28-i kezdettel bevezetett kijárási korlátozás, melynek értelmében az ország lakosai csak alapos indokkal (például munkavégzés, vásárlás) tartózkodhattak lakóhelyükön kívül. Bár a kijárási korlátozások eredetileg április 11-ig lettek volna hatályban, a kormány határozatlan időre meghosszabbította érvényüket. Végül a járvány első hullámának enyhülésekor oldották fel a kijárási korlátozásokat, először május 4-től Pest megyén kívül, majd május 18-tól Pest megyében és a fővárosban is.

A kijárási korlátozások elengedése azonban nem jelentette a rendezvények tiltásának azonnali feloldását, erre további egy hónapot kellett várni. Végül június 18-tól kezdve engedélyezték újra a könnyűzenei koncerteket és más, nem ültetett élőzenei rendezvényeket 500 fős részvételi szám alatt. Az 500 fő feletti zenés

8. A ZENEIPAR HELYZETE A 2020. ÉVI KORONAVÍRUS VÁLSÁGBAN

rendezvények sorsa pedig továbbra is kérdés maradt: a kormány eredetileg csak augusztus 15-i határidővel nem engedélyezte ezek megtartását, majd a tiltást július 30-án határozatlan időre hosszabbították. A zenés, táncos rendezvényekre vonatkozó tiltást a kormány a zeneipari jelentés lezárásáig nem oldotta fel. A korlátozások hatására a 2020-ra meghirdetett nagyobb zenei fesztiválokat kivétel nélkül lemondani voltak kénytelenek a szervezők.

78. ábra: Az élőzene-iparágat érintő korlátozások időrendben

Saját szerkesztés

Azonban a nagy tömegrendezvények tiltása szinte csak a zenés- táncos rendezvényekre vonatkozott, hiszen a nyár elejétől kezdve lehetőség nyílt üzleti célú tömegrendezvények, nyílt kapus sportesemények vagy például tüntetések megtartására. Kormányzati szereplők a zenei rendezvények tiltását azzal indokolták, hogy a más típusú rendezvényekhez képest a zenés eseményeken jellemzően több alkoholt fogyasztanak a vendégek, nehezebb a személyes távolságtartást tartani, illetve a későbbi kontaktutatót is nehezebb lefolytatni.¹⁶

2020 őszén megkezdődött a járvány második hulláma, melynek első szakaszában kevésbé szigorú intézkedéseket vezetett be a magyar kormány, mint a tavaszi első hullámban. Bár a kisebb rendezvényeket nem tiltotta be a kormány és kijárási korlátozást sem vezetett be, az 500 főnél nagyobb zenés, táncos rendezvényeket továbbra sem lehetett megtartani, továbbá számos egyéb intézkedés is érintette a zeneipar

¹⁶ Kormányinfó 2020. július 16. Felvétel elérhető: <https://mediaklikk.hu/kormanyinfo/video/2020/07/16/kormanyinfo-2020-julius-16> (13:30-tól)
HVG.hu (2020): Demeter Szilárd: Az is megoldás, ha stadionokban rendezünk koncerteket.
Elérhető: https://hvg.hu/kultura/20200717_Demeter_Szilard_Az_is_megoldas_ha_stadionokban_rendezunk_koncerteket

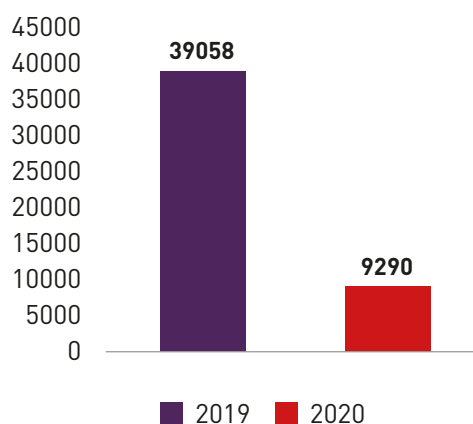
működését. A külföldi előadók fellépését korlátozta a határok szeptember 1-vel kezdődő lezárása, melynek értelmében a külföldről érkezett személyeknek 2 hetes (később 10 napos) karanténba kellett vonulniuk. Ez szinte teljesen ellehetetlenítette azokat az 500 fő alatti, nem zenés, táncos eseményeket is, melyeken külföldi előadóművészek adtak volna elő. Az 500 fő alatti zenés események megrendezését tovább nehezítette, hogy szeptember 21-től a vendéglátóhelyek legkésőbb este 11-ig tarthattak nyitva, továbbá kötelezővé tették a maszk viselését a közönség számára az előadóművészeti fellépéseken. Ezeknek a korlátozó intézkedések a jelentős lezárásakor is érvényben voltak.

A ZENEI RENDEZVÉNYEK SZÁMÁNAK CSÖKKENÉSE

A korlátozások következményeként az év egyik részében (március-május) nem volt lehetőség zenei rendezvények tartására, míg az év másik részében (júniustól novemberig) a zenei rendezvényeknek csak egy kis hányadát, az 500 résztvevő alatti zenés, táncos eseményeket, illetve az ültetett közönséggel megszervezett előadásokat volt lehetőség megrendezni. Ez a könnyűzenei rendezvények számának rendkívüli mértékű, soha korábban nem tapasztalt visszaeséséhez vezetett.

Ez a visszaesés nyomon követhető az Artisjus 2020. évi élőzenei rendezvényekre vonatkozó, a szervezők által bejelentett adataiban¹⁷. Ha az idei január és augusztus közötti megrendezett események fellépéseinek számát összevetjük a tavalyi év hasonló időszakával, komoly csökkenést láthatunk: 2020 első nyolc hónapjában összesen 76,2%-kal kevesebb élőzenei fellépés valósult meg, mint tavaly, összesen 9210.

79. ábra: Hazai élő- és elektronikus zenei fellépések száma január és augusztus között

Adatok forrása: Artisjus

¹⁷ Az Artisjus 2020-as, élőzenei fellépésekre vonatkozó adatai egyelőre nem minősülnek teljesnek és lezártak, elképzelhető, hogy a vizsgált időszakra vonatkozóan is érkeznek még a későbbiekben bejelentések. Mégis, jó kiindulási alapot adhatnak becslésünkhöz, figyelembe véve azt, hogy a rendezvényszervezők figyelmét több alkalommal is felhívta az Artisjus az idei gyors és pontos bejelentések fontosságára, és emiatt a fellépések döntő többségénél valószínűleg megtörtént a bejelentés.

8. A ZENEIPAR HELYZETE A 2020. ÉVI KORONAVÍRUS VÁLSÁGBAN

Az események számának visszaesése változó mértéket mutatott a különböző hónapokban. Míg áprilisban és májusban a kijárási korlátozások érvényének megfelelően szinte alig került lejelentésre fellépés, addig a kisebb méretű rendezvények engedélyezése utáni hónapokban visszatért a fellépések egy része. Idén júliusban a tavalyi fellépések 18,7%-a, míg augusztusban körülbelül 24%-a került megrendezésre.

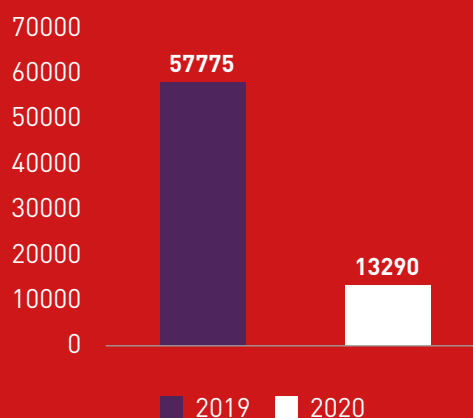
80. ábra: A hazai élő- és elektronikus zenei fellépések száma havonta 2019-2020

Adatok forrása: Artisjus

Figyelembe véve a novemberben elrendelt korlátozásokat, ez a csökkenés éves szinten akár 79-80%-os szintet is elérhet.

81. ábra: A hazai élő- és elektronikus zenei fellépések száma - BECSLÉS egész évre vonatkozóan, változatlan szabályozást előrevetítve

Adatok forrása: Artisjus

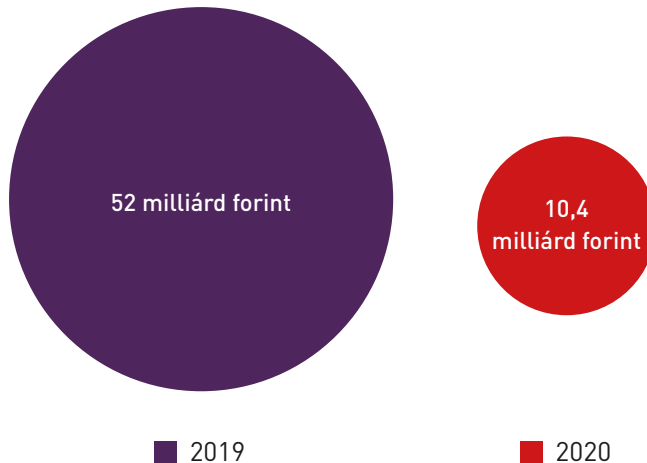
AZ ÉLŐZENE-IPARÁG MÉRETÉNEK CSÖKKENÉSE

Az év során egyértelművé vált, hogy az élőzenei rendezvények megtartásának nincs olyan jövedelmező, távkapcsolatban is végezhető alternatívája, ami lehetővé tenné az iparági szereplőknek az ezekből származó bevételek pótlását. Ennek következményeként a rendezvények kiesése az iparági bevételek komoly eséséhez vezetett. A bevételkiesést az iparág aprózottsága miatt nem lehetséges nagyon pontosan felmérni jelenleg, ezért a továbbiakban is csak közelítő, nagyságrendileg pontos közelítésekre vállalkozhatunk.

Az élőzene-iparág méretét 2019-re vonatkozóan körülbelül 52-55 milliárd forintra becsüljük szakértői interjúk, rendelkezésre álló elemzések és a legnagyobb piaci vállalkozások árbevétele alapján. Az iparág csökkenését a konzervatívabb, 52 milliárdos értékhez képest modellezzük a továbbiakban.

A csökkenés volumenéről a legfontosabb közelítő adatot a fent ismertetett fellépésekkel kapcsolatos statisztika adhatja. Amennyiben a fellépések számában az egész évre prognosztizált 80%-os csökkenést átvezetjük az iparági bevételek csökkenésére, 2020 évre 41,6 milliárdos bevételkieséssel számolhatunk.

82. ábra: Becslésünk a hazai élőzene-iparág méretére

Saját szerkesztés

Ez véleményünk szerint egy konzervatív becslés, hiszen a bevételek és költségek mértéke nem egyenes arányos a fellépések számával, és közel sem igaz, hogy minden koncertesemény ugyanakkora bevétellel és költséggel jár. 2020-ban Magyarországon a legnagyobb, legjövedelmezőbb élőzenei események maradtak el, melyek egy évvel korábban, 2019-ben az iparági bevételek meghatározó hányadát adták. Ezért a 41,6 milliárdos bevételkiesést egy minimum értéknek tekintjük, és elképzelhető, hogy a károk mértéke végül ennél az értéknél magasabban realizálódik. Az iparági recesszió ennél pontosabb felmérését az év lezárása után egy részletesebb kutatás tenné lehetővé.

AZ ÉLŐZENE-IPARÁG CSÖKKENÉSÉNEK HATÁSA A MAGYAR GAZDASÁGRA

Az élőzene-iparág válsága tehát hozzávetőleg egy legalább 40 milliárd forintos bevételkiesést jelent idén a zeneipar szereplői számára. De ezzel még egyáltalán nem a teljes kieső összegnél járunk, hiszen a koncertlátogatók az élőzenei események kapcsán másra is költenek. Látogatásuk során költenek ételre-italra (ennek egy része benne van az élőzene-iparág kieső bevételében), fesztiválok esetében megszállnak környező települések valamelyikén, költenek utazásra, meglátogatják a környék nevezetességeit, boltjait, éttermeit és turisztikai célpontjait. Az iparág szereplői pedig a munkájuk során keletkező jövedelmük egy részét hazai termékekre és szolgáltatásokra költenék, melyek további jövedelemhez juttatják a hazai gazdaság egyéb szereplőit.

Figyelembe véve a más szektorokba tovacsorduló hatásokat is, az élőzene-iparág leállásának a magyar gazdaság egészére vonatkozó hatásait a Hétfa Kutatóintézet makrogazdasági hatásvizsgáló modelljével, a HÉTFA-CGE modellel adunk becslést. Az ilyen CGE modellek alapeleme egy társadalmi elszámolási mátrix (Social Accounting Matrix, SAM), melynek lényege, hogy a gazdaságban létrejövő jövedelemáramlások egy standard formába kerüljenek. Ezen formából ered a CGE modellek nagy előnye más standard közgazdasági modellekkel szemben, hiszen képes a gazdaságot szektoronként vizsgálni, úgy, hogy továbbra is a szokásos formalizált optimalizálási keretet használja fel. Ez által lehetővé válik a gazdaság számszerű összefüggéseinek ágazatonkénti változtatásainak vizsgálata.

Modellünk becslése szerint minden egyes élőzenei rendezvényre el nem költött forint körülbelül 6,5 forintot von ki a gazdaságból a szektorok közötti tovaryűrűző hatásoknak köszönhetően. Tehát az élőzene-iparág 40 milliárdos csökkenése miatt a magyar gazdaságból kieső jövedelem akár a 262,5 milliárd forintos összeget is elérheti. Ez több, mint 0,5%-át jelentené a 2019-es magyar GDP-nek.

6. táblázat: Az élőzene-iparág csökkenések gazdasági hatása

Közvetlen kereslet kiesés	GDP hatás	Hatás a 2019 évi GDP arányában (% , folyóáron)
- 40 milliárd forint	- 273,65 milliárd forint	- 0,57%

Számításba nem vett hatások

A fesztivál- és koncertszervezők, gyakran az előző évi bevételeiket forgatják vissza a tárgyévi esemény megszervezéséhez, viszont a modell nem rendel költségeket a létre nem jövő szolgáltatásokhoz. Amennyiben ezeket a költségeket még nem fizették ki a szervezők, a szimuláció eredményi helyesnek tekinthetők. Viszont a már kifizetett költségek az érintett szektorok idején veszteségét mérséklék (pl.: marketing, szolgáltatásokstb.). Ezzel párhuzamosan viszont a szervezők rosszabb helyzetbe kerülhetnek, különösen akkor, ha az idén bevételt nem termelő kifizetések miatt veszélybe kerül a jövőbeli események megrendezése is.

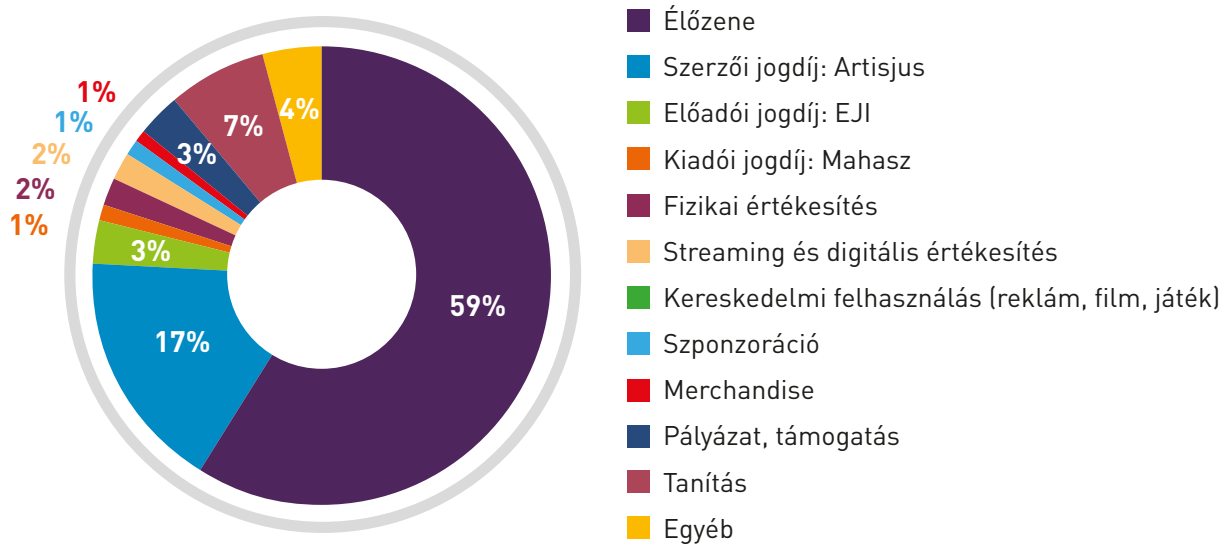
A modellünk nem számol a csődbe menő vállalkozásokkal. A válságok alaptapasztalata, hogy a vállalkozásokat (különösképp a relatíve jól működőket) társadalmilag olcsóbb támogatással életben tartani, mint a csőd után egy új vállalat létrehozását finanszírozni. Ez különösen igaz ez a rendezvények esetén, ahol a szervezők rendelkeznek a sok-sok éves szervezési tudással és kapcsolati tőkével, továbbá tulajdonolják a fesztivál, koncert vagy eseménysorozat brandjét, melyhez tartozik egy, a fellépők és a látogatók körében is elvárt minőségi szint is. Az idején hatásokon túl kérdéses az, hogy az elkövetkező években képes-e a hazai és a nemzetközi rendezvényszervezői közeg visszaállni a szokásos üzletmenetre. Ha ez nem sikerül, akkor az idején éven túl is jelentkezni fognak mérhető negatív hatások.

Elemzésünk során nem foglalkoztunk az államháztartásra gyakorolt hatásokkal sem. A jegyárak ÁFA-ja már jelentős adóbevételt jelenthet az államháztartásnak, és emellett az élőzenei rendezvényeken jelentős mennyiségű jövedéki adóval terhelt termék fogyasztása történik (alkohol, dohányáru), azaz érezhető lehet ezeknek az adóbevételeknek az elmaradása.

A ZENEIPAR SZEREPLŐINEK HELYZETE A VÁLSÁGBAN

Az élőzene-iparág válsága természetesen kihatott a zeneipar egészére. Az esemény- és rendezvényszervezők csapatai mellett érintettek természetesen a zenészek, akiknek legnagyobb zenéből származó bevételi forrása pont az élőzenei fellépésekből származott. A zenészeket segítő szakembereket is komolyan érintette az élőzene válsága, hiszen bookerek, menedzsment cégek és programszervezéssel foglalkozó kiadók fő bevételi forrásai is a zenészek élőzenei fellépéséhez kapcsolódtak.

83. ábra: Zenészek zenéhez köthető jövedelmének forrásai 2019-ben

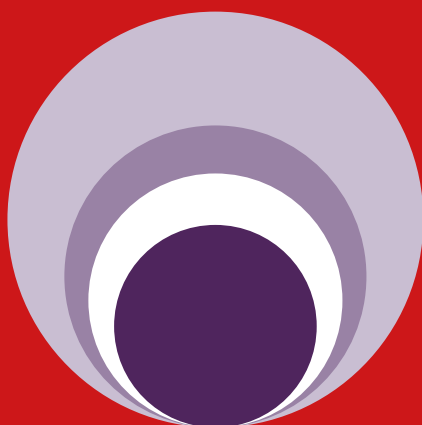
Forrás: ProArt Zeneipari Jelentés – Zenész Kérdőív 2020.

A zenei tevékenységével kapcsolatos éves bevételei hogyan aránylottak egymáshoz 2019-ben? N=260

A rendezvényeken az infrastrukturális és technikai feltételeket biztosító szakembereket (pl.: színpad-, hang- és fénytechnikusok, roadok) is komolyan érintette a válság, hiszen ők az év ezen szakaszában főállásban dolgoznak rendezvényeken. Ráadásul nem csak a zenei rendezvények száma csökkent, hiszen a turizmus szektor válságával jónéhány egyéb rendezvény is elmaradt az országban. Továbbá nem elhanyagolható a kapcsolt vendéglátásban dolgozók helyzete sem, hiszen az élőzenei rendezvények rengeteg vendéglátásban dolgozó munkavállalónak adnak munkát és megélhetést egész évben.

Korábban a Music Hungary megbízásából készített becsléseink alapján körülbelül 16 ezer iparági munkavállalót érinthetett valamilyen formában a válság. Őket egészíti ki az a körülbelül 20 ezer vendéglátásban és turizmusban tevékenykedő szakember és munkavállaló, akiket közvetve érintett az élőzene-iparág kiesése.

84. ábra: Az élőzene-iparág kiesésében érintettek körei

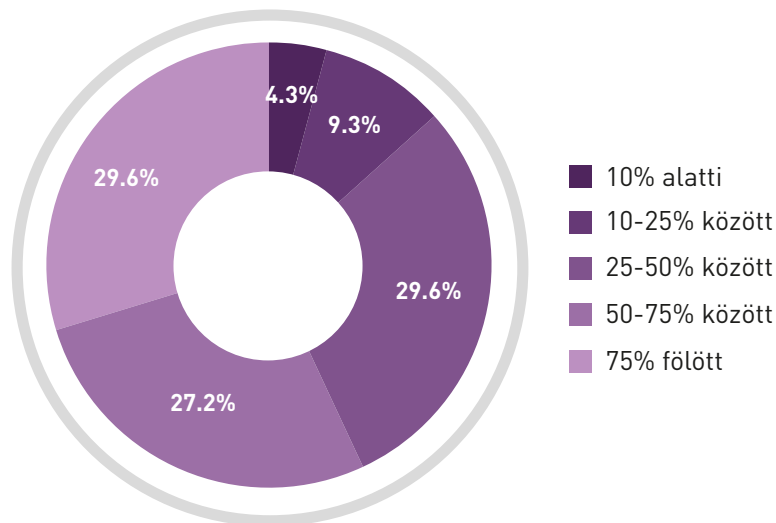
- Kapcsolt vendéglátás: **kb. 20 ezer fő**
- Háttérpári szakemberek: hang- és látványtechnikai kereskedelem és szolgáltató szegmens: **kb. 5 ezer fő**
- Zeneipari szakemberek: kiadók, menedzsment, eseményszervezés, hangszer-kereskedelem: **kb. 2-3 ezer fő**
- Zenészek: **kb. 7-8 ezer fő**

Forrás: Music Hungary 2020. A koronavírus-járvány hatása az élőzenei- és fesztiválszektorra. Saját becslések módosításával.

A zenészek helyzete

2020 június-júliusában készített kérdőíves felmérésünk során lehetőségünk nyílt a járvány első hullámának hatásaira rákérdezni zenei előadóknál és szerzőknél. A válaszadóink közel hatvan százaléka a vírushelyzet hatására bevételeinek több mint a felét elvesztette. A válság első négy hónapjában átlagosan 422 ezer forintnyi bevételkiesést okozott a koronavírus a megkérdezettek körében (a kiugróan magas értékeket kiszűrve).

85. ábra: A válság első 4 hónapjában kieső bevételek aránya zenei előadóknál és szerzőknél

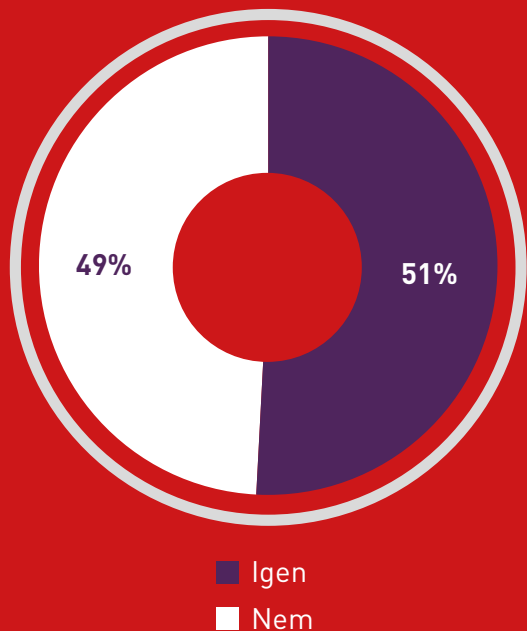

Forrás: ProArt Zeneipari jelentés – Zenész kérdőív 2020. N=175

A kieső jövedelmeket a megkérdezett zenészek 47%-a tartalékáiból, 30%-a pedig egyéb, nem zenei tevékenységéből igyekezett pótolni. Csupán 12% válaszolta azt, hogy online végezhető zenei tevékenységéből igyekszik pótolni bevételeit, míg 30%-uk válaszolta az, hogy egyáltalán nem sikerült pótolnia a kieső bevételeket. A megkérdezettek 51%-a végzett új jövedelemszerző tevékenységet a koronavírus miatt.

8. A ZENEIPAR HELYZETE A 2020. ÉVI KORONAVÍRUS VÁLSÁGBAN

86. ábra: A koronavírus miatt végzett egyéb jövedelmet biztosító, új tevékenységet?

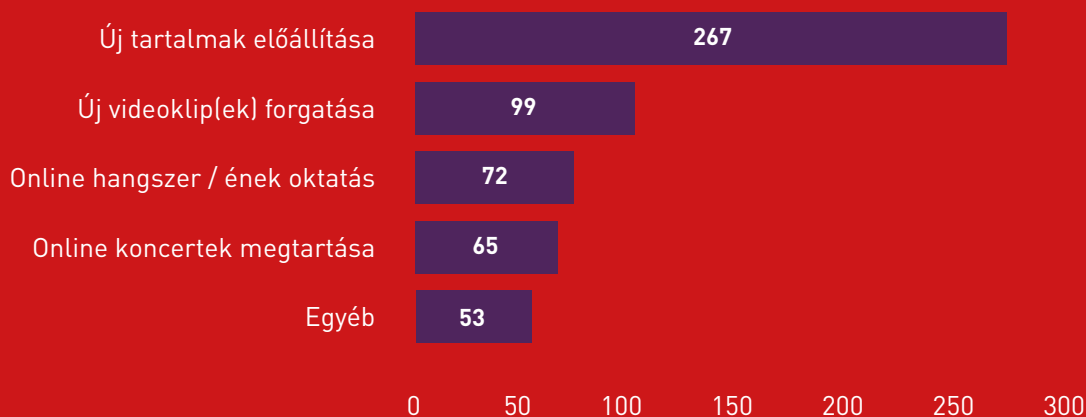
87. ábra: Miből pótolja a koronavírus miatti kieső zenei jövedelmét?

Forrás: ProArt Zeneipari Jelentés – Zenész kérdőív 2020. N=358

A megkérdezett zenészek túlnyomó többsége zenei tevékenységében az új tartalmak létrehozására fókuszált – vélhetően kihasználva a válság miatt felszabaduló időt. Többen jelezték, hogy foglalkoztak online zenei oktatással és több mint 12%-uk kísérletezett online koncertek tartásával.

88. ábra: A járvány okozta helyzetben milyen zenei tevékenységet végzett 2020. márciusa óta?

Forrás: ProArt Zeneipari Jelentés – Zenész kérdőív 2020. N=520

Az azóta eltelt körülbelül fél évben a zenészek helyzete valószínűleg tovább romlott, annak ellenére, hogy a második hullám előtti hónapokban egy részüknek valószínűleg volt lehetősége néhány kisebb létszámú koncerten előadni vagy valamilyen támogatást igénybe venni. Azonban az interjúk tapasztalatai alapján sem a néhány élőzenei fellépés, sem a támogatások mértéke nem volt elég ahhoz, hogy a bevételekben keletkező hiányokat pótolja, vagy hogy fenntarthatóvá tegye a válság során kialakult állapotot. Várhatóan jónéhány zenész egyéb, zenétől független jövedelemszerzési tevékenységére fog fókuszálni a továbbiakban, és a zenészek egy részénél kérdés lesz, hogy vissza fog tudni/akarni térni a válság lecsengése után zenei tevékenységéhez.

Rendezvényszervezők, élőzenei helyszínek, fesztiválok helyzete

A válság kialakulása után a különböző élőzenei helyszínek és rendezvényszervezők kerültek a leginkább bizonytalan helyzetbe, hiszen ők azok, akiknél az élőzenei rendezvények bevétele elsődlegesen realizálódik, így a lemondások következményei és a kiesés mértéke és náluk volt érezhető legelőször.

A kialakult helyzet azonban nem egyformán érintette a különböző szereplőket: míg a kisebb helyszínek a legnagyobb ütést az első hullám folyamán a kijárási korlátozások alatt kapták, a nagyobb helyszínek és élőzenei rendezvények (pl. fesztiválok) szervezői az egész év folyamán bizonytalan szituációban voltak.

Ehhez hozzájárult az is, hogy az év folyamán nem volt egyértelmű, hogy mikortól, pontosan milyen rendezvényeket lehet megtartani. A tavaszi hónapokban már sejthető volt, hogy a nyár eleji 500 főnél nagyobb rendezvényeket le kell mondani. Április 30-án a kormány már azt kommunikálta, hogy az 500 főnél nagyobb rendezvényeket augusztus 15-ig biztosan nem engedélyezik, augusztus 15 után pedig a járvány alakulásától függővé teszik a rendezvények engedélyét. Végül július végén úgy határozott a kormány, hogy az augusztus 15. és a második hullám közötti időszakban sem lehet nagyobb zenés, táncos eseményeket tartani.

Az iparági várakozások, illetve a kormányzati kommunikáció fényében több nagyobb rendezvényszervező a nyár végére, vagy az ősz elejére szervezte át koranyári eseményét. Mások pedig kivártak, hátha úgy alakul a járvány, hogy például a nyár közepén tartott rendezvényeiket meg tudják tartani, majd elfogadva a járvány miatt meghozott rendelkezéseket, lemondták a rendezvényeiket. A legnagyobb, nemzetközi előadókat felvonultató és külföldi vendégeket is vonzó események szervezői pedig lemondtak rendezvényeik megtartásáról, hiszen egyértelművé vált, hogy ha még meg is lehetne szervezni az eseményeket augusztus 15. után, a nemzetközi vendégeket érintő utazási korlátozások és a csökkent látogatási kedv miatt nem lehet ugyanolyan eseményt szervezni, mint amivel terveztek 2020-ra vonatkozóan. A szervezői oldalon talán azok a nagyobb szereplők jártak a legjobban, akik tervezett eseményeiket át tudták alakítani úgy, hogy kisebb 500 fő alatti

rendezvényeket szerveztek végül, akár több felvonásban. Viszont fontos megjegyezni, hogy azoknak sem úgy sikerült a nyári szezon, akik eleve csak kisebb eseményekkel terveztek, hiszen a látogatói kedv is csökkent, legalábbis iparági szakértők beszámolója alapján.

A szervezőket a kieső bevételek mellett a kiadási oldal költségei is nehéz helyzetbe hozták, hiszen a legtöbb rendezvény szervezése több hónapos előkészítési munkát igényel, melynek a válság kitörésekor már részei voltak lekötött szerződések. És bár a megkérdezett szereplők szerint a már lekötött előadók szerződéseit a legtöbb esetben újra lehetett tárgyalni, több olyan egyéb költséget be kellett vállalniuk, mint például marketing és hirdetési költségek vagy eszközbeszerzések költségei. Emellett az eseményszervezőknek biztosítaniuk kellett cégük túlélését is, ami további fix költségeket jelentett számukra (pl. irodabérlés, a legfontosabb munkavállalók bérköltsége, rezszi, stb.). Ráadásul azok a szervezők, akik a nyári végére történő átszervezéssel plusz költségeket is vállaltak, valószínűleg még nagyobb veszteségekkel zárták a szezont, hiszen végül nyár végén sem rendezhették meg az eseményüket.

A rendezvényszervezők dolgát tovább nehezítette, hogy a válság kirobbanása után nem volt egységes iparági standard a jegyek visszaváltására vonatkozóan, miközben jónéhány olyan eseményt le kellett mondani (vagy el kellett halasztani), amikre a közönség egy része már jegyet vásárolt. A probléma azért is fontos volt, mert a már megváltott jegyek hirtelen visszaváltása nehéz helyzetbe hozott volna nem egy szervező céget, sokaknak kellett olyan megoldást találni, ami legalább valamekkora időt tudott teremteni a likviditásuk kiegyenlítésére. A jegyproblémára több cégszintű megoldás is született, volt olyan szervező cég, akiknél a már megváltott jegyek automatikusan érvényesek lettek a későbbre halasztott eseményen, máshol később beváltható voucheres rendszert kívánt bevezetni a szervező, és volt, ahol a támogatás egy formájaként megkérték a közönséget, hogy ne váltsák vissza a már megvásárolt jegyeiket. A lehetséges megoldások különböző kombinációja egy idő után a legtöbb rendezvényszervező cégnél és helyszínnél megjelent. Eközben a szereplők többször is jelezték a kormányzat felé, hogy szükség lenne egyértelmű, kifejezetten a járványra tekintettel megfogalmazott szabályokat létrehozni a kialakult szituációra, ez azonban nem valósult meg azóta sem.

A fenti problémák következményeként a legtöbb szervező nehéz vagy kilátástalan helyzetbe került. Számos szereplő nyilatkozott úgy, hogy csődközeli helyzetben van, a vállalkozásától el kellett küldenie munkavállalóinak egy jó részét, és jobb híján hibernálnia kellett a vállalkozást a válság utáni időszakig, bízva a mielőbbi kilábalásban. A szervező cégek egy része a kisebb rendezvények megszervezésével próbálta kihúzni az időszakot, egy másik részük pedig igyekezett tevékenységük diverzifikálásával túlélni, beemelve új típusú, nem élő

kapcsolatra építő tevékenységeket és szolgáltatásokat (pl. online események szervezése, kiadói tevékenység stb.). Ám jellemzően az ő esetükben is inkább egy túlélési stratégiáról van szó, mely sok bizonytalanságot rejt magában.

A rendezvénytechnikai szektor helyzete

Az élőzenei események egyik legfontosabb beszállítói azok a rendezvénytechnikai cégek és szakemberek, akik felelősek a hang-, fény, látvány és színpadtechnikai megoldásokért. A rendezvénytechnikai szereplők szerves részét képezik a zeneiparnak, mégis a többi szereplőtől talán az különböztette meg őket, hogy nemcsak a zeneipari rendezvényeken működnek közre, hanem aktív szerepet vállalnak egyéb rendezvények és produkciók megvalósításában is. Ettől függetlenül őket is igen komolyan érintette a válság, hiszen a zeneipari rendezvények több ezer szektoron belüli szereplőnek jelentettek munkát és jövedelmet, becslések szerint a szakma fele nyaranta a nyári zenei rendezvények lebonyolításán dolgozott. Emellett a válság kiesést okozott egyéb tevékenységeikben is, például a jellemzően ősszel beinduló konferencia szezon kapcsán is komoly visszaesést tapasztaltak.

Megkérdezett szakértők szerint azért is kerültek nehéz helyzetbe a szektor szereplői, mert sokan a válság előtt léptek meg olyan beruházásokat, melyek lehetővé tennék számukra a további növekedést. 2019 a rendezvénytechnikusok számára is rekord év volt, hiszen egyre több, egyre inkább jövedelmező rendezvényre hívták őket dolgozni. Az elmúlt évek növekedésének köszönhetően elkezdtek beruházni a szereplők: több új kollégát vettek fel, és jónéhány drága technikai eszköz beszerzését is megfinanszírozták, bízva abban, hogy ezek a beruházások majd megtérülnek a 2020-2021-es szezonban.

A válság ebben a szituációban találta meg őket, ezért sokuknak még az a típusú tartaléka sem állt rendelkezésre, ami korábbi években elérhető volt. Jellemzően pár hónap tartalékkal rendelkeztek a szereplők, amit a kijárási korlátozások időszaka alatt fel is használtak. A válság következményeként az elmúlt években a szektorba áramló új munkaerő túlnyomó többsége elhagyta a szakmát, de a régi szereplők közül is sokan csődközeli szituációba kerültek.

Zenei menedzserek helyzete

A menedzserek és a menedzsmenttel foglalkozó cégek is komoly bevételkiesést realizáltak a válság során, hiszen az ő jövedelmük meghatározó része is az élőzenei bevételekből származik. Ráadásul sok esetben vissza kellett fizetniük a már lekötött fellépések előlegeit, ami további likviditási problémákat okozhatott ezeknek

a cégeknek. A június közepétől kezdődő „kisszezon” valamilyen szinten enyhítette a károkat, de korántsem hozta azokat a bevételeket, melyekkel terveztek az évre vonatkozóan.

Emiatt hasonlóan a zenészekhez és más zeneipari vállalkozásokhoz, ők is igyekeztek tevékenységeiket diverzifikálni, más bevételi forrásokra támaszkodni és azokat építeni – amennyiben erre találtak lehetőséget. Ilyen lehetőséget adott a különböző támogatói programok építése, merch kínálat erősítése, távoli közvetítések és online koncertek szervezése, a produkciók online marketingjének erősítése. Ezek azonnali jövedelmezősége azonban nem egyértelmű, sok esetben inkább beruházásként értelmezhető tevékenységeknek minősülnek. A kiadói tevékenységgel is foglalkozó menedzsment cégek igyekeztek erősíteni a kiadói tevékenységüket: új hangfelvételek létrehozására, meglévő hangfelvételek erősebb promóciójára, katalógus rendbetételére fókuszáltak. Közülük is jobb helyzetben voltak azok a kiadók, akik nagyobb katalógussal rendelkeznek, hiszen az ezekhez köthető jogdíjak továbbra is termeltek, így őket kevésbé érintette az élőzene-iparág válsága.

IPARÁGI ÖSSZEFOGÁS ÉS ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉS

Ahogy az előbbi helyzetképből is látható, a válság miatt nehéz helyzetbe került az iparág sok különböző szereplője. Emiatt az eddigiekhez képest nagyobb igény alakult ki az effektív iparági összefogásra, és a válság miatt kialakult problémák és támogatási igények erőteljesebb, egységesebb kommunikációjára.

Ez az igény hamar összerántotta az iparági szereplőket és a Music Hungary Szövetség keretein belül a válság kirobbanása után egyből megkezdődött az aktív gondolkodás a helyzet kezeléséről. A megkérdezett iparági szereplők szerint a válságszituáció felpörgette a Szövetség működését: a tavaszi, illetve nyári hónapok során folyamatos volt az egyeztetés, és jónéhány elemzés és közös javaslatcsomag született. Ezeket a Music Hungary Szövetség képviselői igyekeztek képviselni a kormányzat felé.

Fontos megjegyezni, hogy a Music Hungary Szövetséggel párhuzamosan (és sokszor együttműködve) más szakmai és iparági érdekképviseleti szervek is dolgoztak saját szakterületük megmentését célzó specifikus javaslatcsomagok kidolgozásán és képviseletén. A Magyar Fesztiválszövetség például a fesztiválok ÁFA-jának további mérséklésének hatásait kutatta, míg más iparági szereplők például a fent említett jegyviszaváltási probléma megoldására tettek javaslatokat.

A központi iparági érdekképviseletet segítette, hogy június 20-tól miniszteri biztost kapott a zeneipar Demeter Szilárd személyében, aki a különböző szereplőkkel egyeztetve saját javaslatcsomaggal állt elő az iparág segítésére. Ez a javaslat több ponton is épített az iparági szereplők korábbi javaslataira. Végül viszont a kormányzat nem az iparági szereplők javaslataira építve vezette be válságkezelő intézkedéseit.

TÁMOGATÁSOK ÉS VÁLSÁGKEZELŐ INTÉZKEDÉSEK

Március közepén a koronavírus kapcsán kihirdetett első gazdasági intézkedéscsomag részeként az előadóművészeti szektorokban is mentesültek a munkavállalók a munkabérek utáni közterhek fizetése alól. A munkavállalóknak pedig a járulékok közül csak a 4 százalékos természetbeni egészségbiztosítást kellett megfizetniük (maximum 7710 forintot). Ezen intézkedés a könnyűzenei vállalkozásokat alig-alig érintette, mivel ezek esetében rendkívül ritka a munkaviszonyban történő foglalkoztatás. Hasonlóan a többi érintett szektorhoz, itt is bevezették a nem lakás céljára szolgáló bérleti helységekre vonatkozó felmondási tilalmat június 30-ig. Március végén pedig a az iparágat érintő tevékenységi körökben vállalkozó kisvállalkozók is mentesültek a KATA megfizetése alól március-június hónapokra vonatkozóan, ami ugyan a bevételt nem növelte, de legalább a kiadásokat csökkentette.

A válság kialakulása után viszonylag hamar kiderült, hogy szükség lesz a szektor szereplők valamilyen formájú anyagi támogatására. A leggyorsabban a közös jogkezelő szervezetek tudtak reagálni: március végén az Előadóművészi Jogvédő Iroda és az Artisjus rendkívüli szociális támogatási pályázatokat tett elérhetővé olyan előadók és zenei szerzők számára, akik a koronavírus miatt nehéz anyagi helyzetbe kerültek. A támogatási programban a két közös jogkezelő szervezet egyenként több száz előadót és szerzőt támogatott április és május hónapokban. Az EJI és az Artisjus megállapodása értelmében egy pályázó csak az egyik közös jogkezelőhöz adhatott be pályázatot. Az EJI alapvetően szociális szempontok alapján differenciálta az igényelhető összegeket (havi 70-120 ezer forint között), míg az Artisjusnál egységesen bruttó 160 ezer forintra lehetett pályázni.

Április végén az NKA Hangfoglaló Program Kollégiuma hirdette meg támogatását összesen 60 millió forint keretösszegben. A program keretein belül közönség nélküli, maximum 20 perces koncertek felvételére lehetett támogatást igényelnie előadóknak, együttműködve profi technikusokkal és koncerthelyszínekkel. Egy-egy ilyen produkció maximum bruttó 600 ezer forintra pályázhatott. A Hangfoglaló emellett további 12 millió forint keretösszegben támogatta online könnyűzenei oktatóvideók megszületését. Ezen támogatások forrását a zenei szerzők, előadók és kiadók magánmásolási díja teremtette meg.

Május 4-én hirdette meg az EMMI „Köszönjük Magyarországnak” című művészeket támogató programját, melynek könnyűzenei alprogramját a Petőfi Irodalmi Múzeum és az A38 kezelte. A program keretein belül pályázni lehetett élőzenei fellépések finanszírozására. Ezeket fellépéseket a pályázóknak a vészhelyzet elmúltával az ország különböző pontjain kellett megtartania. Személyenként összesen bruttó 300 ezer forintra, produkciónként összesen bruttó 1,5 millió forintra lehetett pályázni. A program keretösszege összesen

100 millió forint volt. Hasonló pályázatot bonyolított le a Budapest Music Center a jazz előadók számára, összesen 30 millió forint értékben.

A központi kormányzat zeneipart segítő átfogó támogatási programjáról az első bejelentések július végén jelentek meg, majd augusztus elején tisztult, hogyan tervezi támogatni a kormány a zeneipar különböző szereplőit. A zenei előadókat és rendezvénytechnikusokat hivatott támogatni a Raktárkoncert elnevezésű program, amelynek lebonyolítója a Magyar Turisztikai Ügynökség. Ennek lényege, hogy 150 előadó 45 perces, nagy színpadon előadott produkcióit teszik elérhetővé egy regisztrációval látogatható online felületen. A koncertekért az előadóknak a támogatásokat tiszteletdíjként fizetik ki. A felkért előadók között megtalálhatók voltak a fesztiválokon rendszeresen fellépő formációk, illetve az országos médiában ismert fiatal és veterán előadók. A program keretein belül további 800 millió forintot különítettek el a cigányzenészek támogatására.

A Raktárkoncert programjában az egyéni támogatások konkrét összege nem ismerhető, a nem megerősített sajtóhírek alapján annyi tudható, hogy a támogatások összegének nagyságrendje megegyezik néhány fesztiválkoncertért fizetett tiszteletdíj összegével. Ebből számolva egy-egy zenekar számára legfeljebb néhány millió forint került kifizetésre, a programra fordított 5,3 milliárd forint túlnyomó többségét a technikai feltételek kialakítására fordították.

A Raktárkoncertek programja mellett a kormányzat a klubok, koncerthelyszínek és fesztiválok támogatására is meghirdette programját. A fesztiválok esetében 700 millió forint a támogatási keret, ez fesztiválszervező cégenként kerül elosztásra. A fesztiválokat támogató alprogram lebonyolítója a Magyar Turisztikai Ügynökség. A klubtámogatási program keretében vidéken 80 kisebb könnyűzenei klub kaphat maximum 9 millió forint támogatást. Ebből az összegből egyenként tíz-tíz könnyűzenei eseményt szervezhetnek meg, összesen 720 millió forintos keretösszegeből. Továbbá 20 nagyobb klub és koncerthelyszín kaphat 30 millió forint támogatást összesen 200 koncertet lebonyolítására, 600 millió forint értékben. Az alprogram részeként 11 határon túli könnyűzenei helyszínt is támogat a kormány egyenként maximum 9 millió forinttal. A klubtámogatási alprogram lebonyolítója a Petőfi Irodalmi Múzeum, a támogatásra október elsejétől lehetett pályáznia a helyszíneknek. A klubtámogatási program teljes keretösszege 1,42 milliárd forint.

Október 15-ig lehetett jelentkezni a kormányzat rendezvénytechnikusokat támogató pályázatára, melynek keretösszege összesen 450 millió forint. A pályázat lebonyolítója a PIM és Nemzeti Művelődési Intézet, a kiírás előkészítésében pedig részt vett a Magyar Professzionális Rendezvénytechnikai Társaság.

8. A ZENEIPAR HELYZETE A 2020. ÉVI KORONAVÍRUS VÁLSÁGBAN

Az alábbi táblázatban foglaltuk össze a válság enyhítését célzó támogatási programok főbb részleteit.

7. táblázat: Támogatási programok a koronavírus-válságban

Támogatási program	Jogosultak	Keretösszeg	Lebonyolító
EJI rendkívüli szociális pályázat	előadók	90 millió forint	Előadóművészi Jogvédő Iroda
Artisjus Szociális rászorultsági pályázat	szerzők	64 millió forint	Artisjus
Rendkívüli Hangfoglaló pályázatok	előadók, rendezvénytechnikusok, koncerthelyszínek	60+12 millió forint	NKA Hangfoglaló Program Kollégiuma
Köszönjük Magyarország	előadók	100+30 millió forint	Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest Music Center
Raktárkoncert	előadók és rendezvénytechnikusok	5,3 milliárd forint	Magyar Turisztikai Ügynökség
Fesztiváltámogatási program	fesztiválok	700 millió forint	Magyar Turisztikai Ügynökség
Klubbátogatási program	klubok, élőzenei helyszíne	1,42 milliárd forint	Petőfi Irodalmi Múzeum
Rendezvénytechnikai szakembereket támogató program	rendezvénytechnikai szakembereket	450 millió forint	Petőfi Irodalmi Múzeum és Nemzeti Művelődési Intézet

KILÁTÁSOK A JÖVŐRE

A koronavírus járvány jellegéből fakadóan nehéz pontos előrejelzéseket megfogalmazni a jövőre vonatkozóan. Az viszont egyértelmű, hogy az élőzene-iparág szereplői csak a járvány elmúltával tudnak visszatérni ahhoz a működéshez, ami a 2019-es évet jellemezte. Az pedig egyelőre bizonytalan, hogy a járványnak mikor lesz vége. Sokan bíznak abban, hogy a 2021-es év első felében sikerül Európa szerte legyőzni a járványt, ám az látszik, hogy az iparági szereplők óvatosak a jövő évi tervezéssel kapcsolatban, hiszen nincsenek már abban a helyzetben, hogy még egy szezont felkészülve, kiadási tételek egy részét bevállalva elveszítsenek.

Az iparág visszatérése pedig minden bizonnyal nem egy hirtelen, pontszerű esemény lesz. Időbe fog telni, amíg a válság során meggyengült vállalkozások új erőre kapnak. A szereplők prognózisai szerint a vállalkozások újraépítésével és megerősítésével akár két-három év is eltelhet és az is egyértelmű, hogy időbe fog telni, mire a 2019-es csúcsev eredményeit újra el fogja érni a szakma Magyarországon.

Addig az élőzene-iparág szereplői számára a legfontosabb kihívás a túlélés. Ahogyan az a fenti gyűjtésben is látható, mintegy 8 milliárd forintnyi támogatás érkezett az iparágba. Ezek megfelelő célzásáról és hatékonyságáról valószínűleg lesznek viták a szakmában, mégis az talán elmondható, hogy valamilyen formában érkezett segítség.

Ez a 8 milliárd forint azonban eltörpül az iparág 40 milliárdosra becsült veszteségéhez képest, a veszteségeknek tehát csak egy részét lehet képes pótolni a támogatási csomag. A nagyságrendi különbség a támogatási összegek mértékében is látszik: valószínűleg fontos segítség a Raktárkoncertekkel kifizetett néhány fesztivál tiszteletdíja a zenészeknek és a rendezvénytechnikai szakembereknek, de csak néhány fellépés bevételét pótolja, nem egy egész kimaradt év bevételeit. A támogatások jelenleg abban segítenek, hogy az iparág szereplőinek egy része néhány hónappal tovább bírjon fennmaradni a válság alatt.

De amennyiben a válság 2021-re is rányomja bélyegét, szinte biztos, hogy további segítségre lesz szüksége a szakmának ahhoz, hogy a végül ne teljesen nulláról kelljen kezdeni az újraépítést. Ellenkező esetben akár egy fél évtized is eltelhet, mire a zeneipar újra beéri önmagát, miközben egy hosszú válság során odaveszhet rengeteg tudás, eredmény, piaci pozíció és képzett munkaerő.

A JELENTÉS KÉSZÍTÉSÉHEZ FELHASZNÁLT FORRÁSOK

FELHASZNÁLT ADATOK

Az Artisjus, az EJI és a Mahasz saját adatai

A WMMusicDistribution saját hálózatának forgalmi adatai

HIVATKOZOTT DOKUMENTUMOK

NRC (2020): Magánmérés a lakosság körében. Piackutatás az Artisjus részére

Pollstar (2019): 2019 Year End Business Analysis

PwC (2020): Global Entertainment & Media Outlook 2020-2024

Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülete (2020): A magyarországi könyvforgalom 2019-ben. Elérhető: https://mkke.hu/konyvforgalom/evenkenti_adatok/2019

Nemzeti Filmintézet (2020): Rekordot döntött a magyar filmipar. Elérhető: <https://nfi.hu/hu/filmipar/rekord-dontott-a-magyar-filmipar-1>

NMHH (2019): Budapesti és országos napi rádióhallgatottság (2019. június – 2019. augusztus). Elérhető: https://nmhh.hu/cikk/207089/Budapesti_es_orzagos_napi_radiohallgatottsag_2019_junius__2019_augusztus

NMHH (2020): Budapesti és országos napi rádióhallgatottság (2020. június-augusztus). Elérhető: https://nmhh.hu/cikk/214882/Budapesti_es_orzagos_napi_radiohallgatottsag_2020_juniusaugusztus

SZAKÉRTŐI INTERJÚK

- Bágyi Balázs – Magyar Jazz Szövetség
- Bali Dávid - NKA Hangfoglaló Program
- Gallasz Enikő – WMMusicDistribution
- Dr. Gyimesi László - Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete, EJI
- Joós István - Magneoton
- Jeszenszky Zsolt – DJ Szövetség, Mahasz
- Kádár Tamás - Sziget Kulturális Menedzser Iroda
- Molnár Gábor – Gold Record
- Oszkó-Jakab Natália – Művészetek Völgye Fesztivál
- Pálfi József - Magyar Professzionális Rendezvénytechnikai Társaság
- Szüts László - Mahasz
- Weyer Balázs – Hangvető Zenei Terjesztő Társulás

KÉRDŐÍVEK

Zenehallgató kérdőív:

A HÉTFA Kutatóintézet és Elemző Központ megbízásából a felmérést a Call To Action Kft piackutató cég végezte 2020. június-júliusában. A kutatásban 1000 fő vett részt, tükrözve a magyarországi lakossági arányokat kor, nem és végzettség szerinti megoszlás alapján, továbbá a minta reprezentatívnak tekinthető a megkérdezettek lakóhelyének megyei és településméret szerinti megoszlását tekintve.

Zenész kérdőív:

A zenész kérdőívet két hullámban, 2020. június-júliusában vettük fel. A kérdőív online felületen volt elérhető, jórészt a közös jogkezelő szervezetek és partnereink segítettek kiküldésében, 2020-ban 520-an töltötték ki. A kérdőív kitöltői zeneszerzők, szövegírók vagy előadóművészek voltak. A kérdőív egyik hulláma sem tekinthető reprezentatívnak a magyarországi zenészekre.

